

Η ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ
ΣΤΗ «ΛΑΒΗ»
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1500

**ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΚΑΙ ΧΟΚΕΪ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ!**

**Μέσω τῶν Ἀράβων, ὄχι τῶν Βυζαντινῶν,
πέρασε ἡ Ἑλληνικὴ Σκέψη στὴν Εὐρώπη**

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεμοιότυπος: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ἡλεκτρονική Ἀλληλογραφία:
davlos@otenet.gr

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Δ» λειτουργοῦν
πρωινὲς ὥρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Ἰδρυτής-Ἰδιοκτήτης-
Ἐκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως - Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Παραγωγή:
PRESS LINE
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ.: 5225.479.

- Τιμὴ ἀντίτυπου: 1.500 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομὴ: 14.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 20.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 10.000 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται
κατὰ τὴν ἐγγραφή.
- Ἡ συνδρομὴ ἀνανεύνεται
αὐτομάτως μετὰ τὴν λήξή τοῦ
12μήνου. Διακοπὴ τῆς συνδρομῆς
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος τοῦ ἐνδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει
ἀναδημοσίευση ἢ ἀναμετάδοση
καθ' οἷον ἴσως τῶν
δημοσιευμάτων τοῦ «Δαυλῶς»
χωρὶς τὴν γραπτὴ ἄδεια τοῦ ἐκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 13376:
Ὁ «Κύριος τῶν Δυνάμεων» καὶ ἡ Θεὰ Ἀλήθεια Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 13378:
Ἀπόδειξη ὅτι ὁ Χρυσοῦς Ἀριθμὸς εἶναι ἀσύμμετρος
ΔΗΜ. ΜΑΡΙΤΕΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13378:
ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
ΙΩΝ ΚΑΛΑΡΓΥΡΟΣ, Ι. ΤΣΑΜΟΥΤΑΛΗΣ, ΕΜΜ. ΠΑΥΛΗΣ,
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΙΖΗΣ, ΠΑΝΝΗΣ ΠΕΠΠΑΣ, ΠΑΝΑΠΩΤΗΣ ΙΑΤΡΟΥ.

ΣΕΛΙΣ 13385:
Ἑνιαία ἢ Ἑλληνικὴ Γραφή
ΚΩΝ. ΚΑΡΜΠΡΑΝΤΖΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13391:
*Ἐπιζοῦν φυλὲς κατοικιδίων
ζώων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος*
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΛΑΣΣΑΡΑ

ΣΕΛΙΣ 13397:
*Ποδόσφαιρο, χάντμπολ, χόκεϊ,
κρίκετ στὴν... Ἀρχαία Ἑλλάδα*
ΜΑΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ-ΑΠΟΛΩΝΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13405:
*Ἡ παγκόσμια Ἑλληνικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ
Συνέντευξη τοῦ καθηγητῆ Ε. ΒΑΡΛΑΜΗ*
ΝΑΝΣΥ ΜΠΗΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 13411:
*Μέσω ΣΑΕ ἢ Ἐκκλησία καὶ τὸ κράτος
ἐπιχειροῦν τὸν ἔλεγχον τῆς Ὁμογένειας
Συνέντευξη τοῦ προέδρου ΧΡ. ΤΟΜΑΡΑ*
ΝΑΝΣΥ ΜΠΗΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 13418:
Agia Grafti, Katihitiko, Enoria gr
ΧΑΡΑ ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΕΛΙΣ 13419:
Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ Ὁμογένεια
ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13421:
*Μέσω Ἀράδων τῆς Ἰσπανίας «πέρασε»
ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς στὴν Εὐρώπη*
ΑΘΑΝ. ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 13428:
Οἱ 12 Διαβολοθεοὶ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13431:
Ἡ κατασκευή τοῦ Δίσκου τῆς Φαιστοῦ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13440:
*Ἡ Παλαίστρα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
τοῦ Ἀριστοτέλους στὴν Ρηγίλλης*
ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13443:
Ἡ ἐννοία τοῦ «νῦν» στὸν Ἀριστοτέλη
Κ. Η. ΣΥΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13446:
Τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου
ΑΚΕΣΑΣ

ΣΕΛΙΣ 13448:
Ἀρχαία καὶ νεώτερη Ἑλλάδα
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΛΑΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13450:
Περὶ «ἐλέγχου» τῶν συνειδήσεων
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΛΑΡΟΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΑἴΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 13389 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ:
σελ. 13404 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 13408 • ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 13409 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ:
σελ. 13450.

‘Ο «Κύριος τῶν Δυνάμεων» καὶ ἡ Θεὰ Ἀλήθεια

‘Ο Ἑλληνισμὸς οὐδέποτε ἀντιμετώπισε τὸν Χριστιανισμὸ ὡς ἐχθρό· καὶ οὐδέποτε ὡς φίλο. Δὲν ὑπάρχουν στὴν ἱστορία τῶν τελευταίων 2.000 ἐτῶν γεγονότα, ποὺ νὰ προκαλέσαν Ἕλληνες ἐξ **ὀνόματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ** ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. ‘Ο Ἑλληνισμὸς – ἀκριδέστερα ὁ ἐλληνικὸς τρόπος σκέπτεσθαι, ἡ ἐλληνικότητα – λειτούργησε, καὶ λειτουργεῖ καὶ σήμερα ὡς πανίσχυρη παγκόσμια πραγματικότητα ἐρήμην τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γιὰ τὸν πρῶτο, οὕτως εἶπεῖν, ὁ δεύτερος δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἱστορία εἶναι τόσο σαφὴς στὸ ζήτημα αὐτό, ὥστε θὰ μπορούσαμε νὰ μιλήσουμε ὄχι ἀπλῶς γιὰ ἱστορικὸ κανόνα, ἀλλὰ γιὰ ἱστορικὸ νόμο χωρὶς ἐξαιρέσεις.

‘Ο Χριστιανισμὸς ἀντιμετώπισε τὸν Ἑλληνισμὸ μόνον ὡς ἐχθρό. Ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του στὴν ἱστορία ὁ θεμελιωτὴς του Παῦλος ἔθεσε τὶς βάσεις τοῦ ἀνθελληνισμοῦ μὲ χίλιους τρόπους καὶ σὲ χίλιες φραστικὲς ἀποχρώσεις – συγκεκαλυμμένες καὶ μὴ – στὰ κείμενά του καὶ γενικὰ στὸ ἰδεολόγημά του. Καὶ ἔκτοτε ἡ στάση τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰώνων ὑπῆρξε ἡ στάση τοῦ «ἡ ἐγὼ ἢ ἐσύ», ἡ στάση τοῦ ἀσυμβίβαστου τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν δύο, ἡ στάση τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐκμηδενίσεως, τοῦ «σθῆσίματος» τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὸν χάρτη τῆς ἱστορίας. Καὶ πράγματι ὁ μανιακὸς δολοφονικὸς αὐτὸς στόχος «ἐπετεύχθη». Ἕνας λαμπρότατος Παγκόσμιος Πολιτισμὸς, ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς, κατεστράφη «ὀλοσχερῶς» ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ **ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστιανισμοῦ** μὲ ἄγρια θία, μὲ πρωτόγονο - πρωτοφανῆ φανατισμό, μὲ τὸ ξίφος, μὲ τὴν πυρὰ, μὲ τὸν πέλεκυ, μὲ τὴν ἀξίνη, μὲ τὸ σφυρί, μὲ τὴν βαρειοπούλα, μὲ τὴν συκοφαντία, μὲ τὸν διωγμὸ καὶ κατατρεγμὸ. ‘Ο χιλιετὴς Μεσαίων εἶναι ἡ συντριπτικὴ, ὅσο καὶ τραγικὴ ἀπόδειξη τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ νόμου. Γιὰ τὸν Χριστιανισμό, οὕτως εἶπεῖν, σκοπὸς τῆς ἐμφανίσεως καὶ ὑπάρξεώς του, ὅπως ἔδειξαν οἱ δραστηριότητές του, ἦταν ἡ ἐξαφάνιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς ἐλληνικότητας, τοῦ ἐλληνικοῦ τρόπου ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου ἀπὸ προσώπου Γῆς.

Τίθεται ἓνα βαθὺ ὅσο καὶ φοβερὸ ἐρώτημα: Γιατί οἱ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες αὐτὲς στάσεις ἐκατέρου τῶν δύο αὐτῶν ἱστορικῶν ρευμάτων ἔναντι τοῦ ἄλλου; Γιατί ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἐστράφη ποτὲ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔστω ἀπὸ ἔνστικτο αὐτοσυντηρησεως,

ὅταν δέχθηκε τὴν ἀπρόκλητη ἐξοντωτικὴ ἐπίθεση καὶ ὅταν ἦταν πιά ὀλοφάνερο, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς προχωροῦσε στὴν τελικὴ ἱστορικὴ δολοφονία του, χωρὶς κανένα ὄριο, δισταγμὸ ἢ ἀνοχή; Γιατί δὲν ἔγινε ὀργάνωση, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴ χριστιανικὴ ὀργάνωση, γιατί δὲν ἔγινε δόγμα, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ χριστιανικὸ δόγμα, γιατί δὲν ἔγινε «ἀντίπαλος», «ἐχθρός», γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἐχθρὸ μὲ τὰ ἴδια μέσα; Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὸν μεγαλύτερο ἱστορικὸ τίτλο τιμῆς γιὰ τὸν Ἑλληνισμό: Προτίμησε νὰ δολοφονηθῇ ἱστορικὰ παρὰ νὰ μετατραπῇ σὲ δόγμα, ἐξουσιαστικὴ ὀργάνωση, **ἀπλᾶ ἐξ-ουσία**. Προτίμησε νὰ παρამείνῃ μὴ ἐξουσιαστικός, μὴ δογματικός, παρὰ νὰ προσθέσῃ ἓνα ἀκόμη δόγμα, τὸ (δῆθεν) «ἐλληνικὸ δόγμα» καὶ μία ἀκόμη ἐξουσία, τὴν (δῆθεν) «ἐλληνικὴ ἐξουσία» στὰ ὑπάρχοντα. Κι αὐτὸ εἶναι ἡ οὐσία τῆς διαφορᾶς μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Ὁ πρῶτος εἶναι τέκνο τῆς Θεᾶς Ἀλήθειας· καὶ ὁ δεῦτερος τῆς Θεᾶς Δυνάμεως (τοῦ «Κυρίου τῶν Δυνάμεων», ὅπως ὁ ἴδιος δηλώνει).

Ἀλλὰ πράγματι ὁ στόχος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπετεύχθη, πράγματι ἐξαφάνισε ὀλοσχερῶς τὸν Ἑλληνισμό; Ὅλοι γνωρίζουν πιά, ὅτι ἡ Θεὰ Ἀλήθεια μὲ τὰ ἀγλαὰ τέκνα της, τὴ γνώση, τὴν ἔρευνα, τὴν ἀπόδειξη, τὴν ἐπιστήμη, τὴ λογικὴ κ.λπ., κ.λπ. (ὅλα πολυάκριβοι ἱστορικοὶ γόνοι τοῦ ἐλληνικοῦ τρόπου σκέψεσθαι) ζοῦν, βασιλεύουν καὶ λατρεύονται, ὅπως τοὺς ἀξίζει, στὸν κόσμον ποὺ σήμερον ὑπάρχει 2.000 χρόνια μετὰ τὴν ἐναντίον τους ἐξαπολυθεῖσα ἄγρια καὶ πολυαῖωνη ἐξοντωτικὴ ἐπίθεση. Κι ὅλοι γνωρίζουν, ὅτι ὁ «Κύριος τῶν Δυνάμεων» καὶ τὰ ἀποτρόπαια τέκνα του, ὁ δογματισμὸς, ὁ ὀργανωτισμὸς καὶ ὁ ἐξουσιασμός, γιὰ νὰ ἐπιδιώσουν, «κρέμονται» ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κάποτε κατέστρεψαν, τὴν ἐπιστήμη, τὴν τεχνολογία, τὴν ἔρευνα, τὴ θεωρία, τὰ ἀνεκτίμητα αὐτὰ δῶρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα...

Τὸ ἐπιμύθιο: Σημαντικώτερη ἐπέμβαση τῆς Νεμέσεως δὲν ὑπάρχει στὴν ἱστορία. Καὶ τὸ ἐπιμύθιο αὐτὸ ἀπευθύνεται σ' ὅσους ἐξακολουθοῦν νὰ συντηροῦν – ἔστω σὲ πιὸ «ἐκλεπτυσμένη» ἔκδοση – πρακτικὲς, ποὺ ἐκτὸς τοῦ ἐγκληματικοῦ χαρακτῆρα τους ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξελλίσσονται σὲ «μπούμερανγκ» καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

‘Ο κ. Μπέργς, ό ζωολογικός κήπος και μία φιλελληνική συνέντευξη

Κύριε διευθυντά,

Σε πρόσφατο τεύχος του «Δαυλού» έκπλαγήκαμε με την αφιέρωση έκ μέρους σας πολύτιμου χώρου στη συνέντευξη του αμερικανού πρέσβη στην Ελλάδα κ. Ν. Μπέργς. ‘Ο κ. Μπέργς έγκωμιάσε όχι μόνο τη συνεισφορά του Έλληνικού Πολιτισμού στη δημιουργία των ΗΠΑ («Μεγάλη Έλλάδα», όπως χαρακτηρίστικά αποκάλεσε τις ΗΠΑ) αλλά και τη συμβολή των όμογενών στη στερέωση και εξάπλωση της αμερικανικής οικονομικής παντοδυναμίας.

Γιά τόν άναγνώστη πού δέν γνωρίζει περισσότερα γιά τόν πολιτικό και ιδιωτικό δίο του κ. Μπέργς, ή παραπάνω συνέντευξη στο συγκεκριμένο περιοδικό θα αποτελούσε άκράδαντη απόδειξη των φιλελληνικών συναισθημάτων του ‘Αμερικανού πρέσβη. ‘Ο κ. Μπέργς, Ιουδαϊκής καταγωγής, άπαντώντας σε έρώτηση δημοσιογράφου σε πρόσφατο ταξίδι του στην πολιτεία της Φιλαδέλφειας και συνοδευόμενος από την τότε ύπουργό ‘Ανάπτυξης της Έλλάδας κ. Β. Παπανδρέου, άμφισβήτησε δημοσίως την ελληνικότητα της δρασχηνοϊσίδας πού ή Τουρκία, προτρεπόμενη από τó ‘Ισραήλ, διεκδικεί από τη χώρα μας. Θα θέλαμε πολύ

νά μάθουμε, πώς γίνεται ό κ. Μπέργς νά έγκωμιάζει ότιδήποτε τό ελληνικό, ένώ ταυτοχρόνως συνειδητά νά ύποθάλλη και νά έπιζητή τη γεωγραφική έξαφάνιση της Έλλάδας;

‘Η στάση και οι δηλώσεις του κ. Μπέργς μού θυμίζουν έπίσκεψη σε ζωολογικό κήπο, όπου από τη μία μεριά οι έπισκέπτες άφωνα απολαμβάνουν την τελειότητα, με την όποία ή φύση έχει προικίσει τό ζωικό της δασίλειο, ένώ από την άλλη κατακερματίζουν και καταστρέφουν τά οικoσυστήματα, από τά όποία τά ζώα αυτά προέρχονται. Μήπως ό κ. Μπέργς και άλλοι άρχιτέκτονες της άμερικανικής - σιωνιστικής έξωτερικής πολιτικής σχεδιάζουν μιá παρόμοια μοίρα γιά τόν Έλληνικό Πολιτισμό; Μήπως σκοπεύουν νά γεμίσουν (λές και δέν είναι ήδη γεμάτα) τά άμερικανικά μουσεία με ελληνικά άριστουργήματα και ταυτόχρονα νά έξαλείψουν τό ελληνικό στοιχείο από τις γεωγραφικές περιοχές, στις όποιες έχει γεννηθή, ώριμάσει και μεγαλουργήσει γιά χιλιετίες τώρα;

Καλά θα ήταν ό κ. Μπέργς και οι σιωνιστές όμολογοί του νά σταματήσουν την προσπάθειά τους νά καταστρέψουν τό ελληνικό έθνος. ‘Η μεσαιωνική Εύρώ-

‘Η απόδειξη, ότι ό Χρυσός ‘Αριθμός $\Phi = 1,618...$ είναι άσύμμετρος άριθμός

Κύριε διευθυντά,

Θά παραθέσω κατωτέρω δύο άποδείξεις περί του άσυμμέτρου του χρυσού άριθμού Φ . ‘Η πρώτη άπόδειξη είναι «άριθμο-θεωρητική» και ή δεύτερη μι-κτή, ήτοι «άριθμοθεωρητική» και γεωμετρική. Πρίν όμως προχωρήσω στις άποδείξεις, προτάσω τις ακόλουθες προτάσεις ως αληθείς:

α. ‘Όταν σε άσύμμετρον άριθμόν προστίθεται ή αφαιρείται σύμμετρος άριθμός, τότε τό αποτέλεσμα είναι άσύμμετρος άριθμός. ‘Ως σύμμετρος άριθμός νοείται ό άριθμός, πού δύναται νά παρασταθῇ ως κλάσμα, του όποιου ό άριθμητής και ό παρανομαστής είναι άκέραιοι (όλοσχερείς) άριθμοί. Π.χ. τό κλάσμα: $4:3 = 1,333...$ είναι σύμμετρος άριθμός, διότι ό άριθμητής και ό παρανομαστής είναι άκέραιοι (όλοσχερείς) άριθμοί. (Βλέπε: «Στοιχειά Εύκλείδου», ▶

πη είχε τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ ὡς σημεῖο ἀναφορᾶς
γιὰ τὴν πνευματικὴ τῆς ἀναγέννηση. Ἡ σύγχρονη
σκοταδιστικὴ - σιωνιστικὴ κοινωνία ποιὸν θὰ ἔχη,
ὅταν ἐπὶ τέλους οἱ ὑπόδουλοι λαοὶ τοῦ κόσμου θὰ

ἀπαιτήσουν τὴ δικαίαν τους ἀναγέννηση.

Φιλικάτατα
Ἰων Καλαφύρος
Νέα Ὑόρκη

Σχόλιο τοῦ «Δαυλοῦ»:

Κάθε ἔντυπο φέρει τὴν εὐθύνη μόνον τῶν ὅσων δημοσιεύονται στίς σελίδες του – καὶ ἐπὶ τοῦ
προκειμένου στίς σελίδες τοῦ «Δαυλοῦ». Δηλώσεις, δημοσιεύματα καὶ ἀνακοινώσεις ποὺ με-
ταδίδονται ἀπὸ ἄλλα μέσα ἐνημερώσεως, ὅπως καὶ ιδιότητες ἢ προσωπικότητες – μὴ ἐκφραζόμε-
νες στὸ «Δαυλό» – πεποιθήσεις ἢ ἡ «ἰουδαϊκὴ» (;) καταγωγὴ, ἡ ἐθνικότητα, τὸ θρησκευμα
κ.λπ. τῶν γραφόντων ἢ δηλούντων (ποιὸς ἄλλωστε δὲν φέρει – ἢ δὲν τοῦ ἔχουν κολλήσει – μία
θρησκευτικὴ, ἐθνικὴ, ἰδεολογικὴ κ.λπ. «ταμπέλλα»;) εἶναι ἀντικείμενο ἔρευνας ἴσως ἐνὸς
ἀστυνομικοῦ ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐνὸς ἀνθρώπου τῆς ἐξουσίας καὶ σὲ καμμία περίπτωση
ἐνὸς ἐλεύθερου ἐκδοτικοῦ ὁργανισμοῦ. (Ὑπενθυμίζουμε ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ὅτι ἐντελῶς πρόσφα-
τα δημοσιεύσαμε τὴν φιλελληνικώτατη συνέντευξιν τῆς Ἀμερικανοεβραϊκῆς Μ. Λέφκοβιτς,
καί, βεβαίως, κανεῖς – οὐτὲ ὁ κ. Ι.Κ. – δὲν ἐνωγλήθηκε ἀπὸ τὴν «ἰουδαϊκὴν καταγωγὴν» τῆς).
Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἶναι εὐπρόσδεκτη μία ὁποιαδήποτε κριτικὴ τοῦ **κειμένου**
τῆς φιλελληνικώτατης ἐπίσης συνεντεύξεως Μπέρνς στὸν «Δαυλό» – ὁ ὁποῖος, ὅπως παρα-
δέχεται ὁ φίλος ἐπιστολογράφος, «ἐγκωμιάσε ὅχι μόνον τὴ συνεισφορὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολι-
τισμοῦ στὴ δημιουργία τῶν ΗΠΑ («Μεγάλῃ Ἑλλάδι», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀποκάλεσε τὴς
ΗΠΑ), ἀλλὰ καὶ τὴ συμβολὴν τῶν ὁμογενῶν στὴ στερέωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς ἀμερικανικῆς
οικονομικῆς παντοδυναμίας». Ἀλλὰ εἶναι παντελῶς ἀσχετες μὲ τὴ συνέντευξιν τοῦ «Δαυλοῦ»
οἱ διαλαμβανόμενες στὴν ἐπιστολὴ ὑποκειμενικὲς προδλέψεις τοῦ κ. Ι.Κ. ἢ ἡ παραβολὴ τοῦ
ζωολογικοῦ κηπου. Ἀλλωστε τὸ περιοδικὸ στὸν πρόλογον τῆς συνεντεύξεως διαχωρίσε ρητῶς
τὸ φιλελληνικώτατο περιεχόμενον τῆς «ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῶν ΗΠΑ», ὅπως γράψαμε ἐπὶ λέξει,
καὶ ἀπὸ τὴ νατοϊκὴ ἐπίθεσιν στὴ Γιουγκοσλαβία.

Δ.Ι.Α.

Οἱ ἀριθμοὶ τοῦ π σὲ μία ἀρχαιοελληνικὴ ρήση

Κύριε διευθυντά,

Τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὸ τόσο ἐνδιαφέρον πε-

διδλίον 10ον, προτάσεις 5 καὶ 6, ἔκδ. Εὐαγγέλου Σ. Σταμάτη, Ἀθήναι 1956).

β. Ἀσύμμετρος ἀριθμὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ παρασταθῇ
μὲ κλάσμα τοῦ ὁποίου ὁ ἀριθμητὴς ἢ ὁ παρανομαστής νὰ εἶναι ἀκέραιοι ἀριθ-
μοί. Π.χ. τὰ κλάσματα: $\sqrt{5} : 2$ ἢ $2 : \sqrt{6}$ δὲν δύνανται νὰ παρασταθῶν ἀριθμὸν ἀλλὰ
ἀσύμμετρον, διότι ὁ ἀριθμητὴς τοῦ πρώτου κλάσματος καὶ ὁ παρανομαστής
τοῦ δευτέρου κλάσματος εἶναι ἢ $\sqrt{5}$, ποὺ δὲν εἶναι ἀκέραιος ἀριθμὸς ἀλλὰ
ἀριθμὸς ἀσύμμετρος. Ἐπίσης ἀσύμμετρος ἀριθμὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος
ἔχει ἄπειρα δεκαδικὰ ψηφία, μὴ περιοδικὰ. Π.χ. ὁ ἀριθμὸς $\pi=3,1415...$ (βλέ-
πε σχετικῶς, τὸ 10ον διδλίον τῶν «Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου», προτάσεις 7
καὶ 8, τῆς ἀνωτέρου ἐκδόσεως).

Πρώτη ἀπόδειξις: «Ἀριθμοθεωρητικὴ»

Ὡς γνωστὸν, ὁ ἀριθμὸς Φ ἰσοῦται μὲ: $(\sqrt{5} + 1) : 2$ ἤτοι: $\Phi = (\sqrt{5} + 1) : 2 =$

ριοδικό σας.

Διαβάζοντας τὸ ἄρθρο περὶ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου καὶ τὴν ἐξίσωσι $\pi = 3,14159^{26535897}$, μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ, ὅταν ὁ καθηγητὴς μας (κάποτε) εἶχε γράψει: $\pi = \alpha\epsilon\iota\ \delta\ \Theta\epsilon\acute{o}\varsigma\ \delta\ \mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha\varsigma\ \gamma\epsilon\omega\mu\epsilon\tau\rho\epsilon\iota\ldots$ (τῷ κύκλῳ περιφέρειαν γὰρ ὀρίσας)...³¹⁴¹⁵⁹ δηλ. ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων κάθε λέξης κατὰ σειράν, ἰσοδυναμοῦσε μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ π . Ἀπορῶ, ἐὰν κανεῖς γνωρίζῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς προτάσεως.

Ἐπίσης εἶχα διαβάσει στὸ περιοδικό LIFE (περὶ τὰ 1956), ὅτι ὠρισμένες ἀρχαῖες ἑλληνικὲς λέξεις ὅπως

σῖτος, ὕδωρ, ἄρτος, Θεὸς ἐσχηματίζοντο μὲ τὸ ἄθροισμα ἄλλων λέξεων, ἀντικατεστημένες μὲ ἀριθμούς.

Ἐκτοτε ὁμως δὲν ἀκούστηκε τίποτα σχετικὸ. Ἐργε, πῶς ἐγίνετο μία ἀπλὴ πρόσθεσις ἢ ἀφαίρεσις μὲ τὰ γράμματα; Αὐτὸ θὰ ἦταν ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον, ἂν παρουσιαζόταν στὸν Δαυλὸ.

Μετὰ τιμῆς
Ἰωάννης Τσαμουτάλης
New Jersey, U.S.A.

Δηλώνει βέβαιος (!), ὅτι τὰ σχολικὰ βιβλία θὰ ξαναγραφοῦν

Κύριε διευθυντά,

Μὲ ἀφορμὴ ἄρθρο τῶν «Τάιμς τῆς Νέας Ὑόρκης», μὲ τίτλο «*Η σιωπὴ τελειώνει καὶ τὰ ἑβραϊκά φαντάσματα θυμοῦνται*» (8/4/1997), ποὺ πρόσφατα ὑπέπεσε στὴν ἀντίληψί μου, παρᾶλληλα δὲ καὶ μὲ τὰ σχόλια τοῦ ἐπιστολογράφου κ. Μαυρομμάτη («Δαυλός», τεύχος 209, σελ. 13141 καὶ 13142) ἐπιθυμῶ ἔντονα νὰ σχολιάσω τὰ ὅσα ἀνθελληνικὰ εἶπε στὴν προαναφερθεῖσα ἀμερικανικὴ ἐφημερίδα ὁ κ. Ἀνδρέας Σεφίχα, πρόεδρος τῆς ἑβραϊκῆς κοινότητος Θεσσαλονίκης.

Στὸ δημοσίευμα τῶν «Τάιμς» ἀναφέρονται μὲ ἀπαράδεκτα ἀνθελληνικὸ τρόπο, θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζω ἂν ἀποτελοῦν ἀπόψεις τοῦ κ. Σεφίχα. Ὅμως ὁ κ. Σεφίχα δηλώνει – καὶ τοῦτο στὸ δημοσίευμα τίθεται ἐντὸς εἰσαγωγικῶν – ὅτι ἀγνο-

οῦμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες τὴν ἱστορία τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ζητεῖ νὰ περαστῇ ἡ ἱστορία αὐτὴ στὰ σχολικὰ βιβλία τῆς Ἑλλάδας! Δηλώνει δὲ βέβαιος, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς πόλεως θὰ ξαναγραφῇ (γιὰ νὰ προβληθῇ ὁ Ἑβραϊσμός της)!

Θὰ πρέπει νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι ὁ κ. Σεφίχα ἐπιδίωξε τὴν πραγματοποίησι ἐκδηλώσεων, ὅπως τὸ διήμερο τῆς Δράμας κατὰ τὸν μῆνα Ἰουνίου τοῦ '97, ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, καὶ τὰ ἀποκαλυπτήρια ἀγάλματος πρὸς τιμὴν τῶν παθόντων ὁμοθητῶν του κατὰ τὴν περίοδο τῆς γερμανικῆς κατοχῆς. Τὴν ἴδια ἐκδήλωσις πραγματοποίησε καὶ στὸν Βόλο τὸν Σεπτέμβριο τοῦ '98. Γιατὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια; Λέτε νὰ ξεχνᾶμε – ὅπως μᾶς κατηγορεῖ – τὰ ὅσα πέρασε ἡ ὑφήλιος ἀπὸ τὸν Γερμανὸ κατακτητὴ; Θὰ μπορούσα βέβαια νὰ ἐπικα-

1,618037988... ἢ $\Phi = (\sqrt{5} : 2) + (1:2)$. Ἐδῶ στὸ δευτέρω μέρος τῆς ἐξισώσεως βλέπουμε, ὅτι ὑπάρχουν δύο κλάσματα: Τὸ πρῶτο εἶναι: $\sqrt{5} : 2$, ποὺ ὁ ἀριθμητὴς τοῦ $\sqrt{5}$ δὲν εἶναι ἀκέραιος ἀριθμὸς, ὁ δὲ παρανομαστής του, τὸ 2, εἶναι ἀκέραιος ἀριθμὸς. Ἄρα κατὰ τὴν δευτέρη πρότασι ὁ λόγος $\sqrt{5} : 2$ εἶναι ἀσύμμετρος ἀριθμὸς. Ἐπίσης τὸ δευτέρω κλάσμα ἥτοι $1:2$ εἶναι σύμμετρος ἀριθμὸς, διότι ἔχει τὸν ἀριθμητὴ καὶ τὸν παρανομαστή ἀκεραίους ἀριθμούς. Ἐὰν λοιπὸν προσθέσουμε στὸν ἀσύμμετρον ἀριθμὸ $\sqrt{5} : 2$ τὸν σύμμετρον ἀριθμὸ $1:2$, τότε σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη πρότασι, ὡς ἄνω, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἀσύμμετρος ἀριθμὸς. Ἄρα: $\Phi = (\sqrt{5} + 1):2 = (\sqrt{5} : 2) + (1:2) =$ ἀσύμμετρος ἀριθμὸς.

Δεύτερη ἀπόδειξι: Γεωμετρικὴ - ἀριθμοθεωρητικὴ

Κατασκευή. Κατασκευάζουμε ὀρθογώνιο τρίγωνο, τὸ ΓΑΒ, μὲ καθέτους πλευρὲς: ΑΓ=1 καὶ ΑΒ=2, ὁπότε σύμφωνα μὲ τὸ Πυθαγόρειο Θεώρημα ἢ

λεσθῶ ἱστορικά στοιχεῖα γιὰ νὰ τοῦ ἀποδείξω, ὅτι ὑπῆρξαν καὶ Ἑβραῖοι σφαγεῖς καὶ γενοκτόνοι, τοὺς ὁποίους ἔχει εὐστοχα καὶ δίκαια ἀπαθανάτισει ἡ ἱστορία, ὅπως ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, οἱ βασιλεῖς Σολομῶν καὶ Δαβὶδ κ.λπ., οἱ ὁποῖοι ἐξωλόθρευαν ὀλόκληρους λαούς, τοὺς Φιλιστίαιους, τοὺς Ἀμμωραίους, τοὺς Ἰδουμαίους, Ἀμμωνίτες, Μωαβίτες, Σαμαρείτες κ.ἄ. πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ Ἑβραϊσμοῦ. Πρέπει ὁ Σεφίχα νὰ ξέξη, ὅτι ἡ συμπτωτενούσα μας μεν χιλιάδες χρόνια Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἔχει μόνο δύο ἑλληνικά μνησεῖα καὶ τώρα, ἀπὸ ὅσο γνωρίζω, ἔχει καὶ δύο εβραϊκά. Εἶναι ἀδικία νὰ θέλῃ περισσότερη καὶ συνεχὴ δικαίωση τοῦ παθήματος τῶν ὁμοεθνῶν του, διότι δὲν υπέφεραν μόνον αὐτοί, ἀλλὰ ὁλόκληρη ἡ γῆ καὶ ὁ πληθυσμὸς της ἀπὸ τὴν περιωδία τοῦ Γ' Ράχ. Ὑπενθύμισα τοὺς Ἑβραίους βασιλεῖς, γιὰ νὰ δῇ ὅτι ἡ ἱστορία εἶναι ἀναγκαιώσιμη, ἅρα δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε ἀπόλυτοι ἀλλὰ συγκαταβατικοὶ μὲ ἓνα πνεῦμα διδασχῆς ἀπὸ τὸ παρελθόν. Καὶ πρὸ παντὸς δὲν κάνουμε σχόλια καὶ δὲν διατυπώνουμε κατηγορία γιὰ τὴν πατρίδα μας, ἂν πατρίδα τοῦ κ. Σεφίχα εἶναι ἡ Ἑλλάδα...

Διαβάζοντας δὲ καὶ τὰ ὅσα ὁ κ. Μαυρομάτης κα-

ταθέτει, με τίτλο «*Η γενοκτονία 500.000* Ελλήνων από Έθραιους*» στο «Δ», τ. 209, δέν νομίζω ότι θα έπρεπε να συνεχίξει την προσπάθεια να παρουσιάσει τους όμο-εθνείς του μόνο ως θύματα. Είναι και θύτες... Οί «Έλληνες» και η Έλλάδα πάντα τους φέρθηκαν φιλικά, αδελφικά, δίνοντάς τους τα ίδια δικαιώματα.

Πρέπει κάποτε ό ζ. Σεφίχα και οι όμοιοί του να τώ κατανοήσουν αυτό και να τώ μεταφέρουν στους όμοιθρησκούς τους. Ό πλανήτης Γή δέν γυνά γύρω από τόν Ίσραήλ μά γύρω από τόν άξονά του. Έτσι κάθε προσάθεια ειςάποποίησης κατ' άπολείπικότητα τής άπόλυτης συμπάθειας και τού άνθρώπινου οίκτου είναι ύποπτη. Άς μείνη και λίγη συμπάθεια και για τά άλλα θύματα, που τήν δικαιοϋνται, αλλά δέν μό- ρεσαν να άκουστοϋν. Άς έγκαταλείφθουν αυτές οι άπόλυτα σωδονιστικές ιουδαϊκές άπόψεις, που κάνουν κακό και στον ίδιο τόν Έβραϊσμό.

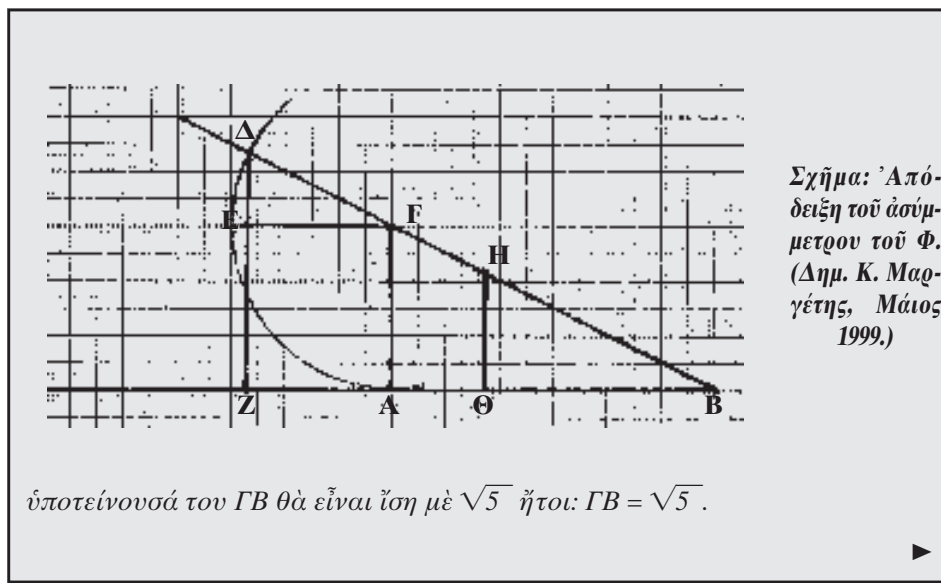
Μετά τιμῆς
Ἑμμανουὴλ Παυλῆς
Πρόεδρος Ἐφέδρων Ἀξ/ῶν Ν. Μαγνησίας
Σποράδων 7, Βόλος

Υ.Γ. Σας επισυνάπτω αντίγραφο του δημοσιεύματος της αμερικανικής εφημερίδας, από όπου έλαβα και την άφορμή για το σκόλιό μου αυτό.

Ἀπόψεις ἀναγνώστη γιὰ τὰ εὐαγγέλια καὶ τὸν «Νέον Ἰσραὴλ»

Κύριε Λάμπρου,
Διάδασα τη συνέντευξη του θεολόγου, καθηγητού
του Πανεπιστημίου της Β. Καρολίνας, κ. Γ. Ζερβού για

τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὸν χριστιανισμό καὶ θὰ ἤθελα
νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὁ κ. Ζερβὸς κάνει λάθος γιὰ τὸ
ὅτι γκρεμίστηκαν τὰ θεμέλια τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Πρώτον, διότι δὲν φέρει ἀποδείξεις γιὰ τὰ λεγόμενα του, ἀλλὰ ἀπλῶς θᾶζει δικὰ του συμπεράσματα.

Δεύτερον, διότι οἱ θεωρούμενες ἀπ' αὐτὸν ἀντιφάσεις δὲν καταρρίπτονται μὲ συμπεράσματα ποὺ θᾶζει ὁ καθένας, ἀλλὰ μὲ ἐπιστημονικὲς ἀποδείξεις. Καὶ στὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιο, τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζει ὁ κ. Ζερβός, γίνεται φανερὴ ἡ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (α,1, α,2, α, 24, ε, 7, θ,7, ια, 3, 16, 35-37, ιδ, 61-62). Ἡ φράση τοῦ κ. Ζερβοῦ, ὅτι «ὁ Ἰησοῦς τοῦ Μάρκον φαίνεται νὰ “νιοθετήθηκε” ἀπὸ τὸν Θεό», εἶναι προσωπικὴ του ἄποψη, δὲν στηρίζεται σὲ ἀποδείξεις· ἀντίθετα μάλιστα τὸν διαψεύδουν τὰ χωρία Μάρκ. θ, 7 καὶ Μάρκ. ιβ, 35-37.

Τρίτον, τὸ ὅτι ἀναφέρει τὸν Παπία σημαίνει, ὅτι ὁ κ. Ζερβός ἀναγνωρίζει ὅτι τὰ διδλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπῆρχαν ἀπὸ τὸν 2ον αἰ. μ.Χ., ἀφοῦ συγκεκριμένα ἀναφέρει ὅτι ὁ Παπίας κάνει λόγο γιὰ κάποιον Ματθαῖο καὶ τὶς προσωπικὲς του ἀπόψεις γιὰ πλαστογράφηση ἀπὸ ἐπισκόπους. Δὲν φέρει ὁμῶς ἀποδείξεις γιὰ αὐτὲς τὶς πλαστογραφίες ὁ κ. Ζερβός, οἱ ὁποῖες, ἂν ἔγιναν, πρέπει νὰ ἔγιναν πρὶν ἀπὸ τὸ 180 μ.Χ., ἀφοῦ ὁ κατάλογος τοῦ Muratori (150 μ.Χ.) κάνει λόγο γιὰ τὰ διδλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, κατάλογος ποὺ χρονολογεῖται γύρω στὸ 150 μ.Χ., ἐνῶ ἐπίσης ὁ Τερτυλιανὸς (180-220 μ.Χ.) κάνει λόγο γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (κεφάλ. XXI).

Τέταρτον, τέτοιες πλαστογραφίες, ποὺ φαντάζεται ὁ κ. Ζερβός ὅτι ἔγιναν ἀπὸ ἐπισκόπους, δὲν εἶναι πιθανές, ἀφοῦ τόσο ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία στὸ κατὰ Ματθαῖον ὅσο καὶ ἡ διδᾶχη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητὲς του στὸ κατὰ Ἰωάννην εἶναι ἀδύνατο νὰ τὶς συλλάβῃ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ μάλιστα σὲ διάστημα 100 ἐτῶν (50-150 μ.Χ.).

Πέμπτον, ἂν ἔχῃ ἀποδείξεις περὶ πλαστογράφησης τῶν διδλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ κ. Ζερβός ἄς τὶς παρουσιάσῃ καὶ ἄς μὴν καταφεύγῃ σὲ ἀπόψεις καὶ συμπεράσματα δικὰ του ὡς καὶ τῶν ὁμοϊδεατῶν του.

Ἐκτον, ὅσον ἀφορᾷ τὸν «Νέον Ἰσραήλ», τὰ γεγονότα ἀποδεικνύουν, ὅτι πράγματι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ὁ Νέος Ἰσραήλ, ἀφοῦ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπαληθεύθηκαν οἱ προφητείες καὶ οἱ χρησμοὶ τοῦ Παλαιοῦ Ἰσραήλ γιὰ τὸν Μεσσία.

Ἐβδομον, ὅσον ἀφορᾷ στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ, δὲν εἶναι ἀντιγραφή τοῦ Μάρκον (βλέπε Λουκᾶ α, 1-3).

Ὅγδοον, οἱ ἀντιφάσεις ποὺ παρουσιάζει ὁ κ. Ζερβός εἶναι δικὰ του συμπεράσματα, ἐκτὸς πιθανὸν τῆς πρώτης ποὺ ἀναφέρει, ποὺ καὶ αὕτη εἶναι ἐπουσιώδης.

Φιλικά
Θεόδωρος Ι. Δριζής
Κοζάνη

«Τουλάχιστον νὰ μοροῦν οἱ μαθητὲς Λυκαίου νὰ συλλαβίσουν...»

Κύριε διευθυντά,

...Ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι συνάδελφοι ἐντὸς τοῦ

Προεκτείνουμε τὴν ὑποτείνουσα ΒΓ πρὸς τὸ Γ καὶ λαμβάνουμε τμήμα ΓΔ ἐπ' αὐτῆς ἴσο πρὸς τὴν πλευρὰ ΓΑ=Ι ἥτοι: ΓΔ=ΓΑ=Ι.

Ἐκ τοῦ σημείου Δ ἄγομε κάθετο, τὴν ΔΖ, ἐπὶ τῆς προεκτάσεως τῆς ΒΑ.

Ἀπὸ τὸ σημεῖο Γ φέρουμε τὴν ΓΕ παράλληλον πρὸς τὴν ΖΒ, ἡ ὁποία τέμνει τὴν ΔΖ στὸ σημεῖο Ε.

Λαμβάνουμε τώρα τὸ μέσον τοῦ εὐθυγράμμου τμήματος ΔΒ, ποὺ εἶναι τὸ σημεῖο Η καὶ ἀπὸ αὐτὸ φέρουμε τὴν ΗΘ κάθετο πρὸς τὴν ΖΒ. Θὰ ἔχουμε τώρα: ΔΒ=ΔΓ+ΓΒ=1+√5, ὁπότε τὸ ἥμισυ τῆς ΔΒ θὰ εἶναι: (1+√5):2 ἥτοι: (ΔΒ):2 = (1+√5):2.

Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ εἶναι ἴσο μὲ τὸν Φ, ἥτοι (ΔΒ):2 = (1+√5):2=Φ. Ὡρα θὰ εἶναι (ΔΒ):2 = ΔΗ=ΗΒ=Φ.

Εὐρίσκουμε τώρα τὴν τιμὴ τοῦ τμήματος ΖΑ = ΕΓ, ἀπὸ τὰ ὅμοια τρίγωνα (ὀρθογώνια) ΔΕΓ καὶ ΓΑΒ, ὡς ἐξῆς: (ΕΓ):(ΔΓ) = (ΑΒ):(ΓΒ) ἢ ΕΓ = (ΔΓ) · (ΑΒ):(ΓΒ) καὶ ἀντικαθιστώντας τὶς τιμὲς τῶν ΔΓ=1, ΓΒ = √5 καὶ

σχολικού γραφείου ήσαν τῆς ἰδίας εἰδικότητος: φιλόλογοι. Προφανῶς ὁ ὁμιλῶν κύριος θὰ ἦτο σχολικὸς σύμβουλος τῶν φιλόλογων. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού ἐπεσκέπτετο τὸ σχολεῖο μας σχολικὸς σύμβουλος τῶν φιλόλογων, κατὰ τὴν πενταετὴ ὑπηρεσίᾳ μου σ' αὐτό.

«Ἀντιλαμβάνεσθε, συνάδελφοι, ὅτι μπορεῖ νὰ βροῦμε τὸ μπελά μας»· εἶπε ὁ κύριος σύμβουλος. «Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἴμαστε προσεκτικοὶ μὲ τὴ βαθμολογία μας. Νὰ τοὺς περνᾶμε τοὺς μαθητὲς ἀλλὰ ὄχι ἀπαραίτητα μὲ μεγάλους βαθμούς. Ἐξάλλου τὸ ἀπολυτήριον Λυκείου ἔχει τὴν ἴδια ἀξία εἴτε εἶναι μὲ 10 εἴτε μὲ 20. Καὶ ξέρετε, τὸ ἀπολυτήριον Λυκείου στὴν Ἑλλάδα ἔχει μεγαλύτερη ἀξία ἀπ' τὸ Πανεπιστημιακὸ πτυχίον. Μὲ τὸ πτυχίον μπορεῖ νὰ προσληφθῇς μόνο σὲ ἐργασία τῆς εἰδικότητάς σου, ἐνῶ μὲ τὸ ἀπολυτήριον Λυκείου πα-
νοῦ».

Ὁ κύριος σύμβουλος, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε γιὰ κά-
ποιο χρόνον ἀκόμη στὴν ἀνάγκη προσεκτικῆς βαθμο-
λόγησιν καὶ στὴ μέγιστη χρησιμότητα τοῦ λυκειακοῦ
ἀπολυτηρίου, πέρασε σὲ ἄλλο θέμα: «Ὁχι βαθυστο-
χαστες φιλοσοφίες, πλατεῖες ἀναλύσεις καὶ κουρα-
στικὲς ἀσκήσεις. Νὰ μάθουνε τὰ ἀπλά πράγματα, τὰ
βασικά. Νὰ ξέρουν τοὺς χρόνους τοῦ ρήματος, γρά-

φω, ἔγραφα, θὰ γράψω, ἔχω γράψει... νὰ ξεχωρίζουν
τὸ παρελθὸν ἀπ' τὸ παρὸν. Ξέρουμε ὅλοι πολὺ καλὰ,
ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν ἀποφοίτων δὲν εἶναι σὲ θέση
νὰ συντάξῃ ἓνα ἀπλὸ κείμενο. Δυσκολεύονται νὰ δια-
βάσουν. Ἄς μὴν μιλάμε λοιπὸν ἀκατάπανστα ἐμεῖς.
Νὰ ξεκινᾶμε μίαν ἀνάγνωση ἀπ' τὸ διδλίο καὶ νὰ τοὺς
δάξουμε νὰ συνεχίσουν. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη καὶ σὸ
μάθημα τῆς Ἱστορίας. Δὲν χρειάζεται νὰ ἐπιμένουμε
σὲ ἱστορικὲς λεπτομέρειες, συμπεράσματα καὶ τέτοια.
Ἐδῶ δὲν ξέρουνε νὰ διαδίδουν. Νὰ τοὺς μάθουνε
τὴν ἀνάγνωση, ἀφοῦ δὲν τὴ μάθανε στὸ Δημοτικόν.
Τουλάχιστον νὰ συλλαβίζουν...».

Ἐχοντας διαμορφωθῇ πιά ἓνα χαλαρὸ καὶ ἀνάλα-
φρο κλίμα στὴ συναδελφικὴ ὁμίληση, ὁ ἐπισκέπτης
μας σηκώθηκε καὶ χαιρετώντας μας διὰ χειραψίας,
ἀποχώρησε. Ἡ πρώτη ἐντὸς μιᾶς πενταετίας τουλά-
χιστον ἐπίσκεψη σχολικοῦ συμβούλου φιλόλογων,
διάρκειας λίγο μεγαλύτερης τῆς ἡμισείας ὥρας, εἶχε
ὀλοκληρωθῇ.

Με τιμὴ
Γιάννης Πέππας
Φιλολόγος, Ἀθήνα

Βυζάντιο, «Ἑλληνορθοδοξία» καὶ τὰ «ἀνάθεμα» κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ

ἹΑγαπητὲ «Δαυλέ»,

Τακτικὸς ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ σας (μας),
δηλώνει ὁ ἐπιστολογράφος κ. Στέργιος Καπρίνης, στὸ
τεῦχος ἀριθμ. 209 τοῦ Μαΐου καὶ χαίρομαι, ἂν ὄντως

ἔτσι συμβαίη, διότι ἄτομα θαθιὰ θρησκευόμενα, ὅπως
ὁ προαναφερθεὶς κύριος, κατορθώνουν νὰ ξεπερά-
σουν τὸν δογματισμὸν τοὺς κατὰ ἓνα μέρος καὶ νὰ ἀνα-
ζητήσουν τὴν ἀλήθεια (ἱστορικὴ - φιλοσοφικὴ - ὑπαρ-

$AB = 2$, θὰ ἔχουμε: $EG = (1 \cdot 2) : \sqrt{5} = 2 : \sqrt{5} = 0,89442 \dots = \text{ἀσύμμετρος.}$

Ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα συνάγουμε, ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ EG εἶναι ἀσύμμε-
τρος ἀριθμὸς, διότι ἰσοῦται μὲ κλάσμα τοῦ ὁποίου ὁ παρανομαστής εἶναι
($\sqrt{5}$), ποὺ δὲν εἶναι ἀκέραιος ἀριθμὸς.

Ἡ σχέση: $EG : \Delta\Gamma = AB : GB$. Δύναται νὰ γραφῇ καὶ ὡς ἐξῆς: $\Delta\Gamma : EG = GB : AB$.

Ἐξετάζοντας τὸ σχῆμα εὐρίσκουμε, ὅτι τὸ τμήμα GB ἰσοῦται μὲ τὸ τμήμα
 $HB = \Phi$ σὺν τὸ τμήμα GH , τὸ ὁποῖο ἰσοῦται: $GH = \Delta H - \Delta\Gamma = \Phi - 1$. Ὄθεν: GB
 $= HB + GH = \Phi + \Phi - 1 = 2\Phi - 1$.

Ἀντικαθιστώντας τὶς τιμὲς τῶν τμημάτων στὴν σχέση: $\Delta\Gamma : EG = GB : AB$, θὰ
ἔχουμε:

$$(1:2) : \sqrt{5} = (2\Phi - 1) : 2 \quad \text{ἢ} \quad \sqrt{5} : 2 = (2\Phi - 1) : 2 = \Phi - (1:2)$$

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀνωτέρω σχέσεως ἦτοι: $\sqrt{5} : 2$ εἶναι ἀσύμμετρος ἀριθ-
μὸς σύμφωνα μὲ τὴν δεύτηρη, ἐν ἀρχῇ, διατυπωθεῖσαν πρότασιν. Ἄρα ἀσύμ-

ξιακή...), στο φως του Ἑλληνισμοῦ.

Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ σχολιάσω λίγο τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Σ.Κ., διότι προσωπικά πιστεύω ὅτι, ὄχι μόνον δὲν ἔχει ἀποβάλλει μέρος τοῦ δόγματος, τὸ ὁποῖο κατατρέχει αὐτὸν καὶ τὸν Ἑλληνισμό χρόνια τώρα μετὰ τις γνωστὲς συνέπειες, ἀλλὰ ἀντιθέτως μετὰ τὸ γνωστὸ ἀσβεστο μῖσος τῶν συνεχιστῶν, τῶν «φανατισμένων», ὅπως ὁ ἴδιος γράφει, «Χριστιανῶν τῶν πρώτων Βυζαντινῶν χρόνων», ἐπιτίθεται «.....» ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἀποφεύγοντας πιστεῦω, νὰ χρησιμοποίησι ἐντονώτερη γλῶσσα, φοβούμενος τὴν μὴ δημοσίευσή τῆς ἐπιστολῆς του.

Φόρεσε λοιπὸν μετὰ λίγα λόγια ὁ Σ.Κ. τὴν «προδοιὰ», γιὰ νὰ μᾶς ξεγελάσῃ καὶ ἄρχισε νὰ ρίχνῃ τὸ δηλητήριο, σταγόνα – σταγόνα στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ χεῖμαρρο στὸ τέλος: «Ὅσοι θέλουν νὰ δοξάζουν τὰ θεῖα μέσω τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ἅς τὸ κάνουν ἀλλὰ ὄχι σὲ ἀντιπαράθεσιν μετὰ τὸν «Χριστιανισμό»». Ἀφήστε ἡσυχο τὸν Χριστιανισμό μετὰ λίγα λόγια.

Μὰ ἡ ἐκκλησία τί λέει, κ. Σ.Κ.; Ὁ κ. Χριστόδουλος τί λέει;

Διαβάξω ἀπὸ τὴν ἐπιστολή τοῦ κ. Σ.Κ. «Ἐν τὸ Βυζάντιο δὲν ἦταν ὀρθόδοξο, ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ εἶχε σῆσει». Καὶ λέτε, κ. Καπρίνη, ὅτι διαβάξετε «Δανυλό»; Μήπως τὸν χρησιμοποιοῦτε σὰν σελιδοδείκτη στὴν πατρολογία, ποὺ σίγουρα διαβάξετε; Μὲ τὴν λογικὴ τῶν Χριστιανῶν ποὺ σᾶς διέπει, προσπαθεῖτε νὰ μᾶς ἐντυπωσιάσετε κάνοντας «προβλέψεις» (;) γιὰ τὸ παρελθόν καὶ μάλιστα σὲ μεγέθη μὴ συγκρίσιμα ποιοτικῶς. Διότι, πῶς νὰ τὸ κάνουμε, ὁ αἰετὸς δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μετὰ τὸ σπουργίτι, γιὰ νὰ μὴν πούμε μετὰ τὸ σκουλήκια.

Σὰν Ἑλληνας καὶ μορφωμένος – ἴσως θεολόγος – κ. Καπρίνη, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχατε συνειδητοποιήσει τὴ δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας συνολικὰ καὶ ὄχι ἐκεῖ ποὺ μᾶς συμφερείμόν. (Ἑκκλησιαστικὴ Μουσική, ἀγ. τριάς, Παναγία κ.λπ.) Καὶ στὸν Χριστὸ ὠρισμένοι προσπαθοῦν νὰ τοῦ δώσουν ἑλληνικὴ ὑπηκόοτητα. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰτί; Μὰ γιὰ νὰ ἰσχυροποιηθῇ ἡ χιλιομασημένη μαστίχα τῆς Ἑλληνορθοδοξίας.

Ἀλίμονό μας, κ. Καπρίνη, καὶ πάλι ἀλίμονό μας: ἔχουμε φθάσει σὰν Ἑλληνες στὸ τελευταῖο σκαλὶ πρὶν ἀπὸ τὸν πλήρη ἀφελῆνισμό μας, καὶ εἰσεῖς καὶ πολλοὶ, πάρα πολλοὶ σὰν ἐσᾶς μετὰ τὴν συνειδητὴ ἀνοχή καὶ συνεργίαν τοῦ νεοελληνικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, προσπαθεῖτε νὰ μᾶς πείσετε, ὅτι δὲν θὰ πρέπει οὔτε στὸ ἐλάχιστο νὰ θίξουμε τοὺς κυρίως ὑπαίτιους, ἀσχέτως ἐὰν αὐτοὶ ἀνενδοίαστα καὶ ἀνευρυθρίαστα ἐπιμένουν, – ὅπως ὁ ἀναγνώστης «Ἀμφικτύων» στὴν ἐπόμενη ἀπὸ τὴ δική σας ἐπιστολὴ μεταφέρει ἀπὸ τὸ βιβλίο «Τριώδιον» – νὰ μᾶς ὁρίζουν ἀκόμη καὶ σήμερα. «Ἀνάθεμα... λοιπόν», κ. Καπρίνη, «τοῖς τὰ Ἑλληνικὰ διεξιούσι μαθήματα... Ἀνάθεμα... τοῖς καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἰδέας ὡς ἀληθεῖς δεχομένους. Ἀνάθεμα... Ἀνάθεμα».

Τὰς κεφαλὰς, λοιπόν, στοὺς ἀναθεματιστάς μας κλίνατε, καὶ δοξάσατέ τους!

Με τιμὴ
Παναγιώτης Ἰατροῦ
Θεσσαλονίκη

μετρος ἀριθμὸς θὰ εἶναι καὶ τὸ δεύτερο μέρος, ἥτοι:

$\Phi - (1:2) = \text{ἀσύμμετρος ἀριθμὸς ἢ } \Phi = \text{ἀσύμμετρος ἀριθμὸς} + (1:2).$

Ἀλλὰ ἐὰν σὲ ἀσύμμετρον ἀριθμὸ προσθέσουμε σύμμετρον ἀριθμὸ, σύμφωνα μετὰ τὴν πρώτη, ἐν ἀρχῇ, διατυπωθεῖσαν πρότασιν τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἀσύμμετρος ἀριθμὸς. Ἄρα τὸ Φ εἶναι ἀσύμμετρος ἀριθμὸς. Ὡ.ἔ.δ.

Ὑπάρχει καὶ τρίτη ἀπόδειξις, ὅτι ὁ Φ εἶναι ἀσύμμετρος ἀριθμὸς, ἡ ὁποία εἶναι καθαρῶς γεωμετρικὴ καὶ εἶναι τόσο πολὺν αὐστηρῶς μαθηματικὴ, ὥστε νὰ μὴν ἐπιδέχεται καμμίαν ἀπολύτως ἀντίρρηση, τὴν ὁποία παραλείπω νὰ ἐκθέσω ἐδῶ.

Μετὰ τιμῆς
Δημήτριος Μαργέτης
Ἀντιπέραρχος (ἱπάμενος) ἐ.ἀ.

ΕΝΙΑΙΑ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Ταύτιση εικόνας, ήχου και νοήματος στην Ίερογλυφική, στις Γραμμικές Α, Β κ.λπ.

«Οὐδὲ ἀγνοήσας ὁ Ρωμύλος... Εὐάνδρον καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχάδων εἰς Ἰταλίαν
ἐλθόντων ποτὲ καὶ τὴν Αἰολίδα τοῖς βαρβάροις ἐσπειράντων φωνήν».
(Varro, «De Lingua Latina»).

Α. ΠΡΩΤΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΓΡΑΦΕΣ

Ἐρευνώντας τὴν προϊστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας διεπίστωσα, ὅτι ὑπῆρχαν πολλὰ βιβλία σταθ-
μοὶ μεγάλων ἐρευνητῶν (Vendris, Chadwick, Hooker κ.λπ. ὡς εἰσαγωγικά στη ΓΤΒ) ἀλλὰ καὶ Νεοελ-
λήνων. Ὅμως μὲ δέος παρατήρησα, ὅτι τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ εἶχε πάνω ἀπὸ 20 πίνακες μὲ 70-135 σύμ-
βολα - συλλαβές. Γιατὶ τόσο πολλοί;

α. Ἀναφέρονται σὲ 5 βασικὲς πρωτοελληνικὲς γραφές, πού σχεδὸν ἔχομε ἀποδεχθῇ τὸν ἀριθμὸ τῶν
συμβόλων τους [κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος, Ἑλληνικὴ Ίερογλυφικὴ (Evans), Γραμμικὴ Γραφή Α (ΓΤΑ),
Δίσκος Φαιστοῦ (ΔΦ), ΓΤΒ, Ἀρχαδοκυπριακὴ (ΑΚ)].

β. Οἱ γλώσσες ἔχουν καὶ ἰδεογράμματα (ΓΤΑ καὶ ΓΤΒ) καὶ γ. Οἱ συγγραφεῖς προτείνουν συλλαβά-
ρια (ὅλα ὑπὸ αἵρεσιν πλην τοῦ ΓΤΒ, πού εἶναι σχεδὸν διεθνῶς παραδεδεγμένο) ἢ καὶ συγκριτικούς πί-
νακες.

Γιὰ νὰ δάλω τάξη στὸ χάος, σκέφθηκα νὰ σχεδιάσω πίνακα μὲ τετράγωνα καὶ νὰ τοποθετήσω τὰ ἀντί-
στοιχα σύμβολα τῶν ἄνω 5 γραφῶν. Σὰν δάση πήρα τὴν σχάρα - πρόταση τοῦ Vendris μὲ κατακόρυφες
στήλες τὰ διεθνῶς ἀποδεκτὰ φωνήεντα (καὶ βασικά τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας) α, ε, ι, ο, υ καὶ ὀριζόντιες
γραμμὲς τὰ 12 βασικά σύμφωνα (ρίξτε μιὰ ματιὰ μόνο, στὴν ἐπόμενη σελίδα καὶ ξανά στὸ κείμενο). Στὸν
πίνακα ὑπάρχουν μόνο τὰ παραδεδεγμένα σύμβολα τῆς ΓΤΒ. Ἔτσι ἡ σχάρα ἔχει 6 φωνήεντα (δύο Α)
καὶ 57 συλλαβές, σύνολον 63 φωνητικὲς ἀξίες.

Μετὰ τοποθέτησα στὸ κέντρο τὸ ἀντίστοιχο σύμβολο τῆς ΓΤΒ καὶ ἐπάνω δεξιὰ τὸ σύμβολο τῆς ΓΤΑ,
πού πλησιάζει ἐμφανῶς στὸ ἀντίστοιχο σχῆμα τῆς ΓΤΒ (ἂν συγκρίνουμε μὲ τὸ συλλαβῆριο τῶν π, Φῶρ,
ἢ σύμπτωση εἶναι 45:63=72%, ἄρα ἱκανοποιητική). Κάτω δεξιὰ ἔθεσα τὸ πλησιέστερο πρὸς τὴν ΓΤΑ
ἰδεόγραμμα τῆς Ἑλληνικῆς Ίερογλυφικῆς Γραφῆς (τὸ σύνολό τους εἶναι 135!). Ἡ ταύτιση μὲ τὸν Φῶρ
εἶναι μόνο 33% = 21:63. Περιέργο, γιατί μόνο 6 δὲν ὁρῶνται, τὰ δὲ ὑπόλοιπα, ὅπως φαίνονται στὸν πί-
νακα, εἶναι σαφῶς πρότυπα τῆς ΓΤΑ. Ἄνω ἀριστερὰ ἔθεσα τίς 45 ἱερογλυφικὲς σφραγίδες τοῦ Δίσκου
τῆς Φαιστοῦ. Τὸ μόνο σύμβολο πού δὲν μπαίνει στὴ σχάρα εἶναι τὸ xe, ἀλλὰ τὸ τοποθέτησα στὸ we =
(γερανός) ὡς ὁμοῖον μὲ σχοινὶ ἀννυώσεως. Τέλος κάτω ἀριστερὰ θέτω τὰ σύμβολα τῆς Κυπριακῆς
(ΑΚ), ἀλλὰ μόνον ὅσα ταιριάζουν ἐμφανῶς ἀπὸ τὰ προτεινόμενα στὸ συλλαβῆριο τοῦ Chadwick, δηλ.
24:55 ≈ 50%. Τὸ πρόβλημα μὲ τὴν ΑΚ εἶναι, ὅτι τὰ σύμβολα τῆς ἔχουν μεγάλη τυποποίηση καὶ δὲν θυ-
μίζουν εὐκόλα τὰ ποικιλόμορφα τῆς ΓΤΒ.

Τελειώνοντας τὸν πίνακα παρατήρησα τὴν καταπληκτικὴ ὁμοιότητα τῶν συμβόλων σὲ ὅλα τὰ τε-
τράγωνα (ταύτιση εἰκόνας - ἤχου). Καὶ τὸ νόημα; Συμβόλιζαν μήπως κάτι, ὅπως τὸ ka πού σαφῶς εἶναι
ἡ εἰκόνα τῆς γαλῆς; Μὰ τότε αὐτὴ ἡ συλλαβὴ εἶναι ἡ ἀκροφωνία τῆς λέξεως γαλῆ = ka ri (τὸ k προφέ-
ρεται καὶ γ ὅπως καὶ τὸ r = L). Ἡ φαεινὴ ἰδέα μετατρέπεται σὲ κυνήγι λέξεων ἄλλοτε ἀναμφισβήτητα
ἐπιτυχημένων, ἄλλοτε ὑπὸ αἵρεσιν. Σὲ μερικὲς φωνητικὲς ἀξίες δὲν κατάφερα νὰ ὀρῶ κατάλληλῃ λέξη
(8:63 = 12%). Ἴσως κάποιοι φιλόλογοι νὰ τίς συμπληρώσῃ ἢ δελτιώσῃ. Πάντως οἱ ἀξίες εἶναι ἀκρο-
φωνίες τῶν προτεινομένων λέξεων πλην τοῦ da < δέλτα < * δάλτα; καὶ mi < μαῖνη < μαῖνη. Πάντως πι-
στεύω, ὅτι στὴν ὀρθογραφία καὶ οἱ ἀρχαῖοι θὰ ἔκαναν κάποια «ἀβάρια». Ὅσο γιὰ τὰ λοιπὰ σύμβολα
καὶ τῶν 5 γλωσσῶν πού δὲν ἐτέθησαν στὸν πίνακα (καὶ εἶναι πολλὰ) εἴτε ἦσαν ἐπαναλήψεις ἢ κυρίως
διαφορετικὴ προφορὰ συμφώνων (π.χ. Γ = γ, g, j, w).

Πίνακας 1. (Βλ. στο κείμενο.)

				ἸϞ	ITB	ΠΑΛΑ ΜΗΔΗ	ΚΡΗ ΤΗ	ΕΝΝΟΙΑ 5	ΟΝΟΜΑΣΙΑ 6	ΑΛΦΑΒΗΤΟ 7	Ἑννοια 8	Ἀχροστοιχίς 9	Μετάφρασις 10
a	𐀀	𐀁	𐀂	a				ἄρη	ἌΡΠΑ	ΑΛΦΑ	Ἄλφαίνω	Ἄλφα	Κάνε
qi	𐀃	𐀄	𐀅	qi				ῥοι-κίνη	ΒἶΚΗ;	ἝΗΤΑ	Βιοτή	Βιοτά	Βιός
wo	𐀆	𐀇	𐀈	wo				γυνή	ΓΑΝἈ	ΓΑΜΜΑ	Γαμῶ	Γάμα	Παντρέψου
da	𐀉	𐀊	𐀋	da				δέλτα	ΔΕΛΤΑ	ΔΕΛΤΑ	Δέλτα	Δέλτα	Γυνάικα
e	𐀌	𐀍	𐀎	e				ἐρέφω	E F	Ἑψιλὸν ἝΟΙ,;	Ἑρέφω Οἶκος	Ἑρεφε Φοῖκος	Χτίσε Σπίτι
za	𐀏	𐀐	𐀑	za				σάκτας	ΣῆΚΤΑΣ	ΖΗΤΑ	Σάττω	Σάττε	Ἀπόκτα
ja	𐀒	𐀓	𐀔	ja				γαυλός	+ἦΤΟΡ	ΗΤΑ	Ἡθη	Ἡθα	Ἡθος
qe	𐀕	𐀖	𐀗	qe				κέρνος	ΘΥΤῆΡ	ΘΗΤΑ	Θύω	Θύτε	Πρόσφερε
i	𐀘	𐀙	𐀚	i				ῖον	ΙΑ.ΤΑ	ΙΩΤΑ	ῖα	ῖα τε	Ἄνθη καὶ
ku	𐀛	𐀜	𐀝	ku				γὺν	ΚἈΜΠΤΩ	ΚΑΠΠΑ	Κάπτω	Κάψε	Χάσου
ra	𐀞	𐀟	𐀠	ra				λεία=ενεδρεύω λάξ+	ΛΑΝΘἈνω	ΛΑΜΔΑ	Λήθη	Λάθα	στηΛήθη
ma	𐀡	𐀢	𐀣	ma				μαλλός	ΜοΎσχος	ΜΥ			
ne	𐀤	𐀥	𐀦	ne				νεὸς	ΝαΥς	ΝΥ			
o	𐀧	𐀨	𐀩	o				ὄλμος	(ὀστούν;)	ἝΟμκρόν			
po	𐀪	𐀫	𐀬	po				πέλεκς		Πι			
ri	𐀭	𐀮	𐀯	ri				ρίζα;		ΡΩ			
se	𐀲	𐀳	𐀴	se				σέλμα;	ΣΕΓΜΑ	ΣΙΓΜΑ			
ta	𐀷	𐀸	𐀹	ta				τόρνος		ΤΑΥ			
u	𐀻	𐀼	𐀽	u				ὄνυξ	→ unguis	Ἕψιλὸν			

Πίνακας 2. (Βλ. στὸ κείμενο.)

Σχόλια - Παρατηρήσεις

① Ἡ πλήρης ταύτιση τῶν συμβόλων κάθε τετραγώνου ὡς πρὸς τὴν εἰκόνα - ἦχο καὶ τὴν ἀποδοχὴ κοινου ὀνόματος, μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ θεωρήσουμε τὶς πέντε κύριες πρωτοελληνικὲς γλῶσσες ὡς ἐνιαία γλῶσσα. Μπορεῖ νὰ ἔχουμε καὶ παραλλαγές ἢ νὰ δοῦμε καὶ ἀρχαιότερες (π.χ. Δισπηλιό), ἀλλὰ πιστεύω ὅτι καὶ αὐτὲς θὰ ἐντάσσωνται στὸ σύστημα. Ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ κατοχὴ τοῦ κλειδιοῦ γιὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἀρχαίας γλῶσσας ὡς ἐνιαίας. Φυσικὰ δὲν θεωρῶ τὴν πρόταση ὡς τελικὴ (ἄλλωστε τὰ κενὰ εἶναι ὁρατά), ἀλλ' ἐὰν ἡ ιδέα εἶναι σωστή, ἡ ὁλοκληρὴση καὶ ἀποδοχὴ εἶναι ζήτημα ἐργασίας καὶ χρόνου.

② Ὡς πρὸς τὸ νόημά τους οἱ προτεινόμενες ὀνομασίες μποροῦν εὐκόλα νὰ ὁμαδοποιηθοῦν σέ: α. Πράγματα καθημερινῆς χρήσεως (19)· β. ζῶα ἡμερὰ καὶ ἄγρια (14)· γ. φυτὰ (10)· δ. ἄνθρωπος ἢ μέρος τοῦ σώματος (13)· καὶ ε. κατασκευές (6). (Τὰ δύο ὑπολοίπομα εἶναι ὁ *ρῶαξ* = *ra*, τὸ μόνον ἀπὸ τὴν ἄνψηξη φύση καὶ ὁ *ῶος* = *zo* = *δέλος*; (ἢ *καμάκι*). Ἡ προτίμηση τῶν πρωτοελλήνων σὲ ὀνόματα ποὺ ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν ζωντανὴ φύση καὶ τὰ ἐργαλεῖα - κατασκευές τους (ἀγνοοῦντων παραδόξως οὐράνια καὶ γῆινα φαινόμενα), δείχνει μία νοοτροπία ποὺ δὲν ἔχει ἐρευνηθῇ. Ἄλλη παρατήρηση εἶναι, ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα ὄνομα, ποὺ νὰ θυμίζει πόλεμο. Προβάλλει ἕνας εἰρηνικὸς λαός, ποὺ λατρεῖ τὴν ζωσὰ ὕλη καὶ τὰ κατασκευάσματά του, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν εἰκόνα ποὺ μάθαμε τοῦ ἐπιδρομέα - νομάδα ἢ τοῦ πειρατῆ - ναυτικοῦ.

③ Στὴ μείζονα περιοχὴ Εὐρώπης - Ν.Δ. Ἀσία - Β. Ἀφρικῆς στὸ ἀπώτερο παρελθὸν 4 ὁμάδες γραφῶν κυριαρχοῦσαν: α. ἐλληνικὴ (+Λυκίων, Λυδῶν κ.λπ.), β. αἰγυπτιακὴ, γ. ἄσσυριακὴ (σφηνοειδῆς) → ἀραμαϊκὴ → («φοινικικὴ», ἀραδικὴ, ἐβραϊκὴ κ.λπ.) καὶ δ. σανσκριτικὴ (Ἰνδικὴ κ.λπ.). Ἀπὸ αὐτὲς μόνον ἡ ἐλληνικὴ χρησιμοποιεῖ φωνήεντα ἐξ ἀρχῆς καὶ συνεχῶς ὡς ἐπίσης εἶναι ἡ μόνη ποὺ διαβάζεται ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς δεξιὰ (σανσκριτ.). Αὐτὰ καὶ μόνον ἀρκοῦν νὰ ἀποδείξουν τὴν παράλληλη καὶ μοναδικὴ πορεία τῆς ἐλληνικῆς γραφῆς.

Β. ΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Εἶναι τὸ ἀλφάβητο συνέχεια τῶν πρωτοελληνικῶν γραφῶν; Καὶ ποῖο ἀλφάβητο θὰ συγκρίνουμε μὲ ποία γραφὴ; Θὰ ἐπιλέξουμε τὸ *κηρτικὸ* ὡς ἀποδεδειγμένα πρόγονο τῶν ἐλλ. ἀλφαβήτων καὶ τὴν *ΓΓΒ* τὸ κυρίαρχο σύστημα σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα (εὐρήματα ἔχουμε πλὴν τῆς Κρήτης καὶ Πύλου στὴν Τίρυνθα, Ὁρχομενὸ, Θεσσαλία κ.λπ.). Πρὶν προχωρήσουμε ὅμως, θὰ πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε τὴν ἀντιστοιχία τῶν συμφῶνων τῆς ΓΓΑ καὶ τοῦ ἀλφαβήτου. Τὰ *d, k, m, n, p, s, t, z*, ἔχουν τὰ ἄμεσα ἀντίστοιχά τους. Γιὰ τὸ *j* προτείνω τὸ *H* (*i - ju - to* = *i-η-τορὸς*) γιὰ τὸ *q* τὸ *B* (*qa-si-re-u* = βασιλεύς), ὡς καὶ τὸ *Θ* (*qerasi-ja* = Θηρεσία). Τὸ *g* εἶναι καὶ *P* καὶ *A*. Ὅσο γιὰ τὸ *W = F* (Φάναξ) ἢ *Γ* (*pe-ne-we-ta* = πενηγέτης). ("Ὅλα ἀπὸ τὸν Hooken).

Στὸν πίνακα τῆς προηγούμενης σελίδας (δρα 13387) θέτω στὴ στήλη 4 τὸ *κηρτικὸ* καὶ στὶς στήλες 1, 2 καὶ 5 ἐπιλέγω ἀπὸ τὴν *ΓΓΒ* τὸ πλέον ὅμοιο σχῆμα. Στὴ στήλη 3 τὴν ὑποτιθέμενη ἐνδιάμεση γραφὴ τὴν ὀνομάζω *παλαμήδεια γράμματα*, πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωα Παλαμήδη ἐφευρέτη τῶν γραμμάτων, τῆς ναυσιπλοῖας κ.ἄ., φονευθέντος δολίως δύο φορές! Μία ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά ἀπὸ φθόνον κατηγορηθεὶς ὡς προδοτὴς καὶ μία ἀπὸ τὸν Ὀμηρο, ποὺ οὔτε *κἂν* τὸν ἀναφέρει στὴν Ἰλιάδα (Διόδωρος).

Στὴν 6η στήλη θέτω αὐτούσιες ἢ ὀλίγον ἀλλοιωμένες τὶς ἐννοιες τῆς 5ης καὶ τὶς συγκρίνω στὴν 7η μὲ τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων. Τὰ συμπεράσματα δικά σας. Ὅσο γιὰ τὶς παρόμοιες ὀνομασίες τῶν γραμμάτων στὴ φοινικικὴ - ἀραμαϊκὴ γλῶσσα (μεταγενέστερων τοῦ 1000 π.Χ.). «*ἄλεφ*», «*μπεθ*» κ.λπ. δὲν ταυτίζονται μὲ ἀντίστοιχες ἐννοιες, γιὰτὶ ἀπλούστατα ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐνιαία, οἱ δὲ πέντε γραφές ὡς χρονικὲς φάσεις τῆς.

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα· καὶ ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ ἀναγνώστης νὰ πετάξω μὲ τὰ φτερά τῆς φαντασίας στὴν ἀρχαιότητα καὶ νὰ ἀκούσω τὸν μαθητὴ νὰ ἀπαγγέλλῃ τὴν ἀκροστοιχίδα τῆς στήλης 9, μαθαίνοντας συγχρόνως ἀλφάβητο καὶ ἠθικὴ, παιδεία καὶ ἀγωγή.

Κων. Καρμιράντζος

Ἀρχιτέκτων

Ποιός έθαψε τόν Έλληνικό Πολιτισμό;

Ήνάνεσα στὰ ἄλλα, πὺν ἐδῆλωσε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος στὴν Μυτιλήνη, εἶπε ὅτι στὰ χῶματα τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς τοῦ Αἰγαίου (στὴν Ἰωνία) εἶναι θαμμένη ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία. Καὶ βεβαίως ἔχει δίκιο ὁ Μακαριώτατος. Μόνον πὺν κατὰ τὴν προσφιλὴ χριστιανικὴ συνήθεια εἶπε τὰ μισά. Καὶ εἶπε τὰ μισά, γιατί οἱ νεκροθάφτες τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἦταν οἱ χριστιανοί. Εἶπε τὰ μισά, γιατί ἔπρεπε νὰ ἀναφερθῇ στὸν ἕνα ἐκ τῶν τριῶν «φωστήρων», τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, πὺν σὰν νέος Ἡρόστρατος, ὅταν ἦταν πατριάρχης, διέταξε νὰ καταστραφῇ ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἐφεσο, ἕνα ἀπὸ τὰ Ἑπτὰ Θαύματα τοῦ Κόσμου, πὺν μὲ χίλιους κόπους ἀνεστήλωσαν (μὲ ὅ,τι ἀπέμεινε) οἱ... Τοῦρκοι. Εἶπε τὰ μισά, γιατί ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ κύρια ἔργα τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τῶν ὁμοίων του ἦταν νὰ διενεργῇ ἐράνους γιὰ τὴν χρηματοδότησην συμμοριῶν, πὺν κατέστρεφαν τὰ δημιουργήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Καὶ δὲν συγχωρεῖται ἄγνοια στὸν ἀρχιεπίσκοπο, ἀφοῦ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν του ἐδιδάχθη τὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία», τοῦ Θεοδώρητου ἐπισκόπου Κύρου. Δὲν νομίζει ὁ προκαθήμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἔφθασε ἡ ὥρα νὰ λέμε ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου;

A.K.**Μονόλογοι μπουρδολογίας**

Ἡ μόδα τῶν «διαλέξεων» καὶ τῶν ραδιοφωνικῶν καὶ τηλεοπτικῶν μονολόγων ὡς τρόπον διακίνησης τῶν ιδεῶν δοῖσκαται τελευταῖα σὲ πρωτοφανῇ ἔξαρση παγκοσμίως. «Μορφωτικοί» σύλλογοι, «πνευματικὰ κέντρα», ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ὁργανῶνον τακτικῶτα διαλέξεις καὶ ραδιοτηλεοπτικοὶ σταθμοὶ μονολόγους σὲ ἐκπομπές, μὲ ὁμιλητὲς κάποιους «διανοούμενους» πὺν προβάλλονται ὡς «top» στὸ χῶρο τοῦ «σύγχρονου προβληματισμοῦ». Τὸ ἀκροατήριό συνήθως δὲν ἀντιλαμβάνεται τὸν ὁμιλητὴ, πὺν σχεδὸν πάντοτε δὲν ἔχει νὰ πῇ τίποτα, παρὰ μόνο νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀνύπαρκτη πνευματικὴ «ὀντότητά» του. Ἡ ἔμπρακτη γελοιοποίηση αὐτῆς τῆς «πνευματικῆς» συνήθειας ἤρθε ἀπὸ τὸν δρ Sokal, ἕναν καθηγητὴ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ν. ὸρκης. Ὁ δρ. Sokal παρουσίασε τίς «σκῆψεις» του σὲ ἕνα πολυπληθὲς ἀκροατήριό, φροντίζοντας ἐπιμελῶς ὥστε κάθε πρότασή του νὰ στερῇται ὁποιοιδήποτε νοήματος. Μιλοῦσε δηλαδὴ ἐσκεμμένα χωρὶς νὰ ἐννοῇ κάτι! Ὁ μονόλογος τελείωσε, ὁ καθηγητὴς δέχθηκε πληθῶρα τηλεφωνημάτων καὶ τὴν ἐπαύριό ἐφημερίδες καὶ τηλεόραση ἔκαναν ἐκτενῆ ἀναφορὰ στὴν «περίφημη» αὐτὴ ἐπίδειξη λόγου, δίνοντας ὁ καθένας τίς δικές του βαρυσήμαντες ἐρμηνείες... Ἀμέσως μετὰ ὁ Dr. Sokal ὄγηκε στὴν τηλεόραση καὶ ἀποκάλυψε τὸ καλόγουστο ἀστεῖο του. ὸλοι ἔμειναν ἄφωνοι...

Π.Α.Κ.**«Ὁ Θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς... σημαίνει»**

Στὸ ὑπ' ἀρ. 128-129 τεῦχος μας (Αὐγ. - Σεπτ. 1992) στὸ τέλος τοῦ δημοσιεύματος ὑπὸ τὸν τίτλο «Δελφοὶ παγκόσμια ἐπίδρασι ἔως τώρα», σελ. 7454, πὺν λακωνικὰ δίνει τὸ αἷτιό τῆς ἐπελευθύνσης Ἀναγέννησης μετὰ τὸν Μεσαῖωνα, ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «Καὶ τώρα στὸ τέρας τῆς δισχιλιετίας, ἡ μόνη παραμείνασα ὑπερδύναμις τῆς κατ' ἐπίφασιν ἐλευθερίας, ἀφιλοσόφητης, ἀνεματίστη καὶ μὲ θεὸ τῆς τίς πολυεθνικῆς ἐταιρείας ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πλανῆτη, προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν δική της «νέα τάξι» δυνθίζοντας στὸ αἷμα κατὰ τόπους τοὺς ἀσθενεῖς λαούς. Δὲν ἀφονοκροάζεται (ἀμφι-ακροάζεται) ὁμως τὸν ὑπόκοφον ἥχο τῆς εὐτῶως ἐπερχόμενης «ἐλληνικῆς χινοστυβάδος», πὺν τὴν κατολίσθησί της προκαλέσαν νομοτελειακὰ οἱ ἀφανεῖς Ἑλλήνες ἐρευνητὲς τῆς ἀλήθειας, πὺν ταυτίζεται μὲ τὸν Φοῖβον Ἀπόλλωνα, τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τυπικὰ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ ζεύγους Σικε-

λιανού, πού ακόμη και τὸ ὄνομά τους δὲν εἶναι τυχαῖο, διότι ἐκεῖνος ὑπῆρξε ὁ ἄγγελος αὐτῆς τῆς χιονοστιβάδος καὶ ἐκείνη ἡ Εὐά, ἡβη, ἀκμή, ἄλκηστις, ἀλή της».

Τὸ κείμενο αὐτὸ δὲν χρῆζει περαιτέρω σχολιασμοῦ. Οἱ ἐγκληματίες κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας μένουν ἀτιμώρητοι, οἱ πολιτικάντηδες πλουτίζουν, οἱ λαοὶ δυστυχοῦν καὶ ἡ «νέα τάξις» εἶναι πλέον στὴν πραγματικότητα ἄταφον πτώμα. Αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἀκριδῶς ἐπιταχύνουν τὴν ἑλληνικὴ χιονοστιβάδα. Ὁ Ἑλληνισμός, οἱ Δελφοὶ καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐσήμαναν.

Κ. - Ε.Γ.

Ὁ φόβος τοῦ θανάτου

Ἡ Βιοτεχνολογία, ἓνας ἐπιστημονικὸς κλάδος πού ἀναπτύσσεται ταχύτατα, ἀναμένεται νὰ κάμῃ «θαύματα» στὰ ἐπόμενα χρόνια. Οἱ βιοτεχνολόγοι θὰ μποροῦν νὰ ἀντικαθιστοῦν ἀνθρώπινα ὄργανα, πού πάσχουν, μὲ τεχνητὰ μεγάλης ἀντοχῆς. Οἱ ἀκούραστες καρδιές, τὰ διονικὰ χέρια, τὰ «μικροτσιπς» ματιῶν εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα ἐξαρτήματα, πού συντόμως θὰ βρῶσκονται ἐν χρῆσει. Ὡστόσο πολλοὶ ψυχολόγοι ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ εὐρείας κλίμακας εἰσαγωγή στὸν ἀνθρώπινο ὀργανισμό τέτοιων μηχανημάτων θὰ ἐπιφέρει καὶ τὴν ἀλλαγὴ τῆς ψυχονητικῆς ἰδιοσυστάσις μὲ παρενέργειες ἐπιθετικότητας καὶ κυρίως νωθρότητας καὶ ἀδράνειας, μὲ ἄγνωστα ἀποτελέσματα.

Ἡ ἀποφυγὴ τοῦ θανάτου μὲ κάθε τρόπο καὶ ἡ ἀδιαφορία γιὰ τὶς συνέπειες, πού αὐτὴ θὰ φέρῃ, δείχνει ἀκριδῶς τὸν τρόπο πού ἐνέπνευσε ὁ δυτικὸς ρασιοναλισμὸς στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ὡς πρὸς τὴν ἰδέα τοῦ τέλους τῆς ζωῆς. Ἡ ἀπομάκρυνση τῆς ζωῆς ἀπὸ τὰ δάθρα τῆς φυσικῆς ἀντίληψης τοῦ κόσμου ὠδήγησε στὴ θεώρηση τοῦ θανάτου ὡς θαρεῖας κατάρας, ἐνῶ πρόκειται γιὰ ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς ζωῆς (δὲν ὑπάρχει ζωὴ χωρὶς θάνατο) καὶ συμβὰν τῆς καθημερινότητας τῶν ἀνθρώπων.

Π.Α.Κ.

Ἐκσυγχρονιστικοὶ ἀφορισμοὶ

Οἱ ἁγιορεῖτες καλόγεροι ἐπανάλαβαν καὶ ἐφέτος τὸν ἀφορισμὸ τῶν κατοίκων τῆς Λήμνου. Ὁ μητροπολίτης Σάμιον Εὐσέβιος ἀφώρισε τὸ καρναβάλι. Ὁ μητροπολίτης Ἡλείας Γερμανὸς ἀφώρισε τὸ ἔθιμο τῆς Πρωταπριλιάς καὶ τὴν ἐμποροπανηγύρην Λεχαιῶν. Ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸ Βατικανό, πού ἐξέδωσε νέον τόμο μὲ ἐξορκισμοὺς. Σ' αὐτὰ προσθέστε καὶ τὸ ἐρωτηματολόγιο τῶν κατηχητῶν τῆς ἐκκλησίας. Ὅλα δείχνουν σὲ ποιοῦ μαῦρο ἐκσυγχρονισμό πορευόμεθα. Εὐτυχῶς πού ὑπάρχουν μερικοὶ ἀρχιερεῖς, πού ἀναρτοῦν τιμοκαταλόγους μυστηρίων. Ἐτσι φανεροῦται ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια προσαρμογῆς στὶς ἐπιταγές τῆς συγχρόνου παγκοσμιοποιημένης οἰκονομίας.

Α.Κ.

Σκύλος διβλιοφάγος

Ὁ συνεργάτης τοῦ «Δανλοῦ» κ. Παναγιώτης Χατζηγιάννου ἦλθε πρὸς ἡμερῶν στὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ καὶ ζήτησε ἓνα ἀντίτυπο τοῦ τεύχους τοῦ μηνὸς Ἰουλίου, ἐπιπλέον ἐκείνου πού εἶχε λάβει, διότι τὸ προηγούμενο τὸ ἔφαγε ὁ σκύλος του, χωρὶς νὰ προλάβῃ νὰ τὸ διαβάσῃ. Ὁ ἴδιος σκύλος, ράτσας Δαλματίας, πού ἀκούει στὸ ὄνομα «Ἀρης», εἶχε καταδροχθῆσι στὸ παρελθὸν καὶ τὸ «Λεξικὸν Ἑλληνικῶν Ἑννοιῶν», πού ἀνῆκε στὸν κύριό του, ὅπως καὶ δύο ἀκόμη ἐγχειρίδια. Εὐχόμεθα, οἱ σύγχρονοι Ρωμιοί, πού, ὡς γνωστόν, ἀπεχθάνονται τὰ διβλία, νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ διβλιοφάγου σκύλου κατὰ τὸ «ψώμισον τὸν τόμον τοῦτον, Ἰωάννη».

Μ.Μ.

ΕΠΙΖΟΥΝ ΦΥΛΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΔΙΩΝ ΖΩΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Ζωντανά μνημεία», πού χάνονται πιά...

‘Ο θεσσαλικός Βουκεφάλας. ‘Ανάγλυφο τής Πομπηίας (μάχη τής ‘Ισσοῦ).

Χρόνια στο περιβαλλοντικό και ζωοφιλικό ρεπορτάζ είχα μάθει, ότι ή ‘Ελλάδα έχει τὸ προνόμιο νὰ φιλοξενή μία μοναδική ποικιλία πανίδας καὶ χλωρίδας. Οἱ γεωγραφικὲς καὶ κλιματολογικὲς συνθήκες τῆς εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν διατήρηση αὐτῆς τῆς τεράστιας βιοποικιλότητος, πράγμα ἰδιαίτερα σημαντικό στὴ σκοτεινὴ καὶ οἰκολογικὰ δυσοίωνα ἐποχὴ πού περνᾶμε.

Γνωστὸ εἶναι ἀκόμα, ὅτι δὲν σταθήκαμε ἄξιοι νὰ προασπίσουμε τὴν προνομακὴ μας θέση, ἀφήνοντας ἓνα σπουδαῖο ἐθνικὸ κεφάλαιο νὰ πάρῃ τὸ δρόμο τῆς παρακμῆς: Τὰ εἶδη ἐξαφανίζονται, ἡ ποικιλότητα συνεχῶς μειώνεται, οἱ βιότοποι παραδίδονται σὲ ληστρική ἐκμετάλλευση ἢ σὲ κάποια «ἀνάπτυξη» πού τρώει τίς ἴδιες τίς σάρκες τῆς ὥς τὴν τέλεια ἐρήμωση. Παρηγορητικὸ σημεῖο, οἱ πάρα πολλές ὁμάδες καὶ ὀργανώσεις πού ὑπάρχουν καὶ δημιουργοῦνται συνεχῶς, μὲ ἀντικείμενο τὴ διάσωση τῶν ἀγρίων εἰδῶν τοῦ τόπου μας.

Ἐκεῖνο πού δὲν ἤξερα, καὶ τὸ ἔμαθα σχετικὰ πρόσφατα, εἶναι, πὼς στὴν ‘Ελλάδα ζοῦνε ἀκόμη οἱ τελευταῖοι ἀπόγονοι κάποιων οἰκόσιπων ζώων μὲ ἱστορία χιλιᾶδων χρόνων πίσω τους. Κι ὅτι γι’ αὐτὰ δὲν ἐνδιαφέρεται κανεὶς οὔτε ὑπάρχουν ὀργανώσεις νὰ τὰ ὑπερασπιστοῦν καὶ νὰ τὰ σώσουν ἀπὸ τὸ βέβαιο καὶ σιω-

πηλό χαμό πού τὰ περιμένει. Ἐπειδὴ ὅμως «ὅ,τι δὲν τὸ γνωρίζουμε δὲν ὑπάρχει», ἂς ἐπιχειρήσουμε σήμερα μία ξενάγηση γνωριμίας σ' αὐτὰ τὰ ζωντανὰ μνημεῖα, προσεγγίζοντας μία μία τὶς τρεῖς κατηγορίες, στίς ὁποῖες ἀνήκουν: ἵπποειδῆ, σκύλοι καὶ ἀγροτικά ζῶα.

Α. Ἴπποειδῆ

Σύμφωνα μὲ τὸν λέκτορα τοῦ Γεωργικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. **Ι. Με-νεγάτο**, οἱ ἐλληνικὲς φυλὲς ἀλόγων εἶναι ὀκτώ.

Θεσσαλικὴ φυλὴ. Ἀσφαλῶς ἡ κορυφαία ἀπ' ὅλες τὶς ἐλληνικὲς φυλὲς εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τοὺς ἀρχαίους μύθους καὶ τὴν ἱστορία μας. Ἀπὸ τὰ «ἀήτητα» (κατὰ τὸν Λουκιανὸ) αὐτὰ ἄλογα γεννήθηκε ὁ μῦθος τῶν Κενταύρων. Στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ τοὺς Θεσσαλοὺς ἱππεῖς τοῦ 3000 π.Χ., πού ἔτρεχαν μέσα στὴν πυκνὴ βλάστηση τοῦ κάμπου πιασμένοι ἀπὸ τὴ χαίτη τῶν ὑπερσοχῶν ἀλόγων τους. Αὐτὸ ἔδινε στοὺς νοτιώτερους Ἕλληνες μία εἰκόνα ὑπερφυσικῶν «ἀλογοανθρώπων», πού προκαλοῦσε δέος καὶ φόβο - μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γεννηθῇ ὁ μῦθος. Θεσσαλικῆς φυλῆς ἦταν καὶ τὸ ἄλογο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ φημισμένος Βουκεφάλας, πού τὸν συνώδευσε σ' ὅλες τὶς ἐκστρατεῖες του καὶ τιμήθηκε ἀπὸ αὐτόν, ὅταν πέθανε, σὰν σύντροφος καὶ συμπολεμιστῆς.

Φυλὴ Σκύρου. Ἐνα ἀπὸ τὰ μικρότερα ἄλογα τοῦ κόσμου, ἀποτέλεσμα φυσικῆς ἐπιλογῆς καὶ προσαρμοστικότητος σ' ἓνα περιβάλλον μὲ λίγη βλάστηση καὶ σκληρὲς συνθῆκες. Σκυριανὰ ἄλογα θρίσκουμε στ' ἀνάγλυφα τοῦ Παρθενῶνα τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνα, ὅταν ἡ Σκύρος ἦταν ὑποτελὲς στὴν Ἀθήνα.

Ἄλλες ἐλληνικὲς φυλὲς ἦταν ἡ φυλὴ **Πίνδου** (ὄρεινὸ ἄλογο, ἄριστα προσαρμοσμένο σὲ δύσκολες συνθῆκες), ἡ φυλὴ **Πηνειᾶς** (προέρχεται ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα ἐλληνικὰ ἄλογα, πού ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν ὅτι συμμετεῖχαν στίς πρῶτες ἱπποδρομίες τῆς Ὀλυμπίας), ἡ φυλὴ **Ἀνδραβίδας** (συνδέεται κι' αὐτὴ μὲ τὶς ἀρχαῖες ἱπποδρομίες), ἡ φυλὴ **Κρήτης** (ἡ ἀρχαιότερη φυλὴ τῆς Εὐρώπης· ἔχουν μεγάλη ὁμοιότητα μὲ τὰ ἄλογα τῶν μικρῶν παραστάσεων), ἡ φυλὴ **Αἴνου** (ἀπομένουν ἐλάχιστα σὲ ἡμιάγρια κατάσταση) καὶ ἡ φυλὴ **Ζακύνθου** (ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἐλληνικὰ ἄλογα, πού δὲν ἔχουν ἀναγνωριστῆ ἐπίσημα ὡς φυλὴ).

Στὰ ὑπὸ ἐξαφάνιση ἵπποειδῆ θὰ πρέπει νὰ συμπεριλάβουμε καὶ τὶς διάφορες φυλὲς τοῦ **ἐλληνικοῦ ὄνου** (γαῖδουριοῦ), ζῶου ἐξαιρετικῆς ἀνθεκτικότητος καὶ προσαρμογῆς στίς τοπικὲς συνθῆκες.

Γιὰ τὴ διάσωσή τους ὑπάρχει πενταετὲς ἐπιδοτούμενο κοινοτικὸ πρόγραμμα, πού ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὸ Ἑργασίον Γεωργίας σὲ συνεργασία μὲ τὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης μὲ ἀμφίβολα μέχρι στιγμῆς ἀποτελέσματα. Ἰδιωτικά ἀσχολοῦνται: Μὲ τὴ διάσωση τοῦ θεσσαλικοῦ καὶ τοῦ σκυριανοῦ ἀλόγου ἡ οἰκογένεια **Μώρου** στὸ ἀγρόκτημα «Ἀμφίκλεια» τῆς Ἀμφίκλειας, μὲ τὸ ἄλογο Ἀνδραβίδας ἡ οἰκογένεια **Σερπιέρη**, ἐνῶ ἡ «Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Προστασίας Ἀλόγων» (Ἀθήνα, Γουδί) ἔχει ἀνάμεσα στὰ ἐγκαταλειμμένα ἄλογα πού περιμάζεψε καὶ μερικὰ ἐλληνικῶν φυλῶν, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσε νὰ διαθέσῃ γιὰ ἀναπαραγωγὴ, ἂν ὑπῆρχε κάποιο πρόγραμμα. Γιὰ τὸ θεσσαλικὸ ἄλογο ἰδιαίτερα θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ μεγάλο πλῆγμα ἡ κατάργηση τῆς ἱλῆς ἱππικοῦ στὸν ἐλληνικὸ στρατό. Ἐτοίμη ἡ κατάσταση δείχνει μᾶλλον ἀπελπιστικὴ, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐπιβιώσουν, ἂν δὲν δοθοῦν κίνητρα γιὰ νέες χρήσεις κι' ἂν δὲν γίνῃ ἐνημέρωση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαί-

θρου για την αξία τους.

Ὡς πρὸς αὐτὸ ὁ λέκτορας στὸν Τομέα Ζωϊκῆς Παραγωγῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. **Μ. Ζαφράκας** ἐπισημαίνει: «Τὰ ἄλογα τῶν ἐλληνικῶν φυλῶν εἶναι προσαρμοσμένα στὴ μορφολογία τοῦ χώρου ὅπου θρῖσκονται, γι' αὐτὸ εἶναι συχνὰ ἀπαραίτητα σὲ γεωργικὲς ἐργασίες ποὺ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν μὲ μηχανικά μέσα, μάλιστα σὲ ὀρεινὲς δασικὲς ἐργασίες. Σὲ ὠρισμένες περιοχὲς ἐλληνικὰ ἄλογα χρησιμοποιοῦνται σὲ παραδοσιακὲς λαϊκὲς ἵπποδρομίες, ἔθιμα ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ τονώσουν τὸν ἀγροτοτουρισμὸ καὶ τὴν ἀνάπτυξη ὀρεινῶν καὶ νησιωτικῶν περιοχῶν. Σὲ ὠρισμένα ξενοδοχεῖα χρησιμοποιοῦνται γιὰ ἵππασία πελατῶν, κάτι ποὺ θὰ ἦταν σκόπιμο νὰ ἐνθαρρυνθῇ, ἐνῶ τὸ ἀλογάκι τῆς Σκύρου θεωρεῖται ιδιαίτερα κατάλληλο γιὰ τὴν παιδικὴ ἵππασία».

Β. Σκύλοι

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔτρεφαν μεγάλη ἐκτίμηση πρὸς τοὺς σκύλους τους, κάτι ποὺ βλέπουμε σὲ μύθους καὶ ἱστορίες (ὁ σκύλος Ἄργος τοῦ Ὀδυσσέα κ.λπ.). Οἱ σκύλοι αὐτοὶ διαμορφώθηκαν σὲ «φυλές», προσαρμοζόμενοι στὶς συνθῆκες, στὸ περιβάλλον ὅπου ζοῦσαν, στὸ εἶδος τῆς ἐργασίας ποὺ πρόσφεραν, στὴ διατροφή κ.λπ. Ἀπὸ τίς πολυάριθμες ἐλληνικὲς φυλές οἱ περισσότερες χάθηκαν μέσα στοὺς αἰῶνες.

Σήμερα μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἐπιδιώνουν τρεῖς κυρίως φυλές ἀρχέγονων σκύλων: Ὁ Ἑλληνικὸς Ποιμενικὸς, ὁ Ἑλληνικὸς Ἰχνηλάτης, ὁ Κρητικὸς Ἰχνηλάτης. (Τελευταῖα ἀνιχνεύτηκαν δείγματα ἀπὸ κάποιες ἀκόμα φυλές ὅπως τὸ Λαγωνικὸ τῆς Ρόδου καὶ ἡ μικρὸσωμη «Ἀλωπεκίς»).

Ὁ Ἑλληνικὸς Ποιμενικὸς εἶναι ἓνας πανέμορφος, ἐντυπωσιακὸς σκύλος μὲ πολλὰ προσόντα. Προέρχεται ἀπὸ τὸν μολοσσοειδῆ σκύλο τῆς Ἡπείρου· ἀναφέρεται ἀπὸ πολλοὺς συγγραφεῖς (Πλάτωνα, Ἀριστοτέλη, Λουκρήτιο) καὶ σύμφωνα μὲ μαρτυρίες ἦταν γνωστὸς στὸν ἐλληνικὸν ὅλο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὀμήρου. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ θάρρος καὶ δύναμη, εἶναι ἄριστος φύλακας τοῦ κοπαδιοῦ, ἔχει ὑψηλὴ αἴσθηση καθήκοντος, ἀφοσίωση, καλὴ ὑγεία καὶ ἀντοχὴ στὸ σκληρὸ ὀρεινὸ περιβάλλον. Δείχνει δυσπιστία στοὺς ξένους καὶ τίς νύχτες μένει ἀγρυπνὸς φύλακας. Ὅπως ἦταν φυσικὸ, ὁ σπουδαῖος αὐτὸς ἡπειρώτης βοσκὸς ἀρχισε νὰ ἀπειλῇται ἀπὸ τὴν ἐκδιομηχάνιση τῆς κτηνοτροφίας καὶ τὴν ἐξάπλωση τοῦ ἀστικοῦ χώρου.

Ὁ Ἑλληνικὸς Ἰχνηλάτης. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους ἰχνηλάτες τοῦ κόσμου μὲ ἀνεξάρτητο καὶ φιλικὸ χαρακτήρα, ἐξαιρετικὴ ἀντοχὴ καὶ ἐφευρετικότητα.

Ὁ Κρητικὸς Ἰχνηλάτης (Λαγωνίκα). Ἡ «Λαγωνικὴ κύων» τοῦ Ξενοφῶντος. Διατηρήθηκε σχεδὸν ἀνέπαφος γιὰ 4000 χρόνια. Τὴν φυλὴν τὴν χαρακτηρίζει ὁμορφιά, λεπτότητα, ἐξαιρετικὴ εὐφυΐα, ταχύτητα καὶ ἀφοσίωση, ἐνῶ ἔχει μεγάλη «γκάμα» δυνατοτήτων (σύντροφος, κυνηγός, φύλακας).

Γιὰ τὴ διάσωσή τους σήμερα δραστηριοποιεῖται μόνο ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ ὁ ΚΟΕ («Κυνολογικὸς Ὀμιλὸς Ἑλλάδος»). Σημαντικὴ εἶναι ἡ πρωτοβουλία τῆς ὁργάνωσης «Ἀρκτηοῦρος» γιὰ ἐκτροφή Ἑλληνικῶν Ποιμενικῶν, τοὺς ὁποίους παραχωρεῖ, ὑπὸ ἑλεγχῶ, σὲ ποιμένες. Σὲ ἐξέλιξη θρῖσκεται καὶ μία ἀλλαγὴ χρήσης τοῦ Ποιμενικοῦ καὶ σὲ φύλακα, κάτι ποὺ δὲν εἶναι ἀντίθετο ἀπὸ τὴ φύση του.

Ποιμενικός τῆς Ἡπείρου σὲ ἄγαλμα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνα.

Ὁ σημερινὸς Ἑλληνικὸς Ποιμενικός.

Κρητικός Ίχνηλάτης (Λαγωνίκα ή «Λακωνική κύων» του Ξενοφώντος).

Ό «Θεσσαλός», ο μόνος επιζών σήμερα πιστοποιημένος θεσσαλικής φυλής επιδήτορας. Ζη στο αγρόκτημα «Αμφίκαια».

Γ. Ἀγροτικά Ζῷα

Δὲν εἶναι πολλὲς δεκαετίες, ποὺ στὰ λιβάδια τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας, ἀκόμα καὶ τῶν νησιῶν ἔδωσκε μία μεγάλη ποικιλία αὐτόχθονων ἀγροτικῶν ζώων. Τὰ ζῷα αὐτὰ μὲ τὴν πολυμορφία καὶ τὴν πολυχρωμία τους δημιουργοῦσαν μία εἰκόνα σπάνιας ὁμορφιάς, ποὺ λίγο διέφερε ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἀρχαίων κοπαδιῶν, ποὺ ἔδωσαν στὰ ἴδια λιβάδια. Ἡ εἰκόνα αὕτη δὲν ὑπάρχει πιά. Πολλὲς φυλὲς ἀγροτικῶν ζώων ἔχουν ἤδη ἔξαφανιστῇ, ἐνῶ ὅσα ἔχουν ἀπομείνει κινδυνεύουν ἅμεσα ἀπὸ τὶς διασταυρώσεις μὲ ξένες ράτσες, τὴν ἐντατικοποίηση τῆς κτηνοτροφίας καὶ τὴν προσδοκία ἐνὸς βραχυπρόθεσμου κέρδους, ποὺ ἀγνοεῖ τὰ μακροπρόθεσμα ὀφέλη ἀπὸ τὴν διατήρησή τους.

Σύμφωνα μὲ τὸν καθηγητὴ τοῦ Παν. Θεσσαλονίκης Α. Γεωργιόδη: «Τὰ γενετικά γνωρίσματα τῶν αὐτόχθονων φυλῶν ζώων ἔχουν μοναδικότητα, συνδέονται μὲ τὴν ἱκανότητα ἐπιδίωσης καὶ παραγωγῆς κάτω ἀπὸ δύσκολα ἢ καὶ ἐχθρικά περιβάλλοντα. Ἀποτελοῦν «γενετικὸ ὑλικό», ποὺ, ἂν χαθῇ, θὰ χαθῇ γιὰ πάντα καὶ ἡ εὐελιξία προσαρμογῆς τῶν ἀγροτικῶν ζώων στὶς μελλοντικὲς συνθήκες. Οἱ αὐτόχθονες φυλὲς χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἀντίσταση στὶς ἀσθένειες, μακροδιότητα, ἀντοχή στὶς μεταβαλλόμενες κλιματικὲς συνθήκες, ἱκανότητα ἐπιδίωσης μὲ λίγη τροφή καὶ νερό. Ἀκόμα, τὰ ἀγροτικά ζῷα εἶναι μέρος τῆς κληρονομιάς κάθε περιοχῆς, ἔχουν τουλάχιστον τὴν ἴδια ἀξία μὲ τὰ μνημεῖα καὶ τὰ προϊόντα καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, γι' αὐτὸ ἡ παρούσα γενεὰ ἔχει ὑποχρέωση νὰ τὰ μεταδιδάσῃ στὶς ἐπόμενες, ὅπως τὰ παρέλαβε. Τέλος, ἓνα ἠθικὸ θέμα εἶναι, ὅτι οἱ φυλὲς αὐτὲς ἔχουν δικαίωμα ὑπαρξῆς ὅπως ὅλα τὰ δημιουργήματα τῆς φύσης».

Στὰ ἑλληνικὰ ἀγροτικά ζῷα περιλαμβάνονται: **Βοοειδῇ** (φυλὲς Κέας, Συκιᾶς, Κατερίνης, ἐνῶ ἡ ὠραία ἀγελάδα τῆς Τήνου ἔξαφανίστηκε, ὅταν ποῖν ἀπὸ δύο χρόνια πέθανε καὶ ἡ τελευταία ὑπέργηρη, 27 ἐτῶν). **Πρόδατα** (φυλὲς Καταφυγίου, Ρουμλουκίου, Εὐήδου Ἰκαρίας, Λευκίμμης Κέρκυρας, Ἄργους, Ζακύνθου, Πελαγονίας, Καραγκούνικο, Κατσιᾶ Ἰωαννίνων). Ὁ ἐγχώριος **βοῦδαλος**, ὁ ἐγχώριος **χοῖρος**, ἡ ἐγχώρια **κατσικά** καὶ διάφορα **πouleρικά**.

Στὰ πλαίσια διατήρησης τῆς βιοποικιλότητας, ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Γεωργίας καὶ τὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης πενταετὲς ἐπιδοτούμενο ἀπὸ τὴν Ε.Ε. πρόγραμμα διάσωσής τους. Ὡστόσο τὸ μέλλον δὲν προβλέπεται αἰσιόδοξο, ἀφοῦ εἶναι δύσκολο νὰ πειστοῦν οἱ κτηνοτρόφοι νὰ διατηρήσουν τὰ κοπάδια τους ἀποφεύγοντας τὶς διασταυρώσεις.

Συμπέρασμα: Τὰ ἀρχέγονα ζῷα, ποὺ ἐπιβιώνουν ὡς τὶς μέρες μας, εἶναι ἀποτέλεσμα πολύχρονων διεργασιῶν, ποὺ ἔκανε ἡ φύση, τελειοποιώντας τα καὶ θωρακίζοντάς τα ἀπὸ κάθε ἐπιβουλὴ. Σὲ μία ἐποχὴ ποὺ ἡ «ἐργαστηριακὴ» παραγωγὴ ζώων ἐξελισσεται σὲ βραδυφλεγῇ δόμδα μὲ ἀπρόδλεπτες συνέπειες, ἡ Ἑλλάδα κατέχει ἓνα σπάνιο γενετικὸ ὑλικό, ποὺ θὰ ὤφειλε νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ προσφέρῃ στὴν ἀνθρωπότητα, ὅταν πολὺ σύντομα ἀπεγνωσμένα θὰ ἀναζητῇ. Ἀντὶ αὐτοῦ τὸ θυσιάζουμε στὸ βωμὸ τοῦ βραχυπρόθεσμου κέρδους, ἐνῶ πολλὰ λέγονται ἢ γράφονται καὶ ἐλάχιστα γίνονται γιὰ τὴ διάσωση αὐτῆς τῆς φυσικῆς μας κληρονομιάς.

Κατερίνα Πλασσαρεῶ

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ, ΧΑΝΤΜΠΩΛ, ΧΟΚΕΪ ΚΑΙ ΚΡΙΚΕΤ ΣΤΗΝ... ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Πρώτες μαρτυρίες από την μυκηναϊκή εποχή

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“Απαντες γνωρίζουν, ότι ο ἀθλητισμός και οί Ὀλυμπιακοί Ἀγῶνες γεννήθηκαν στήν ἀρχαία Ἑλλάδα. Τά κλασσικά λεγόμενα ἀθλήματα εἶναι ἡ συνέχεια τῶν ἀρχαίων ἀγωνισμάτων. Ἐλάχιστοι γνωρίζουν ὅμως, ὅτι ὠρισμένα ἀθλήματα, ὅπως τὸ ποδόσφαιρο, τὸ χόκεϋ, τὸ ράγκκυ, τὸ χάντμπωλ κ.ἄ. γεννήθηκαν ἐπίσης στήν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀθλήματα τῶν τελευταίων αἰώνων. Τὴν ἀποψη αὐτὴ πιστοποιοῦν τὸν τελευταῖο καιρὸ ὅλο καὶ περισσότεροι ἐπιστήμονες. Τὸ θέμα τοῦτο μάλιστα ἔχει λάβει εὐρεία ἐκτασι στὸν ἡμερήσιο τύπο. Ἦδη σ’ ἀρθρίδιο τῆς «Ἐλευθεροτυπίας» στίς 26-6-98 ὑπεστηρίχθη ἡ ἀρχαιοελληνικὴ προέλευσι τοῦ ποδοσφαίρου. Σ’ ἐκτενὲς δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδας «Βῆμα» (13-4-1999) γιὰ τὴν ἱστορίαν σύγχρονων ἀθλημάτων (δόλλεϋ, ὑδατοσφαίρισι, χάντμπωλ, ράγκκυ κ.λπ.), ἀναφέρεται ἡ ἀρχαιοελληνικὴ προέλευσι τοῦ χόκεϋ καὶ τοῦ χάντμπωλ. Γιὰ τὸ χόκεϋ ἐπὶ χόρτου τὸ δημοσίευμα ἀναφέρει, ὅτι: «Ἀπὸ τοιχογραφίης καὶ ἀγγειογραφίης πού ἔχουν διασωθῇ ὡς σήμερα φαίνεται, ὅτι χόκεϋ ἔπαιζαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες». Ἀρχαία προέλευσι δέχεται καὶ γιὰ τὸ μπόουλινγκ, μόνο πού τ’ ἀποδίδει στοὺς Αἰγυπτίους: «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τίς τοιχογραφίης πού βρίσκονται στήν Αἴγυπτο μαθαίνουμε, ὅτι ἡ πρώτη περίοδος τοῦ μπόουλινγκ ἀρχίζει γύρω σὸ 3200 π.Χ. Οἱ μάλεις καὶ οἱ κορίνες βέβαια ἦταν πέτρινες, ἀλλὰ ἡ οὐσία τοῦ ἀθλήματος ἦταν ἡ ἴδια». Δὲν ἀποκλείεται πάντως τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ νὰ τὸ γνώριζαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Σύμφωνα μὲ τὴν ἴδια ἐφημερίδα οἱ Ἕλληνες διεκδικοῦν τὴν πατρότητα καὶ τοῦ κρίκετ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ σχετικὸ ἀγγεῖο πού παραθέτει ἡ ἐν λόγω ἐφημερίδα.

II. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΜΗΡΙΚΗ ΕΩΣ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα τὸ ποδόσφαιρο ἦταν λαϊκὸ ἄθλημα καὶ οὐδέποτε εἰσῆχθη στίς προτιμήσεις τῶν ὑψηλῶν κοινωνικῶν στρωμάτων τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως τοῦλάχιστον ὑποστηρίζουν διάφοροι μελετητές. Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι δὲν συμπεριλαμβάνονταν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωσαν τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτη σὲ κάποιον Ἀριστόνικο ἀπὸ τὴν Κάρυστο καὶ τοῦ ἔστησαν ἀγαλμα γιὰ τὴν ἱκανότητά του στὸ ἄθλημα αὐτό.

Μιὰ πρώτη ἀναφορὰ γιὰ τὸ παιγνίδι αὐτὸ κάνει ὁ Ὅμηρος στήν Ὀδύσειαν: «Ὁ ἕνας ἔρριχνε τὴν μπάλλα τρέχοντας καὶ ὁ ἄλλος κάνοντας ἕνα πήδημα τὴν ἔπιανε καὶ τὴν ξανάρριχνε στὸ σύντροφό του... Ἐρριχνε ψηλὰ τὴν σφαῖρα καὶ τὴν γῆ πού ἔθρεψε πολλοὺς ἄρχιζε νὰ χτυπᾷ μὲ προικισμένα πόδια καὶ νὰ κάνη στροφές γρήγορες καὶ ἐναλλασσόμενες, ἐνῶ οἱ ἄλλοι νέοι τὸν ζητωκραύγαζαν καὶ στὸν οὐρανὸ ὑψώνονταν δυνατὲς φωνές». Ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος αὐτοῦ ἀποδεικνύεται, ὅτι ὑπῆρχαν καὶ θεατὲς πού παρακολουθοῦσαν τὸ παιγνίδι. Μιὰ ἄλλη παρόμοια ἀναφορὰ κάνει ὁ Ὅμηρος καὶ στὸ θ τῆς Ὀδύσειας (στ. 282 - 293): «Κι αὐτοὶ μιὰ κόκ-

Γυναῖκες ἀθλήτριες, οἱ ὁποῖες παίζουν ἓνα παιγνίδι ὅμοιο μὲ τὸ χάντμπολ.

Ἀνάγλυφη παράσταση νέου πὺν παίξει ποδόσφαιρο – «κοντρολάρει τὴν μπάλλα». (Ἀθήνα, Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο.)

κινη ὁμορφη μπάλλα στὰ χέρια παίρνουν, πού 'χε φτιαγμένη ὁ Πόλυδος, κι ὁ ἕνας τὴν πετοῦσε πίσω λυγῶντας τὸ κορμί στὰ σύννεφα τὰ μαῦρα, κι ἄλλος ἀπὸ τὴ γῆ ψηλὰ πηδῶντας στὸν ἀέρα τὴν ἔφτανε εὐκόλα, προτοῦ στὸ χῶμα νὰ πατήσῃ. Κι ἀφοῦ τὴ σφαῖρα παίζανε πετῶντας τὴν στὰ οὐράνια, ἄρχισαν καὶ χορεύανε». Ἴσως ἐδῶ ὁ Ὅμηρος νὰ κάνῃ περιγραφὴ ἐνὸς ἀθλήματος παρόμοιου μ' αὐτὸ τῆς χειρόσφαιρας (χάντμπολ).

Ἐξαιρετικὴ περιγραφὴ τοῦ ἀγωνίσματος αὐτοῦ κάνει ὁ Γαληνὸς στὸ «Περὶ τοῦ διὰ μικρᾶς σφαίρας γυμνασίου». Γράφει σχετικὰ: «Δὲν εἶναι μόνο καλὴ ἄσκησι γιὰ τὰ πόδια, ἀλλὰ πολὺ καλὴ καὶ γιὰ τὰ χέρια. Γυμνάζει τὸ μάτι, ἂν σκεφθῇς, ὅτι ἐκεῖνος ὁ παίκτης ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπολογίσῃ ἀκριβῶς τὴν τροχιά τῆς, ἀποτυγχάνει νὰ τὴν πιάσῃ. Ἐπίσης ὁ παίκτης θὰ ὀξύνῃ καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ ἱκανότητα, καθὼς θὰ σχεδιάσῃ, πῶς νὰ πιάσῃ τὴν μπάλλα καὶ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν μέση ἢ πῶς νὰ τὴν ὑφαρπάσῃ, ἂν τύχῃ καὶ βρεθῇ στὴ μέση... Ἡ σκέψι μόνῃ τῆς σὲ κάνει λεπτό, ἂν ὅμως ἀναμιχθῇς, μὲ κάποια ἄσκησι καὶ ἄμιλλα, πού καταλήγει σὲ εὐχαρίστησι, προάγει τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ τὴν κρίσιν τοῦ πνεύματος. Ἐκτὸς ἀπ' τὶς ἀρετὲς τὸ ἄθλημα αὐτὸ ἔχει καὶ σφοδρὸ παιδαγωγικὸ πολεμικὸ ὑπόβαθρο, διότι σὲ ἀσκεῖ στὶς σπονδαιότερες κινήσεις, τὶς ὁποῖες ἐμπιστεύονται οἱ νόμοι τῆς πόλης στοὺς στρατηγούς τῆς: στὸ νὰ ἐπιτίθεται τὴν κατάλληλη στιγμή καὶ νὰ μὴ γίνεσθαι ἀντιληπτὸς καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεσθαι τὴν εὐκαιρία, γιὰ νὰ κάνῃς κάτι, καὶ νὰ οἰκειοποιήσῃς αὐτὰ πού ἀνήκουν στοὺς ἐχθροὺς εἴτε πέφτοντας πάνω τους μὲ ὀρμὴν εἴτε ἀπροσδόκητα καὶ νὰ κρατᾶς τὰ λάφυρα πού ἔχεις ἤδη πάρει. Δὲν ὑπάρχει καταλληλότερη ἄσκησι ἀπ' αὐτήν, γιὰ νὰ ἐκπαιδευτῇς στὴν φύλαξι τῶν κτηθέντων, στὴν ἀνάγκησι τῶν ἀπωλειῶν καὶ στὴν πρόβλεψιν τῶν σχεδίων τοῦ ἐχθροῦ». Ἐξ ὅλων αὐτῶν συμπεραίνουμε, ὅτι οἱ ἀθλητὲς χρησιμοποιοῦσαν καὶ τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια, γιὰ νὰ κινήσουν τὴν μπάλλα. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπ' τὴν ἀγγειογραφία πού παρατίθεται στὸ τεῦχος αὐτό, ὅπου ἀπεικονίζεται ἀθλητῆς, ὁ ὁποῖος κάνει «κοιτῶν τῆς μπάλλας», ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα.

Τὸ παιγνίδι αὐτὸ παιζόταν μὲ μπάλλα, πού δὲν διέφερε ἀπ' τὶς σημερινὲς μπάλλες ποδοσφαίρου. Κατὰ τὶς τελευταῖες ἀνασκαφὲς στὸ νησί τῆς Σαμοθράκης, πού διενεργήθηκαν ἀπ' τὴν ἀμερικανίδα ἀρχαιολόγο Λίζ Ντούσμπερν, ἀνευρέθη μιὰ ἀρχαία μπάλλα ποδοσφαίρου, ἡ ὁποία χρονολογήθηκε στὸν 3ο π.Χ. αἰῶνα. Ἡ μπάλλα αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ δερμάτινο κάλυμμα, χωρισμένο σὲ πολλὰ τμήματα μὲ πολλὰς γωνίες ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ σημερινές. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι διακρίνεται ἡ σχισμὴ, ἀπ' τὴν ὁποία τροφοδοτοῦσαν μὲ ἀέρα τὸ ἐσωτερικὸ τῆς μέρος, πού τὸ ἀποτελοῦσε μιὰ κύστη ἀπὸ μεγάλο ζῷο, (ἐφημερ. «Τὰ Νέα» 2-4-96). Οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι δανείσθηκαν τὸ παιγνίδι αὐτὸ ἀπ' τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, τοποθετοῦσαν τὴν μπάλλα στὸ γῆπεδο καὶ ὅταν σήμαινε ἡ σάλπιγγα, ἕνας ἀπ' τοὺς παῖκτες τὴν πετοῦσε, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ὁ ἀγῶνας. Σημειωτέον, ὅτι στὴ Ρώμῃ διακρίνονταν στὸ παιγνίδι αὐτὸ οἱ λεγεωνάριοι, πού τὸ διέδιδαν στὶς χώρες πού κατακοῦσαν.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα τὸ ποδόσφαιρο παιζόταν κυρίως τὸν Φεβρουάριο καὶ τὸν Μάρτιο, στὶς ἐορτὲς τῶν Μικρῶν Μυστηρίων τῆς Ἁγρᾶς (Ἀνθεστήρια). Οἱ Ἕλληνες καθὼς καὶ οἱ Κέλτες [σ.σ. τὸ ἂν οἱ Κέλτες δανείσθηκαν τὸ ποδόσφαιρο κατευθεῖαν ἀπ' τοὺς Ἕλληνας ἢ μέσω τῶν Ρωμαίων εἶναι κάτι πού πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ἐπισταμένως. Πάντως οἱ Κέλτες δέχονται στὶς παραδόσεις τους, ὅτι πανάρχαιοι

Ἕλληνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἡρακλῆς, τοὺς εἶχαν ἐκπολιτίσει] ἔστηναν κατὰ τὶς ἡμέρες τῶν ἑορτῶν αὐτῶν δύο τέρματα, τὸ ἓνα πρὸς τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὴ Δύσι. Αὐτὸ ὅμως δὲν γινόταν τυχαῖα, ἀλλὰ σκοπὸς τοὺς ἦταν ν' ἀπεικονίσουν τὴν ἀνατολὴ καὶ τὴν δύσι τοῦ Ἡλίου. Ὁ Μαρσέλ Μορὼ στὸ βιβλίο του «Οἱ Πολιτισμοὶ καὶ τὰ Ὑποκόσμια», ἔκδ. 1978, μᾶς πληροφορεῖ: «Ἡ μετακίνησι τῆς μπάλλας ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ πρὸς τὴ Δύσι πάνω στὴν τροχιά τοῦ Ἡλίου δὴλωνε κάποια θρησκευτικὴ λατρεία ἀποδιδόμενη στὸ «ἄστρο τῆς αὐγῆς» καὶ στὸ εὐεργετικὸ φῶς του, ποὺ προετοίμαζε τὴν ἀνοιξιὰτικὴ ἀφθονία». Ἀποδείξι, τοῦ ὅτι οἱ Κέλτες ἐγνώριζαν τὸ ποδόσφαιρο ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι στὴ Λοζέρ τῆς Γαλλίας μέχρι τὸ 1300 οἱ παπᾶδες ἔπαιζαν ποδόσφαιρο, ἀνήμερα τοῦ Πάσχα, θέλοντας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἐορτάσουν τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐπιδείξι προ-χριστιανικοῦ ἐθίμου, ἀφοῦ οἱ Κελτογαλάτες πρόγονοὶ τοὺς ἔπαιζαν κι αὐτοὶ ποδόσφαιρο μία ἡμέρα πρὶν ἀπ' τὴν ἀνάστασι τοῦ Διονύσου.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διέδωσαν τὸ ποδόσφαιρο καὶ στοὺς λαοὺς τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Οἱ Ἀζτέκοι ἔπαιζαν τὸ παιγνίδι αὐτό, γιὰ νὰ ἐορτάσουν τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου ὅπως οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἄλλοι εὐρωπαϊκοὶ λαοί, τὸ εἶχαν δὲ ἀφιερώσει στὸν θεὸ τῆς βροχῆς Τλάλοκ. Τὸν 16ο αἰῶνα ὁ Ἰσπανὸς κατακτητὴς Φ. Κορτές, ὅταν ἐγνώρισε τὸ ἀζτέκικο ποδόσφαιρο, ἐνθουσιάστηκε τόσο πολὺ, ποὺ διωργάνωσε μιὰ ἐπίδειξι γιὰ τὸν αὐτοκράτορά του, τὸν Κάρολο Ε'. Οἱ ἐρευνητὲς τῶν προκολομβιανῶν πολιτισμῶν θεωροῦν, ὅτι στὸ βόρειο Γιουκατάν (Τσίτσεν Ἰτζα) ὑπάρχει γήπεδο ποδοσφαίρου, πιστεύουν δέ, ὅτι ὁ πέτρινος δίσκος ἀπ' τὸ Τσιουλιτικ τοῦ Μεξικοῦ ἀπεικονίζει παίκτη ποδοσφαίρου.

Τὸ ποδόσφαιρο ἦταν γνωστὸ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἀπ' τὴν μυκηναϊκὴ τοῦλάχιστον ἐποχὴ, καὶ αὐτὸ τὸ πιστοποιεῖ ὁ Ὅμηρος, περιγράφοντάς το στὴν Ὀδύσεια. Ἀρχικῶς τὸ ποδόσφαιρο δὲν πρέπει νὰ ἦταν λαϊκὸ ἄθλημα, ὅπως στὴν κλασσικὴ καὶ ἀλεξανδρινὴ περίοδο, διότι παιζόταν κυρίως στὶς ἑορτὲς τῶν Μικρῶν Μυστηρίων κι ἐδήλωνε, ὅπως ἐπιβεβαιώνει ὁ Μαρσέλ Μορὼ, κάποια θρησκευτικὴ λατρεία. Γιὰ ἄγνωστους λόγους ἀργότερα ἔχασε τὴν θρησκευτικὴν αἵγλη, δὲν συμπεριελήφθη στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες*, ποὺ ἐπαναδιωργάνωσε ὁ Ἰφίτος, καὶ κατήντησε ἓνα λαϊκὸ ἄθλημα, ποὺ δὲν ἔτυχε τῆς τιμῆς νὰ ἐξυμνηθῇ στοὺς στίχους τοῦ μεγάλου ποιητῆ Πινδάρου. Ἀπ' τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες τὸ παιγνίδι αὐτὸ διεδόθη στοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἔλαβαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ τῆς Βρετανίας καὶ Βορείου Εὐρώπης, οἱ ὁποῖοι λανθασμένα σήμερα θεωροῦνται ἐφευρέτες καὶ δημιουργοὶ του.

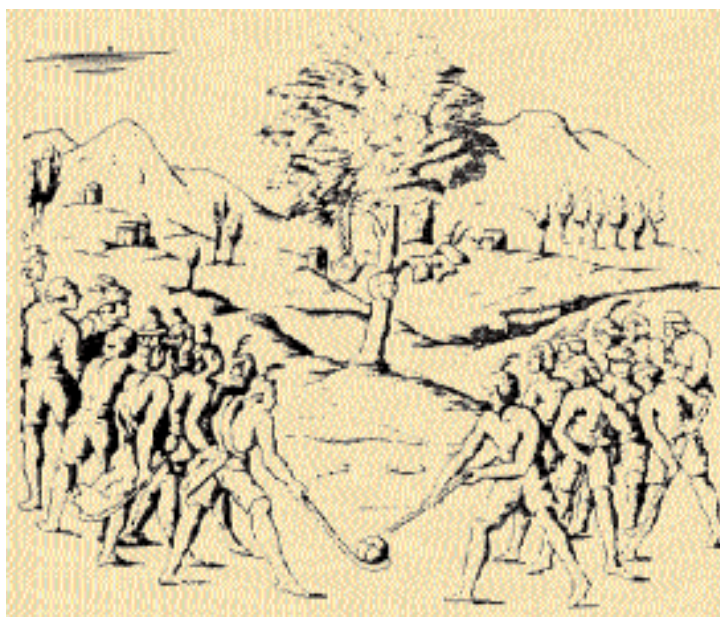
III. ΑΠΟ ΤΗ ΣΠΑΡΤΗ ΣΤΟΥΣ ΑΡΑΟΥΚΑΝΟΥΣ

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἐκτὸς ἀπ' τὸ ποδόσφαιρο ἦσαν γνωστὰ τὸ χόκεϋ ἐπὶ χόρτου, τὸ χάντμπωλ καὶ τὸ ράγκβυ, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν στὰ εἶδη σφαιρίσεων. Ὑπῆρχαν πολλὰ εἶδη σφαιρίσεων στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἐλάχιστες γνώσεις ἔχουν

* (Σημ. «Δαυλοῦ»): Ὁ λόγος εἶναι προφανής: Στους Ὀλυμπιακοὺς συμπεριλαμβάνονταν μόνο ἀτομικὰ ἀγωνίσματα καὶ οὐδέποτε ὁμαδικὰ ὅπως τὸ ποδόσφαιρο καὶ τὰ ἄλλα ποὺ ἀναφέρονται στὸ παρὸν ἄρθρο τοῦ κ. Μ. Δ. - Α.: Τὸ πρόσωπο, τὸ ὑποκείμενο δὲν ἐπετρέπετο νὰ χάνῃ τὴ μοναδικότητά του μέσα στὴν ὁμάδα.

Ἀνάγλυφη παράστασι πὺν χρονολογεῖται στὸ 510 π.Χ. καὶ ἀνεκαλύφθη στὸ θεμιστόκλειο τεῖχος τοῦ Κεραμικοῦ τὸ 1922. Ἀπεικονίζονται ἀρχαῖοι ἀθλητές, οἱ ὁποῖοι παίζουν χόκεϋ ἐπὶ χόρτου («κερητίζειν»).

Ἀραουκανοὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς παίζουν χόκεϋ ἐπὶ χόρτου («πόλυ»). Τὸ παιγνίδι αὐτὸ μετεδόθη ἀπ' τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνες στοὺς προκολομβιανούς πολιτισμούς. (Ἡ εἰκόνα ἔχει σκιτσογραφηθῇ ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἰσπανοὺς κατακτητές, οἱ ὁποῖοι ἐνθουσιάστηκαν ἀπὸ τὸ παιγνίδι.)

με· τὸ μόνο ποὺ γνωρίζουμε γιὰ τὰ περισσότερα εἶναι τ' ὄνομά τους. Πολλοὶ υποστηρίζουν, ὅτι οἱ Σπαρτιάτες ἐφήϋραν τὶς σφαιρίσεις. Εἶναι ἐπιβεβαιωμένο, ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸ τοῦς σύστημα ἐδίδε ἰδιαίτερη βαρύτητα σ' αὐτὰ τ' ἀθλήματα. Ἡ μεγαλύτερη τάξι τῶν ἐφήβων ἐλάμβανε τ' ὄνομά της ἀπ' αὐτὲς καὶ οἱ ἀνήκοντες σ' αὐτὴν ὠνομάζονταν «σφαιρεῖς».

Τὸ ράγκμπυ ὠνομαζόταν «ἀρπαστόν». Τὸ χάντμπωλ γεννήθηκε κατὰ μίαν ἀποψὶ ἀπ' τὶς γυναῖκες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Τὸ χόκεϋ ὠνομαζόταν «κερητίζειν» καὶ παιζόταν κατὰ ζεύγη. Ἡ μία ὁμάδα παρτασσόταν ἀπέναντι ἀπ' τὴν ἄλλη, ὅπως φαίνεται ἀπ' τὴν ἀνάγλυφη παράστασι τοῦ Κεραμεικοῦ, ἡ ὁποία χρονολογεῖται στὸ 510 π.Χ. Κάθε παίκτης, ὅπως φαίνεται στὴν ἀνάγλυφη αὐτὴ παράστασι, κρατοῦσε μίαν μικρὴ ράβδο, μὲ τὴν ὁποία κινοῦσε μιά μικρὴ σφαῖρα, ἡ ὁποία ἦταν κατασκευασμένη ἀπὸ ὕφασμα ἢ δέρμα. Τὴν γέμιζαν μὲ μαλλὶ προβάτου ἢ μὲ τρίχα ἀλόγου, ὥστε νὰ εἶναι σκληρὴ καὶ νὰ ἀναπηδᾷ εὐκολώτερα. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ τὸ μετέδωσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σὲ λαοὺς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ὅπως πληροφοροῦμεθα ἀπ' τὸ βιβλίον τοῦ *Lonko Kilapàn* «Ἡ Ἑλληνικὴ Καταγωγὴ τῶν Ἀραουκανῶν τῆς Χιλῆς» (ἐκδ. 1997), οἱ Ἀραουκανοὶ ἐγνώριζαν τὸ «κερητίζειν», τὸ ὁποῖο ὠνόμαζαν «πόλυ». Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου, οἱ Ἀραουκανοὶ ἦσαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν. Αὐτὸ φαίνεται νὰ ἔχη δόσιν ἀληθείας, ἐφ' ὅσον Σπαρτιάτες ἦσαν οἱ ἐφευρέτες τοῦ «κερητίζειν» (βλ. «Δαυλόν», τ. 205).

IV. Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Ὁ πανδαμάτωρ χρόνος, οἱ φυσικὲς καταστροφὲς καὶ τὸ ἀνθρώπινο χέρι ὠθοῦμενο ἀπ' τὸν φανατισμὸ καὶ τὸν δογματισμὸ στέρησαν τὴν δυνατότητα ἀπ' τὸν σύγχρονο κόσμον νὰ ἔχη μιά πλήρη εἰκόνα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν μᾶς εἶναι τόσο γνωστός, ὅπως νομίζουμε. Νεώτερες ὁμως ἐρευνες καὶ μελέτες φέρνουν πρὸ ἐκπλήξεως τὸν σύγχρονον ἀναγνώστη, ἐφ' ὅσον τοῦ ἀποκαλύπτουν ἄγνωστες πτυχὲς τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου. Μιὰ ἐξ' αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ ὑπαρξὶς ἀθλημάτων (ποδόσφαιρο, χόκεϋ, χάντμπωλ κ.λπ.) στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, τὴν γένεσιν τῶν ὁποίων θεωρούσαμε πρόσφατη. Τὰ σύγχρονα αὐτὰ ἀθλήματα ἀποτελοῦν συνέχεια τῶν ἀρχαίων καὶ ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι, ὅτι τὰ ἀθλήματα αὐτὰ σήμερον ἔχουν χάσει τὴν ἀρχαία ἀγνότητα, ἔχοντας μπῆ στὴν ὑπηρεσία τοῦ χρήματος καὶ τοῦ μάρκετινγκ. Πλὴν τούτου ὁμως ἡ σύγχρονη ἐρευνα ἀποδεικνύει τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀθλημάτων αὐτῶν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς ὑδρογείου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀποτελεῖ ἄλλη μιά ἀπόδειξις τῆς οἰκουμενικότητός του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀξιώτης Θεόδωρος, «Ἀργώ», ἐκδ. Σμυρνιατιάκης.
2. Γκραίηβς Ρόμπερτ, «Λεωνὴ Θεά», ἐκδ. Κάκτος.
3. Kilapàn Lonko, «Ἡ Ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν Ἀραουκανῶν τῆς Χιλῆς», ἐκδ. 1997.
4. Μορὼ Μαρσέλ, «Οἱ Πολιτισμοὶ καὶ τὰ ἼΑστρα», ἐκδ. 1978.
5. Περιοδικὸ «Ἱστοριογνώσις», τ. 4.
6. Ἐφ. Βῆμα, «Τὰ 33 πρόσωπα τῆς μάλλας», 13-4-99.
7. Ἐφ. «Ἐλευθεροτυπία» 13-4-99· καὶ Ἐφ. «Νέα» 2-4-96: ἀρθρα περὶ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς καταγωγῆς τοῦ ποδοσφαίρου.
8. Ἀποσπάσματα ἀρχαίων συγγραφέων, ποὺ ἀναφέρονται στὸ κείμενο.

Μάριος Δημόπουλος - Ἀπολλώνιος

Ἐρήμην τοῦ Γιαχβέ

Κοντεύω νὰ τρελλαθῶ.... Μὰ νὰ μοῦ τὸ κάνουν αὐτὸ τὰ πιὸ καλὰ παιδιά μου; Πάει, τίποτε δὲν μένει ὀρθιο σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Καὶ τὸ κακὸ εἶναι, ὅτι ἡ ἀπα-
νταχοῦσα ἐξεπορεύθη ἀπὸ τὸν πιὸ ἀγαπημένο μου τόπο, τὴν Ἑλβετία. Δὲν μιλῶ
γιὰ τίποτ' ἄλλο, παρὰ γιὰ τὴν ἔκθεσι τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ περὶ τῶν
ἐπικειμένων καταστροφῶν στὴν ἀρχὴ τῆς νέας χιλιετίας. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὥς τὸ
τέλος ἡ ἔκθεσις ἀναφέρεται στὶς καταστροφές ποὺ ἔχουν γίνεи καὶ ποὺ πρόκει-
ται νὰ γίνουν. Πουθενὰ ὅμως δὲν ἀναφέρει τίς παρεμβάσεις τοῦ Γιαχβέ· μόνο γιὰ
φυσικὲς καταστροφές μιλάει ἡ ἔκθεσις. Γιὰ τίς πλημμύρες ἀναφέρει ἡ ἔκθεσις,
ὅτι ὀφείλονται στὴν τῆξιν τῶν πάγων, ποὺ θὰ συμβῇ ἐξ' αἰτίας τοῦ φαινομένου
τοῦ θερμοκηπίου. Πουθενὰ δὲν ἀναφέρεται, ὅτι οἱ πλημμύρες θὰ συμβοῦν, γιατί
ὁ Γιαχβέ εἶναι ἐξωργισμένος, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἀμαρτάνουν παραδαίνοντες
τίς ἐντολές του. Δὲν ἀδράχνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ συκοφαντήσῃ τὴν ἐπιστήμη, ποὺ
μοῦ κάθεταί στοὶ στομάχι καὶ θὰ μὲ στείλῃ ἀδιάβαστο. Ἡ εὐκαιρία ἦταν μονα-
δική. Μποροῦσε νὰ γράψῃ ἡ κυρία Ἀστριντ Χέιμπεργκ, πρῶτος τῆς Διεθνοῦς
Ὁμοσπονδίας τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Ἐρυθρᾶς Ἡμι-
σελήνου, κάτι σὰν τὰ παρακάτω:

«Ἡ ἀλλαγὴ τῆς χιλιετίας καὶ ἡ εἴσοδος μας στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Ὑδροχόου,
στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀντίχριστου, ἐπροβλεπόμενα τὸν Γιαχβέ. Ἐξυσε ὁ μεγαλοδύ-
ναμος τὴν πυκνὴ γενειάδα του, ὅχι γιὰ νὰ φύγῃ ἡ κονκονναράτη ψεῖρα (ὅπως
θὰ ἔλεγε κι ὁ ἀείμνηστος Ν. Τσιφόρος), ἀλλὰ γιὰ νὰ κατεβάσῃ καμμιὰ ἰδέα. Καὶ
τὴν ὅρῃκε. Γιὰ ὅλα φταίει ἡ ἐπιστήμη. Ἄν δὲν ὑπῆρχαν αὐτοὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ
Ἕλληνες ποὺ ἔσωσαν τὴν ἐπιστήμη, ὅλοι τῶρα θὰ μὲ ὑπάκουαν τυφλά. Γιὰ τὸν
λόγο αὐτὸ θὰ καταστρέψω τὸ ἀνθρώπινο γένος μὲ νέο κατακλυσμὸ. Καὶ ἐμφυ-
τεύει τότε στοὺς πιστοὺς του κυδερνῶντες ἀκόμα περισσότερο τίς ἐντολές του.
Καὶ αὐτοὶ ἔλαβαν τὸ μήνυμα. Προκειμένου νὰ γεμίσουν τὰ σεντούκια τους, ἀγνο-
οῦν τὸ περιβάλλον. Κτίζουν ἐργοστάσια καὶ δὲν λαμβάνουν κανένα μέτρο προ-
στασίας. Ἐκλύονται χημικὲς οὐσίες· δημιουργεῖται ἡ τρύπα (νὰ μιὰ τρύπα, μὲ
τὸ συμπάθειο) τοῦ ὄζοντος, τὸ φαινόμενο τοῦ θερμοκηπίου. Ἡ θερμοκρασία τοῦ
πλανήτη αὐξάνει· οἱ πάγοι τῶν πόλων τήκονται καὶ ἡ Γῆ πλημμυρίζει. Ἄσε ποὺ
μπορεῖ νὰ γυρίσουν τούμπα οἱ πόλοι καὶ τότε ἡ καταστροφὴ νὰ γίνῃ ἀνυπολό-
γιστη. Αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ Ἀρμαγεδδών, ποὺ γράφουν καὶ οἱ γραφές. Ἐξ ἄλλου ὁ
διορατικὸς πατριάρχης Βαρθολομαῖος πρῶτος τὸ συνέλαβε. Γι' αὐτὸ καὶ συνε-
δύασε τίς γιορτές τῆς συγγραφῆς τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὸ περιβάλλον. Καὶ γι'
αὐτὸ φταίει ἡ ἐπιστήμη. Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτή, τότε δὲν θὰ ἐκτίζονταν ἐργοστά-
σια, δὲν θὰ ἐμολύνετο τὸ περιβάλλον καὶ ὅλοι μαζὺ, φορῶντας τίς προδιές μας,
θὰ ἐτιμούσαμε τὸν μεγάλο Γιαχβέ, ὅπως τοῦ ἀρμόζει».

Αὐτὰ τὰ σοβαρὰ πρέπει νὰ γράφονται ἀπὸ ἓνα σοβαρὸ ὄργανισμὸ παγκο-
σμίου κύρους. Γιατὶ στὴν ἀντίθετη περίπτωση τὸ δηλώνω ὀρθὰ κοφτὰ καὶ δὲν
χρειάζεται νὰ χρισθῶ προφήτης, ὅτι καὶ αὐτοὺς καὶ ἐμένα θὰ μᾶς πάρῃ τὸ

Σάρωθρον

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

«Ἡ Ἑλλάδα στίς πρωτεύουσες τῆς Εὐρώπης»

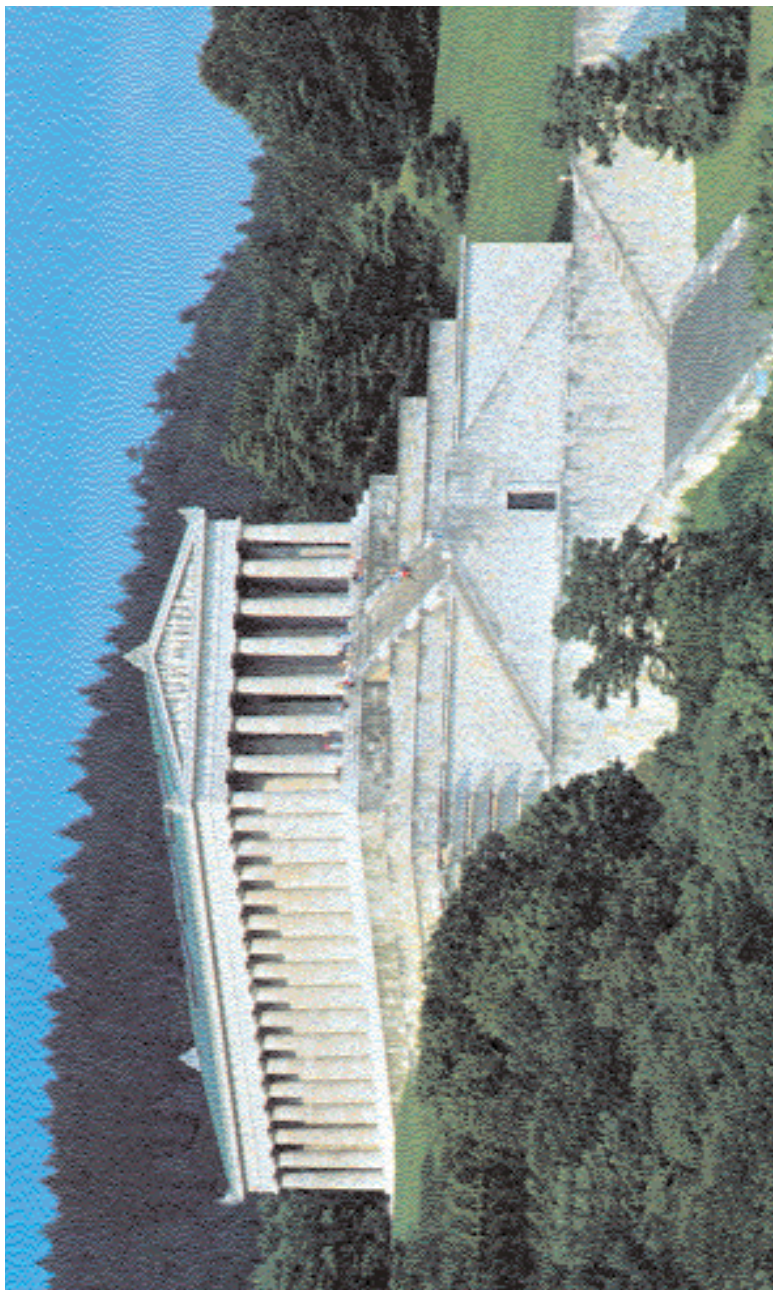
Ἡ Ἑλληνική Ἀρχιτεκτονική σταθερά καί χωρίς διακοπή ἀπό τήν ἀρχαιότητα ἕως σήμερα συμβάλλει στή διαμόρφωση τοῦ πολιτειακοῦ περιβάλλοντος τόσο στήν Εὐρώπη, ὅσο καί στήν Ἀμερική. Ὁ ἀρχιτέκτονας, καθηγητής καί γνωστός ζωγράφος Εὐθύμιος Βαρλάμης σέ μία ἐθνικά πολύτιμη ἔκδοση μέ τίτλο «Ἡ Ἑλλάδα στίς πρωτεύουσες τῆς Εὐρώπης» καταδεικνύει τήν παρουσία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς στοῖ οἰκοδομικό σύνολο τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων. Ἡ ἔκδοση αὕτη θά συνεχισθῇ μέ νέους τόμους, πού θά περιλαμβάνουν τίς ὑπολοιπες πόλεις τοῦ κόσμου.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ Ε. ΒΑΡΛΑΜΗ

– Ποιό τὸ κίνητρο γιὰ τὴν ἐργασία σας αὐτή, κ. Βαρλάμη, καὶ ποιὸς ὁ στόχος τῆς ἐκδόσεώς της;

– Κάθε ἄνθρωπος πού προβληματίζεται καὶ ἐργάζεται γιὰ τὸν σχεδιασμό τῆς μελλοντικῆς προοπτικῆς στὰ πλαίσια τῆς ἑναρξῆς τοῦ νέου αἰῶνα, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐφοδιάζεται μέ διαχρονικὲς πληροφορίες καὶ γνώσεις, γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐγκυρότητα καὶ ἡ παγκοσμιότητα. Ἔτσι ἡ μελέτη τοῦ περασμένου αἰῶνα, ὅσον ἀφορᾷ στήν ἵδρυση καὶ τὴν διερεύνηση τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων, μᾶς φέρνει μία σειρὰ ἀπὸ πληροφορίες καὶ ἀξίες, πού ὁ 20ὸς αἰώνας στήν διασύνη του τείνει νὰ τίς ξεχάσῃ καὶ νὰ τίς σκεπάσῃ. Τὸν προηγούμενο αἰῶνα θά μπορούσαμε νὰ τὸν χαρακτηρίσουμε σὰν τὸν αἰῶνα τῆς μικρῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγέννησης. Γιὰ παράδειγμα τὸ Μόναχο στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνα εἶχε περίπου 40.000 κατοίκους. Ἡ τότε διερεύνησή του καὶ τὸ ἀνοιγμα τῆς πόλης γιὰ μία προοπτική, πού θά μετέτρεπε τὴν μικρὴ κωμόπολη σὲ εὐρωπαϊκὸ κοσμοπολίτικο κέντρο, σχεδιάσθηκε σχεδόν ὅπως ὅλες οἱ εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες μέ βάση τὴν ἐλληνικὴ πολεοδομία καὶ φυσικὰ τὴν ἐλληνικὴ κλασσικὴ ἀρχιτεκτονική. Ὡς Ἑλλήν ἐπιστῆμων καὶ δημιουργὸς εἶχα ὑποχρέωσή μου νὰ θυμίσω αὕτη τὴν ἐλληνικὴ καταγωγή τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων καὶ νὰ ἐντοπίσω γιὰ ἀκόμη μία φορὰ τὴν παγκοσμιότητα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτειακοῦ «Know how».

Ὁ μελλοντικὸς ὁραματισμὸς δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ στηριχθῇ μόνον στὰ μοντέρνα πορίσματα τοῦ 20οῦ αἰῶνα καὶ νὰ καταλήξῃ σὲ μία μονότονη

Ἡ Βαλγία («Πάνθειον τῶν Γερμανῶν») σὸ Ρέγκενσμπουργκ τῆς Βαυαρίας, ἔργο τοῦ Λέο φὸν Κλέντσε. Δωρικὸς ναὸς ποὺ ὑψώνεται πάνω σὲ κυκλώπεια δάθρα. Πρώτῳ του ὁ Παρθενών. Μὲ ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ ἀριστουργήματα τῆς κλασσικῆς μας ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς, «συμπαντικῆς σφαιρικότητῆς», ὅπως λέγει ὁ καθηγητῆς Ε. Βαζλέμης, διακοσμοῦνται ὅλες οἱ πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς σὲ μιὰ τεράστια παρουνία καὶ μόνο στὴν πρωτεύουσα τῆς «Ἑλλάδος» (δηλαδὴ τῆς ρωμοσύνης, τοῦ διζαντινισμοῦ καὶ τοῦ γραικυλισμοῦ) ἀπουσιάζουν σχεδὸν παντελῶς.

ἐπανάληψη ἑνὸς σχολαστικοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ. Ἡ ἐπιστροφή μου στὸν 19ο αἰῶνα εἶναι μία προσπάθεια νὰ ἐπαναφέρω στὴν ἐπικαιρότητα τὸν διάλογο πάνω στὶς σταθερὲς ἀξίες τῆς πολιτειακῆς ἐξέλιξης, ἓνα διάλογο ποὺ προσπαθεῖ νὰ δώσῃ λύσεις στὰ μεγάλα προβλήματα τῶν μεγαλοπόλεων, ποὺ μὲ τὸν αὐξανόμενο ὄγκο τους ἀπειλοῦν τοὺς βασικοὺς θεσμοὺς τῆς δημοκρατικῆς βιωματικῆς λειτουργίας.

– Θὰ ἀκολουθήσῃ καὶ δεύτερη ἐκδοση;

– Πέρα ἀπὸ τὸν 2ο καὶ 3ο τόμο ποὺ σχεδιάζω νὰ δημοσιεύσω, ἐργάζομαι πάνω σὲ ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον θέμα, ποὺ ἔχει σὰν στόχο τὴν ἀνανέωση τοῦ ἑλληνικοῦ “know how” σὲ θέματα διαμόρφωσης δημόσιων χώρων καὶ ἀρχιτεκτονικῆς καὶ νὰ ἐπισημάνω ἔτσι τὴν ποιοτικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἔννοια τοῦ μοντέρνου, «νέου, ἐπικαιροῦ» καὶ τοῦ μοντερνισμοῦ, ποὺ καταντάει νὰ γίνεται ἓνα ἰδεολογικό, δογματικό, κούφιο στυλ.

Ἐκδοθῇ ἡ ἑλληνικὴ Κλασσικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ

– Πῶς ὁραματίζεσθε τὴν δημιουργία μιᾶς «Πειραματικῆς Ἐκδοτικῆς Σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς Κλασσικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς», ποὺ ἔχετε προαναγγεῖλε;

– Ἡ βασικώτερη ἀρχὴ τῆς κατανόησης τῆς ἑλληνικῆς κλασσικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ἡ συμπαντικὴ σφαιρικότητα, μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει τὸ οἰκολογικὸ περιβάλλον, τὴν ζωντανὴ παράδοση καὶ τὴν κοινωνικὴ συνοχή. Δὲν πρόκειται γιὰ μία πειραματικὴ μονάδα, ποὺ θὰ ἀσχοληθῇ μὲ αἰσθητικὰ θέματα, δηλαδὴ θὰ ἀναγάγῃ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν σὰν αἰσθητικὴ κατηγορία, ἀλλὰ περισσότερο γιὰ συγκέντρωση γνώσεων ποὺ ἀφοροῦν στὶς μεγάλες παγκόσμιες τάσεις τῆς ἀνθρωπότητας, τὴν ἐπιβίωση, τὴν ἁρμονία, τὴν υἰεΐα, τὴν ζωντάνια, τὴν εὐτυχία. Καὶ μόνον τότε, ὅταν τὸ περιβάλλον ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ τέχνη, ποὺ ἀσφαλίζει τὴν ἰσορροπία τοῦ ἀτόμου μὲ τὸ σύνολο, μποροῦμε νὰ ἔχουμε μία ἐλπιδοφόρα προοπτικὴ γιὰ τὴν παιδαγωγικὴ εὐθύνη ἰδιαιτέρως ἀπέναντι στὴν νεολαία, ποὺ ἐξασφαλίζει τὸν ἀνθρώπινον ἀέναον ἀγῶνα ἀνάμεσα στὴν ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα. Τὸ εὐτύχημα εἶναι, ὅτι πολλοὶ διακεκριμένοι σύγχρονοι ἐπιστήμονες ἐπιβεβαιώνουν τὰ μεγάλα ἱστορικὰ λάθη, ἰδιαιτέρως στὸν τομέα ποὺ ξεκίνησαν, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν κακὴ ἐρμηνεία τῶν κλασσικῶν πλατωνικῶν συγγραμμάτων ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη στοιχειώδους μόρφωσης καὶ συνειδητοποίησης γιὰ τὸν ζωντανὸ ρόλο τῆς τέχνης στὴν διαδικασία τῆς διαμόρφωσης τῆς προσωπικότητας τῶν νέων ἀνθρώπων.

Νάνου Μπίσκα

Όταν ή φωτιά είναι μαύρη

Στά νιάτα μου υπήρχε ή πάνσοφη ρήση: «Αν ή μ... ήταν ἐργόχειρο θά είχες κάνει τήν προίκα σου». Φαίνεται ότι ό κ. Ρίτσαρντ Πόον θά είναι γνώστης τής ανωτέρω ἐκφράσεως, γι' αυτό κάθεται ως άπορος κορασίς και ύφαίνει τόν ιστό μιᾶς άλλης θεώρησης τής ιστορίας μέ τό περισπούδαστο, πρωτότυπο και άκρως τεκμηριωμένο πόνημά του «Μάυρη Σπίθα, Λευκή Φωτιά». Ό καλός αυτός συγγραφεύς κατάφερε τό ακατόρθωτο: νά ξεπεράση σέ ιταμότητα και ψευδολογία τόν περινούστατο κ. Μαρτίν Μπερνάλ και τήν «Μάυρη Ἀθηνᾶ» του.

Και τί δέν μᾶς γράφει ό αντικειμενικός αυτός αναθεωρητής τής παγκοσμίου ιστορίας! Σημεία και τέρατα. Ὡς λ.χ. ότι Αιγύπτιοι ἐξερευνητές (όπως λέμε Ἀλβανοί τουρίστες) ήλθαν στήν Ἑλλάδα πρίν 3.000 - 4.000 χρόνια, ἐφτείαξαν πόλεις και πυραμίδες, καθιέρωσαν θρησκευτικές λατρείες και ἱδρυσαν ήγεμονίες. Τώρα πῶς διάβολο ἔχουμε στό Σέσκλο πολιτισμό, ὠχρωμένο οἰκισμό και τέχνη ἀπό τό 6.000 π.Χ., αυτό είναι ένα άλλο ανέκδοτο, στό όποιο ἀπαξιῶ νά δώση βάση. Οὔτε δέβαια ἀσχολεῖται μέ τά σαχλοερήματα τοῦ Δισπηλιοῦ (5.400 π.Χ.) και τήν ἐκεῖ ἀνακαλυφθεῖσα γραφή. Ἀλίμονο, τό ζητούμενο είναι οἱ Αιγύπτιοι ἐξερευνητές. Ἄμ τό άλλο, πόν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι μας στοχαστές, φιλόσοφοι, ιστορικοί και μαθηματικοί είχαν αἰγυπτιακή καταγωγή και προσπαθοῦσαν νά τήν κρύψουν; Κύνταξα κι ἐγὼ τίς προτομές τους κι ἀναρωτιόμουννα: «Βρὲ τί μοῦ θυμίζουν - βρὲ τί μοῦ θυμίζουν;». Τώρα πιά εἶμαι δέβαιος, ότι είναι φτυστοί ό Χαϊλὲ Σελασιέ, ό Μαντέλα κι ό Μποκάσα. Ἀλλως τε είναι πανεύκολο νά κρυφθοῦν τά νεγροειδῆ χαρακτηριστικά μέσα στό λευκό, ψηλό και ξανθό ἑλληνικό ἔθνος κατά τήν κλασσική ἐποχή. Ὅμως οὔτε τήν γλυπτική ἀφήνει παραπονεμένη ό κ. Ρίτσαρντ Πόον, ἀφοῦ τά ἑλληνικά ἀγάλματα ἀπό τό 600 π.Χ. και μετά ἀντιγράφουν στάσεις ἀπό τήν αἰγυπτιακή τέχνη. Ἔ! Καλά! Αυτό είναι πασιφανές. Μιά ματιά νά ρίξης στόν Ἡνίοχο τῶν Δελφῶν, στήν Νίκη τής Σαμοθράκης ή στίς μετόπες τοῦ Παρθενῶνος, θά τά βρῆς πανομοιότυπα σέ πλαστικότητα και κίνηση μέ τά μικρά κομψοτεχνήματα τῶν «Κολοσσῶν τοῦ Μέμνονα» και τοῦ Καρνάκ. Αυτό δέν ἀπαιτεῖ και διδακτορικό στήν ιστορία τής τέχνης.

Ὡστόσο παρ' ὅλους τούς Αιγύπτιους ἐξερευνητές, και ξέρουμε πόσες χιλιάδες είναι, ἐκεῖνο πόν δέν τοῦ «κάθεται» είναι ό Ὅμηρος και ή «Ὀδύσσεια», καθώς είχαν τήν ἀνυχία νά γραφοῦν τά ὁμηρικά ἔπη στά Ἑλληνικά. Σιγᾶ ὅμως, πόν θά κολλήση ό μεγάλος. Ἀποσιωπᾷ τελείως τήν μιλιταριστική και ἱμπεριαλιστική «Ἰλιάδα» και ἐπιπίπτει λαῦρος κατά τής «Ὀδύσσειας». Και ἐπειδὴ είναι «ταπί και ψύχραιμος» ἀπό ἐπιχειρήματα, δανείζεται τήν θεωρία τοῦ Γάλλου ἐπιστήμονος κ. Βικτώρ Μπεράρ, πόν μᾶς λέει οὔτε λίγο - οὔτε πολὺ ότι τό παρὸν ἔπος δέν είναι τίποτε ἄλλο παρὰ συνονθύλευμα παλαιῶν παραμυθιῶν, πόν κληρονόμησαν οἱ Ἕλληνες ἀπό τούς Φοίνικες. Τώρα ή πλάκα είναι, ότι ή «Ὀδύσσεια» ἔχει ἀρκετά κοινά ἐπεισόδια μέ τά «Ἀργοναυτικά» τοῦ Ὁρφέως, τοῦ 14.000 π.Χ., ὅταν αυτός δίδαξε στήν Αἴγυπτο και οἱ Φοίνικες δέν υπήρχαν οὔτε στήν σκέψη τοῦ Γιαχβέ!

Ἐκεῖνο πάντως πόν δέν καταλαβαίνω είναι, γιατί οἱ Ἀμερικανοί, ἀφοῦ αἰσθάνονται τύψεις γιά τήν ἀχαρακτήριστη συμπεριφορά τους ἔναντι τῶν μαύρων συμπατριωτῶν τους, πλαστογραφοῦν τήν ιστορία. Ἄν ἔχουν μετανιώσει πραγματικά, ἄς λένε σαράντα φορὲς τήν ήμέρα τό «Πάτερ ήμῶν» ή ἕνα κομπосκοίνι προσευχῆς ή ἄς αὐτομαστιγώνωνται στοὺς δρόμους σάν τούς ἁμαρτωλοὺς τοῦ Μεσαίωνα.

Γιώργος Πετρόπουλος

κθ. Ἀρχιμήδης

Ὁ Συρακούσιος θεωρεῖται ὡς ἡ μεγαλότερα μαθηματική μεγαλοφυΐα ὅλων τῶν ἐποχῶν. Μποροῦσε νὰ διατυπώῃ ἐκ τοῦ προχείρου σπονδαῖες προτάσεις καὶ θεωρήματα, κατὰ τρόπον μάλιστα τόσο ἀπλό, ὥστε ὁ καθεὶς νὰ νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἐξεύρῃ τὴν ἀπόδειξίν του. Τὰ συγγράμματά του ἀποτελοῦν πρωτότυπες ἐπιστημονικὲς ἐργασίες, πὺν διανοίγουν διαρκῶς νέους δρόμους εἰς τὴν ἔρευνα τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς, τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς ἀστρονομίας. Ὁ Νεύτων θεωροῦσε ὡς μέγα δυστύχημα τὸ γεγονός, ὅτι δὲν εἶχε μελετήσει τὰ συγγράμματά του, ἐνῶ ὁ Λάιμπνιτς, ὁ πατέρας τῆς ἀπειροστικῆς ἀναλύσεως, πίστενε, ὅτι αὐτὸς πὺν κατανοεῖ τὸν Ἀρχιμήδη καὶ τὸν Ἀπολλώνιο, παύει νὰ θαυμάζῃ τὸν οἰονδήποτε σύγχρονο ἐφευρέτη καὶ τὶς ἀνακαλύψεις του.

Δωριεὺς τὸ γένος (οἱ Συρακοῦσες ιδρύθηκαν ἀπὸ τοὺς Κορινθίους τὸ 734 π.Χ.), χρησιμοποιοῦσε τὴν δωρικὴν διάλεκτο καὶ ἔμεινε ἀφωσιωμένος στὴν ἰδιαίτερήν του πατρίδα, χάριν τῆς ὁποίας θυσίασε τὴν Ἀλεξάνδρεια –τὸ Πνευματικὸ Κέντρο ἐκείνης τῆς ἐποχῆς–, ὅπου μόνον ἐπὶ μικρὸν διάστημα παρέμεινε. Δὲν πρόλαβε ἐν ζωῇ τὸν ἰσοστάσιόν του μαθηματικὸν Εὐκλείδη· σχετίσθηκε ὁμως μὲ τοὺς μαθητές του: τὸν Σάμιο ἀστρονόμο Κώνωνα, τοῦ ὁποίου τὴν γνώμη πολὺ ὑπελήπτετο (στὸ «**Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου**» ἔργο του ἐκφράζει τὴν λύπην του γιὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀνδρός)· τὸν Δοσίθεο, στὸν ὁποῖο ἀφιερώνει τὸ ἔργον του «**Περὶ παραβολῆς**»· τὸν μεγάλο γεωγράφο, ἀστρονόμο, ἱστορικὸ καὶ μαθηματικὸ Ἐρατοσθένη, στὸν ὁποῖο ἀφιερώνει τὰ συγγράμματά του «**Περὶ μηχανικῶν θεωρημάτων, πρὸς Ἐρατοσθένην ἔφοδος**» καὶ «**Βόειον πρόβλημα**».

Ὁ Ἀρχιμήδης, ἂν καὶ μαθηματικὸς κατ' οὐσίαν, εἶναι γνωστὸς στοὺς πολλοὺς ὡς γεννήτωρ τῆς μηχανικῆς καὶ ὄχι ἄδικα. Ἀνεκάλυψε πλῆθος μηχανῶν καὶ ὀργάνων, πὺν βελτίωσαν τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἡ ἐλικοειδὴς ἀντλία (πρὸς ἀντλήσιν ὕδατος), ὁ ἀτέρμων κοχλίας (πρὸς κίνησιν ὀδοντωτῶν τροχῶν), τὸ ὑδραυλικὸν ὥρολόγιον, τὸ πλανητάριον, τὸ ὁδόμετρο («κοντέρ»), τὸ πυκνόμετρο, τὸ βαροῦλκον, τὸ σιφώνιον, τὰ πολὺσπαστα κ.ἄ.

Μεγάλον κατόρθωμα τοῦ ἀνδρός θεωρεῖται ἡ ναυπήγησις καὶ καθέλκυσις εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ὑπερμεγέθους πλοίου «**Συρακοσία**», κατὶ πὺν κατάφερε ὁ δαιμόσιος μηχανικὸς μόνος του, καὶ «**ἡρέμα τῇ χειρὶ σείων ἀρχὴν τινα πολυσπάστου**» κατὰ τοὺς Πλούταρχον, Σιμπλίκιον καὶ Τζέτζην, ἐνῶ ὁ Ἀθήναιος ὑπερακοντίζοντας συμπληρώνει «**χειρὶ λαίᾳ καὶ μόνῃ**», δηλαδὴ μόνον μὲ τὸ ἀριστερό του χεῖρ.

Αὐτὸ ὥστόσο πὺν δόξασε ὑπερβολικὰ τὸν Συρακούσιο εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῆς ἄμυνας τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ῥωμαίου Μαρκέλλου, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη νὰ πολιορκῇ τὴν πόλιν ἐπὶ ὀκτὼ μῆνες μὲ ἀνυπολόγιστες ἀπώλειες, ἀφοῦ οἱ γερανοὶ καὶ οἱ καταπέλτες τοῦ μηχανικοῦ κατεβύθιζαν τὰ πλοῖα του, ἐνῶ τὰ ἀτόπητρά του τὰ κατέκαιαν. Ὁ Μαρκέλλος παρὰ τὰ παθήματά του δὲν ἔπανε νὰ θαυμάζῃ τὸν Ἀρχιμήδη, τὸν ὁποῖο παρωμοίαζε μὲ τὸν ἐκατόγχιρον Βριάρεον.

Καὶ ὁμως ὁ Ἀρχιμήδης οὐδόλως ὑπερῃφανεύετο γι' αὐτές του τὶς ἐφευρέσεις. Ὁ Κάρπος καὶ ὁ Πάππος μάλιστα μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι δὲν ἤθελε καὶ νὰ πρακτικοποιήσῃ τὶς ἐφευρέσεις του, «**αὐτὸς ὁ ὑπερβαλλόντως ὑμνηθεὶς διὰ τὰς μηχανικάς του**

ἐφευρέσεις· διότι, ὅπως καὶ ὁ Πλάτων, θεωροῦσε τὴν περὶ τὰ μηχανικὰ ἐνασχόλησιν ὅπως καὶ κάθε ἐπινόησιν σχετιζομένην μὲ τὶς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς ὡς **«ἀναξίους σπουδῆς καὶ θανάτους»**.

Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Ἀρχιμήδους ὑπῆρξε μέγιστο καὶ σπουδαῖο· διεσώθη ὁμως σχεδὸν τὸ ἥμισυ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἓνα μεγάλο μέρος ὅπως τὸ **«περὶ ἐπαφῶν κύκλου»**, **«Στοιχεῖα Γεωμετρίας»**, **«Λήμματα»**, **«Ἐγγραφή κανονικοῦ ἑπταγώνου εἰς κύκλον»** καὶ **«Ὑδραυλικὸν Ὁρολόγιον»** στὴν ἀραδικὴν γλῶσσα.

Τὰ συγγράμματα **«Βόειον πρόβλημα»** καὶ **«Στομάχιον»** παρὰ τὴν σοβαρότητά τους εἶναι παιγνιώδους χαρακτήρος· Τὸ πρῶτο μάλιστα ὡς πρόβλημα θεωρεῖται ἀπροσδιορίστον χαρακτήρος, ἡ δὲ λύσις του περιλαμβάνει ἑπτὰ ἐξισώσεις μὲ ὁκτὼ ἀγνώστους. Εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν «Ὁδύσσεια» καὶ ζητεῖ τὸν ἀριθμὸ τῶν βοῶν τῆς μυθικῆς Θρινακίας, πὺν δὲν εἶναι μικρότερος τῶν τεσσάρων δισεκατομμυρίων.

Τὸ **«Περὶ μηχανικῶν θεωρημάτων πρὸς Ἑρατοσθένην Ἐφοδος»** τὸ ἀφιερώνει, ὅπως εἶπαμε, στὸν ἀναφερόμενο στὸν τίτλο σοφό. Περιλαμβάνει δεκαπέντε θεωρήματα, στὰ ὁποῖα ἀναπτύσσεται ἡ μέθοδος τῆς Ὀλοκληρώσεως, ἐνῶ στὸ **«Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου»** ἀναλύεται ἡ ἔννοια τῆς συνεχείας τῶν συγχρόνων ἀνωτάτων μαθηματικῶν. Τὸ τελευταῖο ἔργο, πὺν κατὰ τὸν Ἀρχιμήδη ἔχει τὴν μεγαλύτερη ἀξία, ἀναφέρεται στὴν εὕρεσιν καὶ τὶς σχέσεις τῶν ὄγκων καὶ τῶν ἐπιφανειῶν τῆς σφαίρας, τοῦ κυλίνδρου καὶ τοῦ κώνου.

Ἡ Πραγματεία του **«Περὶ Ὀχουμένων»** εἶναι δίτομη καὶ ἀναφέρεται στὴν ὑδροστατική καὶ ὑδροδυναμική. Σφίζονται δεκαεννέα θεωρήματά της, ἓνα ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ γνωστὸ τῆς ἀνώσεως, τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ὁποίου ἔκανε κατὰ τὸν Βιτρούβιον στὸν λουτήρα του καὶ τὴν χαιρέτισε μὲ τὸ ἐπίσης γνωστὸ **«Εὕρηκα - εὕρηκα!»**. Μηχανικῆς ὕφης εἶναι καὶ τὰ ἔργα του **«Τετραγωνισμὸς Παραβολῆς»**, **«Ἐπιπέδων Ἰσορροπιῶν»** καὶ **«Περὶ Ἑλίκων»**.

Σπουδαιότατης σημασίας θεωρεῖται ἡ Πραγματεία του **«Ψαμμίτης»**, πὺν εἶναι ἀριθμητικο-αλγεβρικοῦ καὶ ἀστρονομικοῦ περιεχομένου. Στὸ ἔργο του αὐτὸ ὁ Συρακούσιος μᾶς παρέχει ἓνα σύστημα γραφῆς πολὺ μεγάλων ἀριθμῶν καὶ κατόπιν προχωρεῖ στὸν ὑπολογισμὸ τῆς ἀκτίνος τοῦ σφαιρικοῦ καὶ πεπερασμένου (κατ' αὐτὸν) σύμπαντος καὶ στὴν μέτρησιν τῶν κόκκων τῆς Ψάμμου (= ἄμμου) πὺν χωρεῖ τὸ σύμπαν, ὅταν ἕκαστος κόκκος ἔχει μέγεθος κόκκου μήκωνος (παπαρούνας)· ὑπολογίζονται δὲ αὐτοὶ οἱ κόκκοι σὲ 10^{63} .

Γεωμετρικὰ καθαρὰ ἔργα εἶναι τὸ **«Περὶ κωνοειδῶν καὶ σφαιροειδῶν»**, ὅπου ἐξετάζονται οἱ ιδιότητες τῶν ἐν λόγῳ στερεῶν καὶ ἡ σχέσις τῶν ὄγκων τους, καὶ τὸ **«Κύκλου Μέτρησις»**, πὺν ἀναφέρεται στὴν εὕρεσιν τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου καὶ τὸν ὑπολογισμὸν γιὰ πρῶτην φορὰ τοῦ π καὶ μάλιστα μ' ἓναν τρόπο καταπληκτικὸν στὴν σύλληψιν καὶ μεγαλοφυῆ στὴν ἀπόδειξιν του. Οἱ σύγχρονοι μεγάλοι μαθηματικοὶ ἐκτιμοῦν, ὅτι **«τὸ ἔργον του αὐτοῦ καὶ μόνο εἶναι ἀρκετὸ νὰ τὸν τοποθετήσῃ στὴν κορυφαίαν θέσιν τῶν μαθηματικῶν τῆς ὑφῆλίου»**.

Εἶχε δίκαιο ὁ Μάρκελλος πὺν τὸν ἀποκαλοῦσε Βριάρεω· ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος, πὺν ἔλεγε τὸ **«Δὸς μοι πᾶ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινῶ»** (= δός μου τόπο νὰ σταθῶ, καὶ θὰ κινήσω τὴν γῆ)!

Σαράντος Πάν

ΟΠΩΣ ΟΜΟΛΟΓΕΙ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡ. ΤΟΜΑΡΑΣ:

Μέσω Σ.Α.Ε.

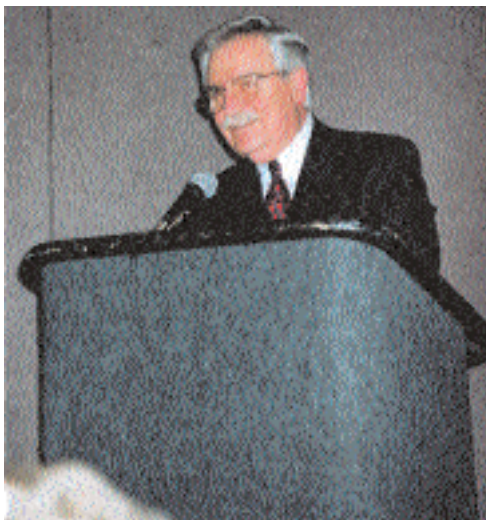
Ἐκκλησία

καὶ κράτος

ἐπιχειροῦν

τὸν ἔλεγχον

τῆς Ὁμογένειας

Ὁ πρόεδρος τοῦ Σ.Α.Ε. κ. Χρ. Τομαράς

**ΥΠΟΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ «ΛΟΜΠΥ» ΣΤΙΣ Η.Π.Α.
ΣΤΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΜΕ ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ**

Στὸ προηγούμενο, 211ο, τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» δημοσιεύσαμε συνέντευξη τοῦ προέδρου τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἑλληνισμοῦ» κ. Θεοδώρου Σπυροπούλου, ἀπὸ τὸ 1987 ἐκπροσώπου φορέως τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς κοινότητος Βορείου Ἀμερικῆς, ὅπου διαφαίνονται διαφορὲς ἀπόψεων ἀπὸ τὸν ἀπὸ τὸ 1995 ἐπίσημο ἀντιπροσωπευτικὸ φορέα τῆς Ὁμογένειας καὶ ἐπίσημο συμβουλευτικὸ ὄργανο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους γιὰ θέματα Ἀποδήμων «Συμβούλιο Ἀποδήμων Ἑλληνισμοῦ» (ΣΑΕ). Ὁ «Δαυλὸς» χάριν τῆς εὐλογῆς ἀνάγκης ἐνότητος τοῦ ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμοῦ, δημοσιεύει κατωτέρω, ὅπως εἶχαμε προαναγγείλει, καὶ συνέντευξη τοῦ προέδρου τοῦ ΣΑΕ Ἀμερικῆς κ. Χρήστου Τομαρά, ὅπου ἀναπτύσσονται οἱ ἀντίστοιχες ἀπόψεις τῆς ἄλλης πλευρᾶς. Εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅτι παρὰ τὶς διαφορὲς ὑπάρχει ταύτιση ἀπόψεων στὰ κρίσιμα καὶ βασικὰ θέματα – γεγονὸς ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ καὶ ἀφετηρία γιὰ σύγκλιση δράσεως, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς κατὰ κανόνα ἀρνητικὲς, ὅπως ἀπέδειξε ἡ πείρα, ἐπεμβάσεις καὶ παρεμβάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ποὺ ὠδήγησαν τοὺς ἐκτὸς συνόρων Ἕλληνες σὲ μεγάλα ἀδιέξοδα καὶ προβληματισμὸ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ στοιχεῖα τῆς αὐτογνωσίας καὶ τοῦ ἰδεολογικοῦ περιεχομένου τῆς ἑλληνικότητος καὶ ἐν τέλει τῆς ἑλληνικῆς τους συνείδησης. Ὅπως ὁμολογεῖ ὁ κ. Χρ. Τομαρᾶς στὴ συνέντευξή του ποὺ ἀκολουθεῖ, δυστυχῶς τὸ ΣΑΕ ὄχι μόνον εἶναι οἰκονομικῶς ἐξαρτημένο ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἀλλὰ στηρίζεται στὴ συνεργασία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς γιὰ τὴν λύση τοῦ δεινοῦ προβλήματος τῆς Παιδείας τῆς Ὁμογένειας – προβλήματος γιὰ τὸ ὁποῖο, ὡς εἶναι γνωστὸν, φέρει ἀκέραιη τὴν εὐθύνη ἡ ἴδια ἡ Ἀρχιεπισκοπή.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΑΕ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΡ.: κ. Τομαρά, τὸ Σ.Α.Ε. κατάφερε τελικῶς νὰ συσπειρώσῃ, νὰ ἐνώσῃ τοὺς ἀπανταχοῦ Ἕλληνες;

– Πρὶν πραγματοποιηθῇ τὸ ὄραμα ἐνὸς συλλογικοῦ ὀργάνου τοῦ Ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν ἵδρυση τοῦ Σ.Α.Ε., ὁ συνδετικὸς κρίκος τῶν ὁμογενῶν μὲ τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἦταν ἡ Γενικὴ Γραμματεία Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ καὶ ὅσοι πολιτικοὶ κατὰ καιροὺς ἐπισκέπτοντο τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ Σ.Α.Ε. κατάφερε στὰ 4 περίπου χρόνια ζωῆς του νὰ θεσμοθετήσῃ τακτικὰς ἐπαφὰς μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία, νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸ νεόδμητο καὶ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον σημαντικῶν φορέων, ὅπως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου μὲ τὴν δημιουργία τῆς Μόνιμης Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς γιὰ θέματα Ἀποδήμων καθὼς καὶ τῆς ἰδιαίτερης ἀρμόδιας ἀρχῆς γιὰ θέματα Ὁμογένειας τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Ὅλα αὐτὰ εἶναι θεμελιώδη στοιχεῖα, ποὺ καθιστοῦν τὴν δράση τοῦ ΣΑΕ ἐπωφελῇ καὶ ἀναγκαῖα γιὰ τὴν Ὁμογένεια καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς γιὰ στενότερη ἐπαφὴ μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Πρέπει νὰ τόνισω, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θέσαμε ὡς ἀπαράβατη ἀρχὴ τὴν μὴ ἀνάμειξή μας στὴν ἤδη ὀργανωμένη δομὴ τῆς Ὁμογένειας. Ἀντιθέτως προσπαθήσαμε νὰ τὴν ἐνισχύσουμε γιὰ μία περαιτέρω ἀνάπτυξή της. Συγχρόνως ἐπιδιώκουμε νὰ ἔχουμε ἀντικειμενικὴ ἀντιπροσώπευση τῆς Ὁμογένειας στὸ Σ.Α.Ε.

Ὑπῆρξαν ὠρισμένα κωλύματα στὴν διαδικασία, γιὰ λόγους ποὺ δὲν ἄπτονται τῆς λειτουργίας τοῦ ΣΑΕ ἀλλὰ τῆς ἤδη ὑπάρχουσας δομῆς τῆς Ὁμογένειας καὶ τῶν ὀργανωτικῶν διαφορῶν μεταξὺ τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὶς διάφορες περιοχὲς τοῦ πλανῆτη. Εἰδικώτερα στὴν περιφέρεια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς προσπαθήσαμε νὰ θεσμοθετήσουμε μία εἰδικὴ ὀργανωτικὴ διάρθρωση τῆς Ὁμογένειας, στὴν ὁποία οἱ μεγάλες ὁμοσπονδίες, περιφερειακὲς (ὅπως ἡ Ὁμοσπονδία Ἑλληνικῶν Σωματείων Μείζονος Νέας Ὑόρκης) ἀλλὰ καὶ ἐθνικοτοπικὲς (ὅπως ἡ Παμμακεδονικὴ Ἕνωση) ἀναλαμβάνουν ἡγετικὸ ρόλο στὴν ὀργάνωση τῆς δραστηριοποίησης τῆς Ὁμογένειας μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ Σ.Α.Ε. Τὸ Σ.Α.Ε. δὲν ἀνταγωνίζεται, ἀλλὰ συναγωνίζεται μὲ τὴν ἤδη ὀργανωμένη Ὁμογένεια, καὶ αὐτὴ ἡ ἀρχὴ εἶναι ἡ δύναμη ποὺ διασφαλίζει τὴν ἀποτελεσματικότητά τοῦ ἔργου μας.

Τὸ Σ.Α.Ε. οἰκονομικῶς ἐξαρτημένο ἀπὸ τὸ Κράτος

ΕΡ.: Ἀπὸ ποιούς φορεῖς χρηματοδοτεῖται τὸ «ΣΑΕ» καὶ πόσο ἀνεξάρτητο εἶναι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία;

– Τὸ οἰκονομικὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα προβλήματα τοῦ ΣΑΕ. Ἔχουμε δεχθῇ κριτικὴ ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς, κι ἴσως ὅχι ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς χρηματοδότησης τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κράτος. Ἡ λειτουργία τοῦ ΣΑΕ ἐξαρτᾶται ἐπὶ τοῦ παρόντος

οικονομικά από την Έλληνική Πολιτεία μέσω της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού. Οί αποφάσεις και τὸ ἔργο μας ὅμως εἶναι παντελῶς ἀνεξάρτητα καὶ αὐτοτελῆ. Βασικὸς στόχος μας ὡστόσο εἶναι καὶ παραμένει τελικῶς ἡ ὀριστική οικονομική μας ἀπεξάρτηση ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κράτος. Πρέπει νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι τὸ ΣΑΕ ἔχει ζωὴ τριῶν καὶ μισοῦ μόνον ἐτῶν, τὰ δύο ἐκ τῶν ὁποίων καταναλώθηκαν σὲ διοργανωτικές καὶ διαρθρωτικές ἐνέργειες. Εἶναι φυσικὸ νὰ χρειαζώμαστε τὴν ἐνίσχυση τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ποὺ εἶναι καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ ΣΑΕ, εἰδικὰ στὰ πρῶτα αὐτὰ χρόνια τῆς λειτουργίας του. Τὸ ΣΑΕ, ἀσχέτως ἡγεσίας, ἔχει πλήρη συναίσθηση τῶν εὐθυνῶν του καὶ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἐπιδιώκει πλήρη οικονομική ἀνεξαρτητοποίηση καὶ αὐτονομία τοῦ θεσμοῦ. Αὐτὸ ὅμως προϋποθέτει τὴν οικονομική συμμετοχὴ τῆς ἴδιας τῆς Ὁμογένειας, πράγμα ποὺ ἐπιχειρήσαμε χωρὶς ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα μέσα στὸ 1998 μὲ μία οικονομική ἐξόρμηση γιὰ ἐξεύρεση πόρων. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαρτᾶται ἓνας θεσμὸς ὅπως τὸ ΣΑΕ ἀπὸ τὴν οικονομική εὐμάρεια τῶν στελεχῶν του ἐπ' ἄπειρον. Καλοῦμε λοιπὸν ὅλους ἐκείνους, ποὺ ζητοῦν τὴν οικονομική ἀποστασιοποίηση τοῦ ΣΑΕ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κράτος, νὰ προσφέρουν τὶς ἰδέες τους ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιταγὴ τους, ὥστε αὐτὸ νὰ καταστῇ ἐφικτό. Οἱ προσπάθειές μας πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση συνεχίζονται καὶ ἐλπίζουμε ὅτι ἡ λύση θὰ βρεθῇ σύντομα γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ τῆς Ὁμογένειας.

Πρόβλημα ἐπικοινωνίας καὶ κίνδυνος ἀφομοίωσης

ΕΡ.: Πῶς ἐπικοινωνεῖτε μὲ τὴν βάση, μὲ τὸν Ἀπόδημο Ἑλληνισμό; Πιστεύετε, ὅτι ἐκφράζετε τὶς ἀνάγκες τοῦ Ἑλλήνα τῆς Ἀμερικῆς; Ποιά εἶναι τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν;

– Τὸ θέμα τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὴν βάση τῆς Ὁμογένειας εἶναι καὶ τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζουμε, ὅπως ἄλλωστε καὶ κάθε ὁργανισμὸς οἰκουμενικῆς ἐμβέλειας. Διαθέτουμε ὅλα τὰ μέσα ὑποδομῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὶς ὁργανώσεις - μέλη μας, ὅπως τὸ Internet, τακτικές ταχυδρομικὲς ἀποστολὲς ὑλικοῦ, μαζικὲς ἀποστολὲς «φάξ» καὶ ἔκδοση ἐνημερωτικοῦ δελτίου, μὲ τὰ ὁποῖα ἐρχόμαστε σὲ ἐπαφὴ μὲ πάνω ἀπὸ 1.500 ὁμογενειακὲς ὁργανώσεις, κοινότητες καὶ φορεῖς στὴν ἀμερικανικὴ ἥπειρο καὶ πάνω ἀπὸ 250 Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης. Εἶναι ὅμως γεγονός, ὅτι οἱ περισσότεροι ἀποδέκτες τῶν μηνυμάτων μας δὲν ἔχουν τὶς ἀνάλογες δυνατότητες, γιὰ νὰ τὰ μεταδώσουν στοὺς ὁργανισμοὺς - μέλη τους καὶ κατ' ἐπέκταση στὰ ἄτομα ποὺ ἀνήκουν σ' αὐτοὺς. Αὐτὸ καθιστᾷ τὴν προσωπικὴ ἐπαφὴ μας μὲ τὴν Ὁμογένεια δυσχερῆ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν ἐπεξεργαζόμαστε εἰδικὸ σχέδιο ἐπαφῆς μὲ τὴν ὁμογενειακὴ βάση, ὥστε νὰ καταστήσουμε δυνατὴ τὴ συμμετοχὴ καὶ ἐκπροσώπηση ὅλων τῶν ὁμογενῶν στὸ ἔργο μας.

Μὲ τὴν συμμετοχὴ μας στὶς ἐκδηλώσεις τῆς Ὁμογένειας καὶ μὲ τὴν διοργάνωση τακτικῶν ὁμογενειακῶν συγκεντρώσεων σὲ περιοχὲς μὲ μεγάλη ἑλληνικὴ παρουσία ἐπιχειροῦμε τὴν ὅσο τὸ δυνατόν ἀμεσώτερη ἐπαφὴ μὲ

τούς όμογενείς. Ἀφουγκραζόμαστε μὲ μεγάλη προσοχή τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἀνάγκες τους, ὥστε σύμφωνα πάντοτε μὲ τὶς δυνατότητές μας καὶ μὲ τὶς διεξόδους, πού μᾶς παρέχουν τὸ ἀμερικανικὸ καὶ ἑλληνικὸ κράτος, νὰ συμβάλλουμε στὴν ἀντιμετώπισή τους.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν ΗΠΑ ἀποτελεῖ ἴσως τὸν παλαιότερο μεταναστευτικὸ ἑλληνικὸ πληθυσμὸ στὸν κόσμον στὴν νεώτερη ἑλληνικὴ ἱστορία. Παρουσιάζει ἰδιαιτερότητες, πού γιὰ νὰ τὶς ἀντιληφθῇ κανεῖς, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι βρισκόμαστε τώρα στὴν πέμπτη καὶ ἕκτη γενεὰ μεταναστῶν, μὲ φυσιολογικὴ ἐξέλιξη τὴν ἀφομοίωσή τους στὶς ξένες κοινωνίες καὶ κατ' ἐπέκταση τὴν ἀποχή ἑνὸς σημαντικοῦ μέρους τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴν ὁμογενειακὴ δράση. Ἐπίσης ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιότερους μετανάστες, στὴν προσπάθειά τους νὰ ἐνσωματωθοῦν στὶς νέες τους πατρίδες, ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ ἑλλαδικὸ στοιχεῖο. Οἱ νεώτεροι μετανάστες, αὐτοὶ πού ἦρθαν στὶς ΗΠΑ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ μεταναστευτικοῦ κύματος ἀπὸ τὸ 1960 μέχρι καὶ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 70, αἰσθάνονται ἄρρηκτα συνδεδεμένοι μὲ τὴν Ἑλλάδα. Πρόβλημα ὅμως ὑπάρχει καὶ μὲ τοὺς μεικτοὺς γάμους, πού ὁλοένα αὐξάνονται, ἐνῶ οἱ Ἑλληνες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἐπιπλέον καὶ τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες στὶς χῶρες διαμονῆς τους.

Ἡ πρόωθηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ στὶς ΗΠΑ

ΕΡ.: Τὸ «ΣΑΕ» Ἀμερικῆς τί ἔργο ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μέχρι σήμερα;

– Τὰ πρῶτα δύο χρόνια (1996-97) δώσαμε μεγάλη ἔμφαση στὴν λειτουργικὴ καὶ ὀργανωτικὴ δομὴ τοῦ ΣΑΕ. Ἰδρύσαμε μὴ - κερδοσκοπικὸ ὀργανισμὸ στὴν πολιτεία τοῦ Ἰλινόι γιὰ τὴν ἀπόκτηση νομικῆς κατοχύρωσης καὶ δικαιώματος λειτουργίας. Τὸ εἰδικό του καθεστῶς παρέχει δικαίωμα φοροαπαλλαγῆς γιὰ τοὺς συνεισφέροντες σὲ αὐτόν. Δημιουργήσαμε θεματικὲς ἐπιτροπὲς γιὰ τὴν ἐπεξεργασία καὶ διακανονισμὸ θεμάτων πού ἀφοροῦν στὴν παιδεία, στὴ νεολαία, στὰ ἔθνη μᾶς θέματα, στὶς ἐπιστῆμες, στὰ ἐπενδυτικὰ ἐπιχειρηματικὰ θέματα, στὰ κοινωνικά, στὰ θέματα γυναικείου ἐνδιαφέροντος καὶ πολιτισμοῦ. Τὰ θέματα τοῦ πολιτισμοῦ ἦταν γιὰ μᾶς ἡ μεγάλη προτεραιότητα, ἀναγνωρίζοντας ὅτι στὴ σημερινὴ πολυπολιτισμικὴ καὶ πολυφωνικὴ κοινωνία, ἡ παρουσία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ κινδυνεύει νὰ περάσῃ στὸ περιθώριο, νὰ ἀφανισθῇ. Γι' αὐτὸ καθιερώσαμε ἕναν νέο θεσμό, τὴν «Ἑλληνικὴ Πολιτιστικὴ Πρωτεύουσα Ἀμερικανικῆς Ἡπείρου», μὲ σκοπὸ τὴν συγκεντρωτικὴ καὶ συνολικὴ παρουσίαση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ στὸ ἀμερικανικὸ κοινόν, προωθώντας τὶς παγκόσμιες καὶ πανανθρώπινες ἀξίες καὶ ἰδέες τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ διεξάγοντας μὲ ἀποτελεσματικώτερο τρόπο τὴν λεγόμενη «πολιτιστικὴ διπλωματία».

Ἰδιαίτερη ἔμφαση δώσαμε στὴν ἑλληνοαμερικανικὴ νεολαία, γιὰ τὴν ὁποία διωργανώσαμε τὸ πρῶτο Συνέδριο Νεολαίας Βορείου Ἀμερικῆς τὸν περασμένο Ἀπρίλιο. Σ' αὐτὸ τὸ πρωτοποριακὸ διήμερο συνέδριο δόθηκε ἡ εὐκαιρία στοὺς νέους τῆς Ὁμογένειας νὰ ἐκφράσουν τὶς ἀνησυ-

χίες και τὰ προβλήματα τους και νὰ ὁριοθετήσουν μία πορεία γιὰ τὸ Κίνημα Νεολαίας στὴν Βόρειο Ἀμερική. Ἡ ἀνταπόκρισή τους ἦταν ἐντυπωσιακή σὲ ὄγκο ἀλλὰ καὶ σὲ ποιότητα καὶ θετική ὥς πρὸς τὶς παρατηρήσεις καὶ τὶς παρεμβάσεις τους. Οἱ ἀνάγκες τους, ὅπως οἱ ἴδιοι τὶς ἐξέφρασαν, ἀφοροῦν στὴν ἐκπαίδευσή τους, στὴν θεσμοθέτηση εἰδικῶν προγραμμάτων σὲ συνεργασία μὲ τὸ ἐλληνικὸ κράτος γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ καὶ τὴν ψυχαγωγία καὶ στὸ θέμα τῆς αὐτοοργάνωσης καὶ τῆς αὐτοτελοῦς ὑπάρξεως. Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴ δημιουργία Δικτύου Νεολαίας ἦταν τὸ σπουδαιότερο βῆμα, ποὺ θὰ πραγματοποιηθῇ στὸν τομέα αὐτόν.

Στὸν ἐπιχειρηματικὸ ἐπενδυτικὸ τομέα μία σειρά ἀπὸ σεμινάρια καὶ ἡμερίδες ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία στοὺς Ἑλληνοαμερικανοὺς ἐπιχειρηματίες νὰ γνωρίσουν τὴν ἐλληνικὴ πραγματικότητα καὶ τὶς ἐπενδυτικὲς εὐκαιρίες, ποὺ παρουσιάζονται γι' αὐτοὺς στὴν Ἑλλάδα.

Ἰδιαίτερη δραστηριοποίηση πραγματοποιήθηκε σὲ θέματα, ποὺ ἀφοροῦν ἄμεσα τοὺς Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπου σὲ ἔντονη ἐπικοινωνία καὶ τακτικὲς εἰσηγήσεις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία καταφέραμε νὰ περάσουν θετικὰ νομοθετήματα γιὰ τὸν Ἀπόδημο Ἑλληνισμὸ σὲ θέματα ὅπως τὸ φορολογικὸ, τὸ στρατολογικὸ κ.λπ.

Καὶ πάλι «σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπή»...

ΕΡ.: *Ἐνας ἀπὸ τοὺς στόχους τοῦ ΣΑΕ εἶναι ἡ ἐκπαίδευση. Εἶναι γνωστὰ τὰ προβλήματα τῆς ἐκπαίδευσης στὶς ΗΠΑ, ἀφοῦ τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα κλείνουν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο. Τί ἔφταιξε; Πῶς θὰ τὸ ἀντιμετωπίσετε;*

– Οἱ κοινωνικὲς καταστάσεις μέσα στὴν ἐλληνικὴ Ὀμογένεια, ἡ πληθυσμιακὴ καὶ μορφολογικὴ ἀνομοιογένεια τῶν διαφόρων κοινοτήτων, καθὼς καὶ τὸ ἤδη ὑπάρχον ἐκπαιδευτικὸ σύστημα συνηγοροῦν σὲ μία φυσιολογικὴ ἐξέλιξη, ποὺ δυστυχῶς προκαλεῖ προβλήματα στὴν ἐλληνικὴ παιδεία. Εἶναι ἄνευ οὐσίας κατὰ τὴν γνώμη μου νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἐπιρρίψουμε εὐθύνες σὲ ἄτομα καὶ καταστάσεις, τὴ στιγμή ποὺ ὁ ἀπλὸς ὁμογενὴς μὲ τὴν ἀπόφασή του νὰ στείλῃ ἢ νὰ μὴν στείλῃ τὸ παιδί του στὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο, νὰ στηρίξῃ ἢ νὰ ἀγνοήσῃ τὴ διατήρηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὸ ἐξωτερικὸ, ἐπιδρᾷ θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ στὴν κατάσταση. Ἡ ἀντιμετώπιση ποὺ προωθοῦμε σὲ συνεργασία μὲ τὶς τοπικὲς κοινότητες καὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπή, ποὺ ἐλέγχει τὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ἐλληνικῶν σχολείων στὶς ΗΠΑ, εἶναι ἡ πρόσληψη νέων καὶ ἐπιστημονικὰ καταρτισμένων διδασκάλων, εἰδικευμένων στὶς ἰδιαιτερότητες ποὺ παρουσιάζει ἡ δίγλωσση ἐκπαίδευση σὲ ἓνα δίγλωσσο περιβάλλον, ἡ ἀποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση τοῦ ὑπάρχοντος ἐποπτικοῦ ὕλικου καὶ ἡ ἀπόκτηση νέου. Κατὰ τὴν γνώμη μου, ὅπως καὶ ἄλλων ἐμπειρογνομόνων, ἡ μεγαλύτερη πρόκληση ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ Παιδεία εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῶν παιδιῶν καὶ ἡ συνειδητοποίηση τῶν ὁμογενῶν γονέων γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐλληνικῆς ἐκπαίδευσης, γιὰ τὴν ὑπάρξη καὶ διατήρηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὸ ἐξωτερικὸ.

ΕΡ.: Κατὰ τὴν κρίση σας τί εἶναι πῶς σημαντικό: ἡ ἐκμάθηση τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας ἢ ἡ ἀπόκτηση ἑλληνικῆς συνειδήσεως;

– Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι μέρος τῆς ἑλληνικῆς συνειδήσεως. Ἡ συνείδηση εἶναι ἑλλιπὴς δίχως τὴν γλῶσσα. Εἶναι γεγονός, ὅτι τὸν τελευταῖο καιρὸ πληθαίνουν οἱ φωνεῖς ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι μπορεῖς νὰ ἔχῃς ἑλληνικὴ συνείδηση, ἀσχέτως μὲ τὴν γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιοεῖς. Προσωπικῇ μου πεποίθησι παραμένει, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Σὲ περιπτώσεις δεύτερης, τρίτης ἢ καὶ παλαιότερης γενιᾶς Ἑλλήνων, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν ἦταν ἐφικτὴ ἡ ἐκμάθηση τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, θὰ πρέπει νὰ καταβληθοῦν ἰδιαίτερες προσπάθειες προσέγγισής τους. Ἐκεῖ τὸ ΣΑΕ μπορεῖ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ παίξῃ σημαντικό ρόλο μὲ τὴν προώθηση καὶ διάδοσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Δὲν πρέπει νὰ ἀφήσουμε τὴν ἐθνολογικὴ ἀφομοίωση νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ στὴν συσπείρωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

«Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο» καὶ «πιστοποιητικὸ ἑλληνομάθειας»

ΕΡ.: Σὲ πρόσφατὴ δήλωσή σας ἀναφερθήκατε στὸ ἐνδεχόμενο ἴδρυσης ἐνὸς «Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου». Σὲ τί ἀποσκοπεῖ ἡ ἴδρυσή του;

– Ἡ ἑλληνομάθεια εἶναι ὁ σπουδαιότερος στόχος του. Ἡ ἐπεξεργασία δηλαδὴ τῶν συνθηκῶν ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, Ἱστορίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ μας μέσα στὸ ὑπάρχον ἀκαδημαϊκὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον. Θὰ θέτῃ τίς δάσεις γιὰ τὴν προώθησιν τῶν πανανθρώπινων ἰδεῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ σὲ Ἕλληνες καὶ μὴ Ἕλληνες, προβάλλοντας ταυτοχρόνως καὶ τίς θέσεις τῆς Ἑλλάδος μὲ ἄμεσο ἢ καὶ ἔμμεσο τρόπο. Τὸ Ἰνστιτούτο θὰ λειτουργῇ ἐκτὸς πανεπιστημιακοῦ χώρου καὶ θὰ παρέχῃ «Πιστοποιητικὸ Ἑλληνομάθειας», ἀναγνωρισμένο ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία γιὰ τέσσερα ἐπίπεδα μάθησιν.

ΕΡ.: Ἀναμφίβολα σήμερον οἱ ΗΠΑ εἶναι ἡ μοναδικὴ ὑπερδύναμις στὸν κόσμον. Πιστεύετε, ὅτι οἱ ἀξίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ μποροῦν νὰ συμβάλουν στὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀδιεξόδων, ποὺ μοιραῖα ἀντιμετωπίζει ἡ “Pax Americana”;

– Ἡ ἀμερικανικὴ κυριαρχία στὴν σημερινὴ παγκόσμια κατάστασι, ὅπως ἡ ἴδια ἡ Ἀμερικὴ ὑποστηρίζει, ἔχει τὴν δάσιν τῆς στίς δημοκρατικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀρχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὑπάρχουν φυσικὰ καὶ οἱ λοξοδρομήσεις, ὅπως αὐτὲς ἐκφράζονται ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη οἰκονομικὴ ὑπεροχὴ ἔναντι ὑποδεστέρων οἰκονομικῶν κρατῶν, γεγονός ποὺ δημιουργεῖ ἐχθρότητες καὶ προκαλεῖ ἔντονες ἀντιδράσεις. Ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἔχει παρὰ νὰ παραθέσῃ τίς ἰδέες του καὶ πάλι, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ σθένος, ὑπευθυνότητα καὶ συναίσθησιν τοῦ ρόλου του. Ἡ διαύγεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, μὲ σωστὴ προδολὴ καὶ κατάλληλους χειρισμούς, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τὴν διεθνή κοινότητα ἔξω ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς ὑλικῆς ἐξάρτησιν, πρὸς τὴν ἀγάπην γιὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴ σοφίαν καὶ τὴν ἀρετήν.

Τὸ ἑλληνικόν, τὸ ἐβραϊκόν καὶ τὸ τουρκικόν «λόμπυ»

ΕΡ.: Πῶς λειτουργεῖ τὸ ἑλληνικὸν λόμπυ στὶς ΗΠΑ; Τί πρέπει νὰ γίνη γιὰ νὰ «σπάσῃ» τὸ κατεστημένο τοῦ ἐβραϊκοῦ καὶ τουρκικοῦ «λόμπυ», ποὺ τελευταίως συνεργάζονται στενά;

– Τὸ ἑλληνικὸ «λόμπυ» κατὰ τὴν γνώμη μου αὐτὴ τὴν στιγμή ὑπολειπτοῦργεῖ. Ἔχει καταφέρει σημαντικὰ ἐπιτυχίαι, ὅσον ἀφορᾷ στὰ ἐθνικά μας θέματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνοχή τοῦ ὁμογενῆ ἔχει συναντήσει οἰκονομικοὺς φραγμούς, ποὺ περιορίζουν τὴν δράση του.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ ἐβραϊκὸ καὶ στὸ τουρκικὸ «λόμπυ», δὲν νομίζω πῶς πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ τὸ πῶς θὰ τὸ σπάσουμε, ἀλλὰ ἴσως τὸ πῶς νὰ χρησιμοποιήσουμε τίς μεθόδους ποὺ χρησιμοποιοῦν πρὸς ὄφελός μας. Εἰδικότερα, τὸ ἐβραϊκὸ «λόμπυ» εἶναι τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ καὶ μὲ τὴν μεγαλύτερη ἐπίδραση στὴν ἀμερικανικὴ πολιτικὴ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐθνολογικὰ «λόμπυ», κι αὐτὸ γιατί ὑποστηρίζεται ἀπὸ μία τεράστια μηχανὴ ποὺ συγκεντρώνει χρήματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συντηρῇ πολλοὺς ὀργανισμούς, ποὺ διαθέτουν τὸ δυναμικὸ τους γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Τὸ τουρκικὸ «λόμπυ» βασίζεται ἐξ ὁλοκλήρου στὴν διάθεση τεράστιων ποσῶν σὲ ἀμερικανικὰς ἐταιρεῖες παραγωγῆς δημόσιας εἰκόνας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχῃ δημιουργήσει ἀκόμη καὶ ἔδρες Τουρκικῶν Σπουδῶν (!) σὲ ἀκαδημαϊκὰ ἰδρύματα διεθνoῦς ἐμβέλειας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποφοιτοῦν οἱ αὐριανοὶ Ἀμερικανοὶ (καὶ διεθνεῖς) ἡγέτες. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ πρέπει νὰ γίνη – καὶ νομίζω ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἄρχισε ἤδη νὰ τὸ ἐφαρμόζῃ – εἶναι νὰ ἀκολουθήσουμε τὴν τακτικὴ αὐτῶν τῶν «λόμπυ» μὲ ἐκστρατεῖες βελτίωσης τῆς εἰκόνας τῆς Ἑλλάδας στὸ ἐξωτερικόν, ἀναζήτησης οἰκονομικῶν πόρων γιὰ τὴν χρηματοδότησή του, ὥστε νὰ προωθηθοῦν ἀποτελεσματικότερα τὰ ἐθνικά μας θέματα.

ΕΡ.: Θὰ εἶσατε ὑποψήφιος στὶς ἐπικείμενες ἐκλογές γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ νέου προεδρείου τοῦ ΣΑΕ;

– Δὲν ἔχω ἀποφασίσει ἀκόμη. Θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες, ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὴν πορεία τοῦ θεσμοῦ, τὴν ἐπίλυση συγκεκριμένων λειτουργικῶν προβλημάτων καὶ ἄλλων θεμάτων, ποὺ ἀναμένεται νὰ καθορισθοῦν στὸ διάστημα μέχρι τὸ ἐπερχόμενο συνέδριον.

Στόχοι τοῦ ΣΑΕ, ὅπως προβλέπονται στὸ Π.Δ. τοῦ 1995

– Ἐνδυνάμωση τῶν σχέσεων μεταξὺ ἀποδήμων, ἀνεξάρτητα τόπου διαμονῆς καὶ ὑπηκοότητος.

– Σύσφιγξη τῶν δεσμῶν τῆς Ἑλλάδας μὲ χώρες ποὺ ζοῦν οἱ Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ.

– Προβολὴ συμπαγoῦς μετώπου στὰ ἐθνικά θέματα.

– Ἐνδυνάμωση τοῦ διεθνoῦς ρόλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας.

– Διατήρηση τῆς ἑλληνικῆς ταυτότητας, παράδοσης καὶ πολιτιστικῆς κληρονομίας.

– Ἐνίσχυση τῶν δυνατοτήτων τῶν ὀργανώσεων τῶν ἀποδήμων.

– Προβολὴ Ἑλλήνων παγκόσμια ἀναγνωρισμένων στὶς τέχνες, στὶς ἐπιστῆμες, στὸ ἐμπόριο καὶ τὴν πολιτικὴ ζωή.

– Συμπαράσταση σποῦς παλιννοστοῦντες.

Νάνσυ Μπίσκα

Agia Grafi, Katihitiko, enoria gr...

Κύριε διευθυντά,

Τὴν ἀφορμὴ τῆς καταγγελίας, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ, ἔδωσαν δύο ἄρθρα, τὸ ἓνα μὲ τίτλο «*Ἡ Ἁγία Γραφή στὴ Δημοτικὴ*», τὸ ἄλλο, πὺλ πρόσφατο, μὲ τίτλο «*Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία: Ἡ Ἁγία Γραφή στὴ Δημοτικὴ*». Ἐπειδὴ τὸ ἐγχείρημα ἀπέτυχε, νὰ τυπώσουν ἀπ' εὐθείας οἱ ὑπονομευτὲς ἀπ' τὸ πρωτότυπο μονοτονικὰ τὰ κείμενα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Κλασσικῶν, διότι βρῆκαν μεγάλη ἀντίδρασι ἀπ' τοὺς ξένους διεκδικητὲς τῆς παγκοσμίου αὐτῆς κληρονομίᾳς, μὴ χανεύθησαν προφανῶς νὰ χρησιμοποιήσουν ὡς ὄχημα τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντες.

Ἡ πρωτοφανὴς ἐνέργεια νὰ μεταφραστοῦν τὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας στὴν αὐτοσχέδια μορφή τῆς γραπτῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας ἀποδεικνύει, πὺς δὲν ὑπῆρξε κἄν προβληματισμὸς στοὺς θρησκευτικοὺς ταγοὺς σχετικῶς μὲ τὸ τί ὑποκρύπτουν κάθε τόσο οἱ διάφορες ἐνασχολήσεις κάποιων μὲ τὴν γλῶσσα μας.

«*Τὰ ἔθνη πρέπει νὰ θυμοῦνται, γιὰ νὰ διδάσκωνται*», λέει ὁ Θουκυδίδης. Ὑπενθυμίζουμε λοιπὸν τὸ γνωστὸ πιθανὸν σὲ ἀρκετοὺς κορυθαντῶντες γιὰ τὸ... κατόρθωμα νὰ γίνη «νόμος» τοῦ Κράτους τὸ «μονοτονικό», ὅτι τὸ 1514 τυπώθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ ἀπ' τοὺς Καθολικοὺς τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς στὴν ἐξαμβλωματικὴ μονοτονικὴ βαρβαρικὴ μορφή τῆς ἑλληνικῆς γραπτῆς γλώσσας. Ἄς ἔχουν μόνο κατὰ νοῦν οἱ ὅποιοι θρησκευτικοὶ ἡγέτες αὐτοῦ τοῦ Ἐθνους, πὺς ἡ τυραννία γεννᾶται στὴ βαρβαρότητα καὶ τρέφεται στὴ βαρβαρότητα, ὡς γνωστὸ. Καὶ πὺς οἱ τύραννοι ἀποστρέφονται τὰ φῶτα, γι' αὐτὸ ἐπινοοῦν παντοίους τρόπους, γιὰ νὰ τὰ σβήσουν ἢ νὰ τὰ περιορίσουν.

Καταγγέλλουμε τέλος ἓνα ἄλλο γεγονὸς, τὸ ὁποῖο ἔχει σχέσι μὲ ὅσα ἀναφέρονταν κατὰ καιροὺς ὡς πρὸς... τὴν «*ἀπόδοση ἑλληνικῶν γραμμάτων μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρες*»: Καταγράφουμε ἀπ' τὸν χῶρο τοῦ Διαδικτύου (ἑλληνιστὶ Internet) τὴν μορφή τὴν ὁποία εἶχαν κάποιες ἐφετινὲς ἀφίσσες πὺν τοιχοκολλήθηκαν:

«www.katihitiko/enoria.gr

Ἐκτύπωση: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Χαρὰ Τσικοπούλου

Φιλὸλογος - συγγραφέας

Ἀθῆναι

Γλώσσα καὶ Ὑμογένεια

Ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἐθνικῆς του συνείδησης ἀπὸ ἕναν λαὸ εἶναι ἡ διατήρηση τῆς γλώσσας του. Διαφορετικὰ τὸ μόνο ποὺ μένει εἶναι ἡ ἀνάμνηση τῆς ἰδιαίτερης καταγωγῆς, ποὺ βέβαια ἀρχίζει νὰ σβῆνῃ καὶ αὐτὴ μὲ τὴν παρέλευση δύο - τριῶν γενεῶν. Τὰ παραπάνω ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ Ὑμογένεια, ποὺ ἡ παρουσία της ἐκτείνεται στὶς περισσότερες χώρες τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τῶν τειχῶν τοῦ ἑλλαδικοῦ κράτους ὑπάρχει μία ἀκόμη Ἑλλάδα, ζῶσα καὶ δημιουργικὴ.

Γεγονὸς εἶναι, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλώσσα πνέει τὰ λοῖσθια στοὺς κόλπους τῆς Ὑμογένειας. Τελευταῖα στὰ διάφορα ὁμογενειακὰ συνέδρια, ποὺ ἀρκετὰ συχνὰ διοργανῶνονται, γίνεται λόγος γιὰ τὸν ἐπερχόμενο ἀφελῆνισμό, ποὺ αἰτία ἔχει τὴν ἀπώλεια τῆς γλώσσας. Σὲ πρόσφατο διεθνὲς συνέδριο τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποὺ ἐγίνε στὴ Βοστώνη, διατυπώθηκε ἡ ἄποψη, ὅτι θὰ πρέπει τουλάχιστον νὰ διαφυλαχθῇ ἡ ἐθνικὴ συνείδηση τῶν ὁμογενῶν, μὰ καὶ τὸ «παιχνίδι» τῆς γλώσσας φαίνεται νὰ εἶναι χαμένο.

Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὴν ὑφιστάμενη κατάσταση, ποὺ ἐπικρατεῖ τὴν παροῦσα στιγμή στὸν ὁμογενειακὸν κόσμον, μποροῦν νὰ διατυπωθοῦν τὰ ἑξῆς:

1. Ὁ ρόλος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας

α. Περιοριζόμενοι στὴν ἑλληνικὴ Ὑμογένεια τῶν Η.Π.Α. (ποὺ εἶναι ἡ πολυπληθέστερη καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ τῶν ἄλλων) παρατηροῦμε, ὅτι εἶναι ὠργανωμένη σὲ κοινότητες, ποὺ ἰδρύθηκαν καὶ ἀνήκουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς καὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία της. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ποὺ ὑπάγονται σ' αὐτὲς τὶς κοινότητες, πλησιάζει τὶς 80.000 οἰκογένειες (σύμφωνα μὲ τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τῶν ἀπογραφῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς), δηλαδὴ τὰ μέλη τῶν κοινοτήτων ἀνέρχονται περὶ τὶς 300.000. Με δεδομένο ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων στὶς ΗΠΑ εἶναι 2,5 μὲ 3 ἑκατομμύρια, τότε καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία «ἐλέγχει» τὸ 10 - 15% τῶν ὁμογενῶν. Τὸ ὑπόλοιπο 80 - 90% βρίσκεται ἐκτὸς τῶν κοινοτήτων καὶ ἡ διατήρηση τῆς γλώσσας τους ἐναπόκειται στὴν προσωπικὴ θέληση ἑνὸς ἑκάστου ὁμογενοῦς. Κάθε ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα διατηρεῖ ἑλληνικὸ σχολεῖο, ὅπου διδάσκεται ἡ γλώσσα στὰ Ἑλληνόπουλα, μὲ καθαρὴ ὅμως θρησκευτικὴ - θεολογικὴ κατεύθυνση, ἀφοῦ στόχος μοναδικὸς εἶναι ἡ ἰκανότητα ἀνάγνωσης τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων καὶ ἡ ὀρθὴ συμμετοχὴ στὰ μυστήρια. Ὅμως καὶ στὰ σχολεῖα αὐτὰ τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς τῶν παιδιῶν εἶναι πολὺ μικρό.

β. Ἡ ἴδια ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ποὺ διατηρεῖ τὰ σχολεῖα αὐτὰ, μὲ ἀπόφαση τοῦ πρώην ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου θέσπισε ὡς ἐπίσημη γλώσσα τέλεσης τῶν ὀρθόδοξων μυστηρίων τὴν Ἀγγλική, μὲ κύρια δικαιολογία ὅτι τὸ ποίμνιό της δὲν ἦταν μόνο ἑλληνικό.

γ. Τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο ὡς μέρος τοῦ ποιμνίου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας πολὺ σύντομα, στὰ ἐπόμενα χρόνια, θὰ ἀποτελῇ μειοψηφία. Ἡ μαζικὴ μετανάστευση πρὸς τὶς Η.Π.Α. λαὼν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ὀρθόδοξου θρησκεύματος, στοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἀνοίγει τὶς ἀγκάλες της, θὰ ἔξῃ ὡς συ-

νέπεια νὰ περιέλθῃ ἡ περιουσία καὶ ἡ διοίκηση τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τόπους ἐνοριῶν, στὰ χέρια Ρώσων, Ρουμάνων ἢ Βουλγάρων. Ἀπὸ τὴν στιγμή αὕτῃ ἡ διατήρηση τῶν ἐλληνικῶν σχολείων ὑπὸ τὴν σκέπη μιᾶς, ἐμπράκτως πλέον, πολυεθνικῆς ἐκκλησίας θὰ εἶναι ἀδύνατη.

2. Οἱ ἀντικειμενικὲς δυσκολίες

Ἡ δευτέρη γενεά, τὰ παιδιά τῶν μεταναστῶν, θὰ μαθητεύσουν καὶ θὰ φοιτήσουν σὲ μιὰ γλῶσσα ξένη πρὸς τὴ μητρικὴ τους. Πολλὲς φορὲς ἤδη ὁ ἓνας γονέας δὲν εἶναι Ἕλλην, ὁπότε καὶ ἐντὸς τοῦ οἴκου τὰ Ἑλληνικά ἀκούγονται σπάνια. Ἡ ἐξωγαμία, ὁ γάμος μὲ ἄτομα ἀλλοεθνῆ ἔχει πλέον διευρυνθῇ ὥς συνήθεια ἀπὸ τὴν δευτέρη γενεά. Ἡ τρίτη καὶ τέταρτη γενεὰ στὴν συντριπτικὴ τους πλειοψηφία ἔχουν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀμιγῶς ἑλληνικὴ καταγωγή. Οἱ ἀναφορὲς στὴν καταγωγή ἔχουν πλέον – ὅπου ὑπάρχουν – χαρακτῆρα φολκλορικό. Ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα ἦταν τὸ «χωνευτήρι», πὺν ἀφομοίωσε τοὺς Ἕλληνες μετανάστες καὶ μαζί τὴ μητρικὴ τους γλῶσσα σὲ τρεῖς τουλάχιστον χώρες ὑποδοχῆς, στὶς ὁποῖες δορiscεται σήμερα καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ὀμογένειας – στὶς Η.Π.Α., στὸν Καναδὰ καὶ στὴν Αὐστραλία. Αὐτὸ ἄλλωστε συνέβη καὶ μὲ τοὺς μετανάστες τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων.

* * *

Στὸν κανόνα αὐτὸ τῆς κοινωνικῆς - ἐθνικῆς ἀφομοίωσης ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις. Ἐξαιρέσεις πὺν στηρίζονται στὴν συνειδητὴ ἐπιθυμία ὠρισμένων ὁμογενῶν νὰ διατηρήσουν τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ μὲ αἴσθηση εὐθύνης νὰ τὴν δώσουν ὁλάκερη στὶς ἐπόμενες γενεές. Γι' αὐτὸ κάθε Ἕλλην ὁμογενῆς θὰ πρέπει νὰ κατανοήσῃ τί σημαίνει Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Νὰ γνωρίσῃ, νὰ νιώσῃ, ὅχι ἀπλᾶ νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ κάποιον λόγιον, μορφωμένο, ὅτι ἡ μητρικὴ του γλῶσσα ἀποτελεῖ τὴν μητέρα ὅλων τῶν γλωσσῶν, ὅπως καὶ αὐτῆς πὺν ὁμιλεῖ στὸν τόπον πὺν ζῇ. Ὅτι δορiscεται ὁλοζώντανη μέσα στὴν διεθνοποιημένη πλέον Ἀγγλική, ὅτι χωρὶς τὶς ἑλληνικὲς λέξεις - ἐννοίες δὲν νοεῖται ἐπιστήμη, γνώση, τεχνολογία. Νὰ ἀναρωτηθῇ, γιατί ἡ παγκόσμια ἐλίτ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς γνώσης φροντίζει νὰ μάθῃ τὴν δική του μητρικὴ γλῶσσα, γιατί ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία, ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα θεωροῦνται ἐχέγγυον γνώσης καὶ τίτλος τιμῆς γι' αὐτοὺς πὺν τὴν κατέχουν. Νὰ φροντίσῃ νὰ μάθῃ πῶς καὶ γιατί κρύβει μέσα της ὅλη τὴ γνώση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Ἄν πραγματικὰ ἀναρωτηθῇ καὶ μάθῃ γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω, θὰ καταλάβῃ ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν δικῶν του προγόνων εἶναι πράγματι ἓνας θησαυρὸς, μιὰ ἀστείρευτη παρακαταθήκη καὶ πῶς αὐτὸς ἔχει τὸ προνόμιον, τὸ μοναδικὸ προνόμιον νὰ τὴν ἔχῃ ἀκούσει ἀπ' τὸ στόμα τῆς μητέρας του. Μόνον τότε ἡ Ἑλληνικὴ ὅχι μόνον θὰ διατηρηθῇ, ἀλλὰ θὰ συνειδητοποιηθῇ καὶ ἡ αἰτία τῆς διατήρησής της, πὺν εἶναι τὸ μόνον ζητούμενον.

Π.Α. Κουδαλάκης

Μέσω Ἀράβων τῆς Ἰσπανίας «πέρασε» ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς στὴν Εὐρώπη

Ο ΜΥΘΟΣ ΟΤΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ «ΑΡΧΙΣΑΝ»
ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ

Ι. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΣΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΡΑΒΙΚΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Πολλά ἔχουν γραφῇ γιὰ τὴν συμβολὴ τῶν βυζαντινῶν λογίων στὴν Ἀναγέννησιν. Ὅταν ὅμως οἱ λίγοι αὐτοὶ λόγοι ἐφθασαν τὸν 15ο αἰῶνα στὴν Δύσιν, κυρίως μετὰ τὴν Ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἀναγέννησις εἶχε ἤδη συντελεσθῇ. Ἴσως ἐδοθήσαν στὴν διεύρυνσίν της, κυρίως μὲ τὴν προβολὴ τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου ποὺ εἶχε ὑποδαθμισθῇ ἔναντι τοῦ ἀριστοτελικοῦ, κατ' οὐδένα λόγον ὅμως ἐξεκίνησε ἀπὸ αὐτοὺς ἡ δημιουργία της. Ἀντίθετα ἡ εὐρωπαϊκὴ Ἀναγέννησις ἐδοθήσε νὰ ἀναφανοῦν στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο μεμονωμένες ἔστω πνευματικὲς προσωπικότητες, ποὺ ἔστρεψαν τὶς σπουδὲς τους στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κείμενα. Ὁ Πλήθων, ὁ Βησσαρίων, ὁ Χρυσολωρᾶς κ.ἄ. εἶναι τέκνα τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ὄχι δημιουργοὶ της. Ἀλλωστε στὸ Βυζάντιο κάθε προσπάθειά τους ἀναδιώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀκόμα καὶ τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἐθεωρεῖτο ἀδίκημα βαρύντατο, ποὺ ἐπέσυρε τὴν θανατικὴ καταδίκη. Στὴν περίφημη «*Εξάδιδλον*» τοῦ Ἀρμενοπούλου, ποὺ ἀπετέλεσε πηγὴ ἀπονομῆς δικαίου (μέχρι τὴν ὀριστικὴ κατάργησίν της τὸ 1945) προβλέπεται γιὰ τοὺς ἐλληνίζοντες: «§ 4. *Οἱ ἀξιοθέντες τοῦ ἁγίου θαπτίσματος καὶ πάλιν ἐλληνίζοντες ἐσχάτη τιμωρία ὑπόκεινται. § 6. Ὁ ποιῶν ἐλληνικὰς θυσίας ἢ τιμῶν εἰδῶλα ἢ θυσιάζων ἢ λίθωνον αὐτοῖς καίων ἐσχάτη τιμωρία ὑποβάλλεται· ὁμοίως δὲ τιμωροῦνται καὶ οἱ συνίστορες αὐτοῦ (= γινῶστες καὶ μὴ καταγγέλλοντες) καὶ οἱ ὑπηρετοὶ τῶν θυσιῶν».* (Ἐκδόσεις «Δωδώνη», Ἀθήνα 1971, ἐπιμ. Κ. Πιτσάκης, Βιβλίον βον, τίτλος ΙΔ' «περὶ Ἰουδαίων, ἐλληνιζόντων καὶ αἵρετικῶν»). Ἐνῶ στὸ πρῶτο βιβλίον, στὸν τίτλον ΣΤ', ὀρίζεται, ὅτι: «οἱ μίμοι καὶ οἱ θηριομάχοι καὶ οἱ ὀρχηστὰ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς θυμέλης ἀναστρεφόμενοι... ἀπείρονται μαρτυρεῖν» (§ 9) (δὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ καταθέτουν ὡς μάρτυρες).

Ἀπέναντι στὸν μισελληνισμό τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξε ἓνας κόσμος, ποὺ ἐστάθη φιλόξενος καὶ διέσωσε κυριολεκτικὰ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀραβικὸς Κόσμος. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνας ἱστορικός, ποὺ νὰ ἀρνήται τὴν καλλιέργεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀπὸ τοὺς Ἀραβες. Ἡ ἐπαφὴ τῶν Ἀράβων μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ συνέπεσε μὲ τὸν ἐξισλαμισμόν τους καὶ τὴν ἐπέκτασίν τους στὴν Ἑγγὺς καὶ στὴν Μέση Ἀνατολή. Ἐκεῖ, ἰδιαίτερα στὴν Περσία, εἶχαν καταφύγει οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι τῶν ἐπιστημῶν μετὰ τὸν ἄγριο διωγμόν τους στὸ Βυζάντιο. Ἐνῶ στὶς σημερινὲς περιοχὲς τῆς Συρίας, τῆς Ἰορδανίας καὶ τοῦ Ἰράκ οἱ χριστιανοὶ ἦσαν ὁπαδοὶ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ καὶ πολὺ περισσότερο ἀνεκτικοὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴ σκέψη. Ἐτοί μὲ τὴν κατάκτησιν τῶν χωρῶν αὐτῶν οἱ Ἀραβες ἤλθαν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Ἀντίθετα οἱ

Ἰσπανίαν, παρὰ τὰ θρυλούμενα, δὲν προέδωσαν σὲ βίαιους ἐξισλαμισμοὺς ἰδίως τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν Ἑβραίων. Ὅλοι δέχονται, ὅτι οὔτε στὴν Ἰσπανία οὔτε στὴν Σικελία οὔτε στὴν Κρήτη ἐγκρέμισαν ἀλλόθρησκους ναοὺς καὶ οἱ ἱερεῖς τῶν τριῶν θρησκειῶν τῆς Βίβλου συνυπῆρχαν ἁρμονικὰ στὶς ἀραβικὲς κτήσεις. Ἰδιαίτερα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ οἱ Ἰσπανοὶ ἔδειξαν μεγάλη εὐαισθησία, πὺν ὠφείλετο σὲ δύο κυρίως λόγους. Ὁ πρῶτος εἶναι, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνιστικοῦ πολιτισμοῦ στὴν Ἑγγὺς Ἀνατολή ἦταν ἀκόμη νωπὴ· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐθεωρεῖτο προφήτης σύμφωνα μὲ τὸ Κοράνι ἢ γιὰ τὸν ἀπλό λαὸ ἰσθμίου τοῦ Ἀλλάχ, ἀφοῦ τὸ προσωνύμιον ἦν Ἐλ Ἀκμπαρ μόνον ὁ Ἀλλάχ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος φέρουν. Ὁ δεύτερος εἶναι πολιτικός. Σύριοι κυρίως μονοφυσίτες καὶ ἐξορισθέντες ἢ αὐτοεξόριστοι Ἕλληνες κατετάσσοντο, ὅπως ἦταν φυσικὸ, στοὺς ἀντιπάλους τοῦ Βυζαντίου, πὺν οἱ Ἰσπανοὶ ἐπολέμουν μαζί του. Ἰδιαίτερα γιὰ τὸν πρῶτο λόγο πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι οἱ κάποιον Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες στὴν Ἀντιόχεια κατηργήθησαν ἑκατὸ περίπου χρόνια ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν πλήρη ἐξισλαμισμὸ τῶν Ἀράβων καὶ 50 πρὶν τὴν γέννησιν τοῦ Μωάμεθ. Ἡ δὲ νεοπλατωνικὴ σχολὴ τῆς πόλεως Χαρράν διετηρήθη μέχρι τὴν κατάληψίν της ἀπὸ τοὺς Σελτζούκους τὸ 1081.

Ἀπὸ τὸ 750, πὺν ἡ ἐξουσία περνᾷ στοὺς Ἀββασίδες, ἀρχίζει ἕνας πνευματικὸς ὀργασμός. Ἰδρύονται πολυάριθμα σχολεῖα ὅλων τῶν βαθμίδων, χιλιάδες διδασκαλίες (κρατικὲς, ἡμικρατικὲς καὶ ἰδιωτικὲς) καὶ ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα διδασκαλεῖα. Λέγεται, ὅτι τὴν περίοδο τῶν Ἀββασιδῶν (750 - 1256) στὴν Βαγδάτη ὑπῆρχαν περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ. Ἡ διδασκαλία τῆς Κόρδοβας (στὴν Ἰσπανία) εἶχε 400.000 τόμους, ἐνῶ μεγαλύτερη ἐθεωρεῖτο ἡ διδασκαλία τοῦ Καῖρου. Οἱ Ἰσπανοὶ μεταφράζουν τὰ πάντα ἀπὸ φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά, λογοτεχνικά μέχρι μαγικά κείμενα. Σ' αὐτὸ βοηθοῦν ἀποφασιστικὰ οἱ Ἰσπανοὶ μονοφυσίτες, πὺν εἶναι καὶ γνωστὲς τῆς Ἑλληνικῆς. Ὀνομαστὸς μεταφραστὴς ὑπῆρξε ὁ Σύριος Χουναῖν Ἰσάκ Ἀλ - Ἰμπαντί. Ὅμως δὲν περιορίσθησαν οἱ Ἰσπανοὶ στὰ χειρόγραφα, πὺν τυχὸν ὑπῆρχαν στὴν περιοχὴν τους. Ὁ χαλίφης Ἀλ - Μαμούν δὲν ἐδίστασε νὰ στείλῃ ἀντιπροσωπία στὸ ἑχθρὸν Βυζάντιον καὶ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸν Λέοντα Ε' (813 - 820) ἀρχαῖα χειρόγραφα. Ἐνας διδασκάλος στὴν Βαγδάτη, ὁ Ἀλ - Ναντίμ, συνέταξε ἕνα κατάλογο διδασκάλων πὺν ὑπῆρχαν, πὺν περιελάμβανε ἔργα τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπως καὶ ἔργα τῶν νεωτέρων Πορφυρίου, Θεμιστίου καὶ Πρόκλου. Ὅπως γράφει ὁ Π. Κανελόπουλος: «... λεγεῶνες μεταφραστῶν δούλεψαν συστηματικὰ καὶ ἐπίμονα, γιὰ ν' ἀποδώσουν στὴν ἀραβικὴ γλῶσσα τὸν Ἀριστοτέλη (ἀλλὰ καὶ τὸν Πλάτωνα), τὸν Εὐκλείδη, τὰ ρητὰ τοῦ Ἰπποκράτους, τὰ ἱατρικὰ συγγράμματα τοῦ Γαληνοῦ». («Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος», τ. 1ος, σ. 193). Τόση δὲ ἦταν ἡ ἀγάπη τῶν Ἀράβων γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη, πὺν τὸν εἶχαν ὀνομάσει «πρῶτον διδάσκαλον». Ἔτσι, γιὰ νὰ τιμήσουν τὸν μέγαν τοῦ φιλοσόφου ἐκείνης τῆς ἐποχῆς Ἀλ - Φαραμπί, τοῦ ἔδωσαν τὸν τίτλον τοῦ «δεύτερου διδασκάλου», διατηρῶντας τὸ «πρῶτος» γιὰ τὸν Σταγειρίτη σοφόν. Στὴν ἀγάπην τῶν Ἀράβων πρὸς τοὺς Ἕλληνες μεγάλο ρόλον ἔπαιξε ἡ θεολογικὴ σχολὴ Μουταζιλὰ. Βάσις τῆς θεολογικῆς ἐρμηνείας τῆς ἦταν, ὅτι τὸ Κοράνι εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, πὺν ὑπόκειται

σὲ κριτική. Κι ἐδῶ διακρίνουμε τὴν ἐπιρροὴ τῶν μονοφυσιτῶν καὶ τῶν ἀπόψε-
 ῶν τους περὶ «κτιστοῦ».

II. Η ΜΕΣΩ ΚΟΡΔΟΒΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ

Ἐνα ἐρώτημα ἀναδύεται αὐτόματα: Γιατί, ἀφοῦ τὸ Βυζάντιο εἶχε καὶ πιὸ μα-
 κροχρόνιες καὶ πιὸ στενὲς ἐπαφές μετὰ τὸν Ἀραβικὸ Κόσμο, δὲν προχώρησε αὐτὸ
 στὴν Ἀναγέννησιν; Δὲν χωρεῖ μία μόνον ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα αὐτό. Μία με-
 γάλῃ αἰτία εἶναι, ὅτι στὴν Δύσιν οὐδέποτε ἦταν ἀπηγορευμένη ἡ «θύραθεν (=
 ἀρχαία ἑλληνικὴ) παιδεία», ὅπως συνέβη μετὰ τὸ Βυζάντιο. Αὐτὸ συνέβη, γιατί ἡ
 Δύσις δὲν ἀπετέλεσε μετὰ τὴν κατάλυσίν της ἀπὸ τοὺς Γότθους ποτὲ ἓνα ἐνιαῖο
 κράτος, ἀλλὰ διεσπάσθη σὲ μικρότερα, ποὺ ἐπεδόθησαν σὲ αἵματηροὺς πολέ-
 μους μεταξὺ τους. Ἀποτέλεσμα ἦταν, οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες νὰ ἔχουν τὴν πρω-
 τοκαθεδρία, ἐνῶ αὐτὸς ὁ κατακερματισμὸς διέσπασε καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλη-
 σίας, περιορίζοντας τὴν δύναμιν τοῦ πάπα, καὶ κατέστησε ἀπαγορευτικὴ τὴν
 ἐνιαῖα πολιτικὴ παιδείας. Ἄν δὲ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες
 στὴν Δύσιν προήρχοντο ἀπὸ τὴν ἀνεκτικὴ πρὸς τὴν «θύραθεν παιδεία» αἵρεσιν
 τοῦ Ἀρείου, κατανοοῦμε, γιατί οὐδέποτε ἀπεβλήθη αὕτη. Ἀκόμη ἐσφαλμένα
 πιστεύεται, ὅτι οἱ διάφοροι Γότθοι βασιλεῖς ἦταν ἐχθροὶ τῶν γραμμάτων. Ὁ
 Ὀστρογότθος βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας Θεοδώριχος ἀνέθεσε στὸν Κασσιόδωρο νὰ
 μεταφράσῃ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ χειρόγραφα στὰ Λατινικά. Αὐτὸς τότε κατέφυγε
 καὶ εἰργάσθη στὸ μοναστήρι τοῦ Βιδάριο, καθιστώντας ἐκτοτε τὴν Καλαδρία
 ἓνα ἀπὸ τὰ μεσαιωνικὰ πνευματικὰ κέντρα. Ὁ Βοήθιος μετέφρασε τὴν «Εἰσα-
 γωγὴ στὸν Ἀριστοτέλη» τοῦ ἐθνικοῦ Πορφυρίου, ποὺ τὰ ἔργα του εἶχαν καὶ
 στὴν Ἀνατολή. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδος ὁ Μέγας (849 - 899), γιὰ νὰ
 ἐκπολιτίσῃ τοὺς ὑπηκόους του, ἐπέλεξε τὸ ἔργο τοῦ Βοηθίου «Παραμυθία τῆς Φι-
 λοσοφίας». Οἱ Βησιγότθοι βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας Σιζεδοῦτος καὶ Σιζενάνδος
 ὑπῆρξαν προστάτες τῶν γραμμάτων. Τὸ 529 ὁ Βενέδικτος τῆς Νούρσιας ἰδρύει
 τὸ μοναστήρι τοῦ Μόντε Κασσίνο, ὅπου ἡ ἀντιγραφὴ καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν χει-
 ρογράφων κατέχει σημαντικὴ θέσιν στὴν ζωὴ τῶν μοναχῶν. Περισσότερο ὅμως
 διεκρίθη στὴν συλλογὴ ἀντιγράφων τὸ μοναστήρι τοῦ Κλυνύ, ποὺ διεσκορπίσε
 τοὺς μοναχοὺς του γιὰ τὴν συγκέντρωσίν τους. Γιὰ δὲ τὴν μελέτη τῶν χειρογρά-
 φων ἦταν διάσημα τὰ ἱρλανδικὰ μοναστήρια. Δὲν εἶναι ἄμοιρο αὐτοῦ, ὅτι φωτι-
 σμένοι νὸς τῆς ἐποχῆς, ὅπως ὁ Ἐριγένης, πρωτοπόρος τῆς «Καρολιγγίας Ἀνα-
 γεννήσεως» (8ος - 9ος αἰῶνες), ἦταν ἱρλανδικῆς καταγωγῆς.

Σταθμὸς γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς πορείας τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ὑπῆρξε ἡ ἀνα-
 χαίτισις τῶν Ἀράβων στὸ Πουατιὲ τὸ 732 ἀπὸ τὸν Κάρλο Μαρτέλο. Οἱ Ἀρα-
 βες ἐδραιοῦνται στὴν Ἰσπανία καὶ μετατρέπουν τὴν Μεσόγειο σὲ «ἀραβικὴ λί-
 μνη». Λίγα χρόνια ἀργότερα ἡ ἐπικράτησις τοῦ Καρλομάγνου ἔπαυε τίς διαμά-
 χες γιὰ τὴν ἡγεμονία τῆς Δύσεως. Μία εἰρηνικὴ περίοδος ἀρχίζει γιὰ τὴν Εὐρώ-
 πη. Ὁ Κάρλος ὁ Μεγάλος ἀντήλλαξε πρέσβεις μετὰ τοὺς Ἀραβες Ἀβδασίδες,
 ποὺ εἶχαν κοινούς ἐχθροὺς τοὺς ἐμίρηδες τῆς Κόρντοβας καὶ τὸ Βυζάντιο. Ταυ-
 τόχρονα ἤρχισαν οἱ ἐμπορικὲς καὶ πολιτιστικὲς ἀνταλλαγές. Τὸ ρητορικὸ ἐρώ-
 τημα μετὰ τὴν καταφατικὴ ἀπάντησιν, ποὺ ὑποβάλλεται στὴν «Ἱστορία τῆς Ἀνθρω-
 πότητος» τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ, περιγράφει κατὰ τὸν καλλίτερο τρόπο τὴν κατάστα-

σιν κατὰ τὴν περίοδο τῶν Καρολιδῶν: «*Μ' ἄλλα λόγια μήπως θὰ πρέπει νὰ ἀντικρύσουμε τὴν ἀραβικὴν κατάκτηση ὡς αἰτία (ποὺ ἐνεργοῦσε σ' ὅλη τὴν καρολίγγεια περίοδο) ἐπανάληψης καὶ ὅχι διακοπῆς τοῦ μεσογειακοῦ ἐμπορίου καὶ συνελπῶς γενικῆς ἑξάρσης τοῦ πολιτισμοῦ στὴν Εὐρώπη;*» (τ. 7ος, σελ. 2484, ἐκδ. «Ἐλευθεροτυπίας»). Στὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος ἐμεῖς θὰ προσθέσουμε, ὅτι ἡ ἑξάρσις πολιτισμοῦ διετερήθη ἀμείωτη καὶ ἐκορυφώθη στὸν 13ον αἰῶνα. Θὰ ἦταν δὲ διαφορετικὴ ἡ πορεία τοῦ πολιτισμοῦ στὴν Εὐρώπη, ἂν δὲν ἀνεκόπτετο ἀπὸ τὶς θανατηφόρες ἐπιδημίες τῆς χολέρας καὶ τῆς πανώλους, ποὺ διέλυσαν κυριολεκτικὰ τὴν κοινωνικὴ ζωὴν τῆς.

Μετὰ δὲ τὴν παγίωσιν τῶν συνθηκῶν καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀνεκτικότητος τῶν Ἀράβων πρὸς τοὺς κατακτημένους λαοὺς, ὠργανώθηκαν κατ' ἀρχὴν ταξίδια - προσκυνήματα τῶν χριστιανικῶν ἱερῶν στὴν Ἰσπανία. Ἔτσι συντελεῖται ἡ ἐπαφὴ τῶν Εὐρωπαίων μὲ τὸν ἀραβικὸ πολιτισμὸν, πού, ὅπως εἶδαμε, ἐστηρίζετο ἐξ ὁλοκλήρου στὸν ἀρχαῖο ἑλληνικόν. Ἡ πρώτη μεγάλη ἐπιρροή τοῦ ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ ἔγινε στὴν ἐκπαίδευσιν. Κατὰ τὰ πρότυπα τῶν ἀραβικῶν «μεντρεσσέδων» ἐδημιουργήθησαν τὰ πρῶτα ἐκκλησιαστικὰ σχολεῖα στὴν Εὐρώπη. Σκοπὸς τοὺς δὲν ἦταν μόνον νὰ προετοιμάσουν ἱερωμένους, ἀλλὰ νὰ παρὰσχουν ἐλεύθερη ἐκπαίδευσιν. Μὲ τὴν συνδρομὴ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας γρήγορα ἀνεπτύχθησαν ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ὅλων τῶν βαθμίδων. Τὰ πανεπιστήμια τῆς Ὁξφόρδης, τοῦ Καίμπριτζ, τῆς Σορβόνης, τοῦ Μονμπελιέ, τῆς Τουλούζης, τῆς Μπολώνιας, τῆς Νεαπόλεως στὴν Ν. Ἰταλία καὶ ἄλλα, ὀνομαστὰ ἀκόμα καὶ σήμερα, ἰδρύθησαν μετὰ τὸ 1000 καὶ 1300. Ὅμως τὴν ἴδια ἐποχὴ δὲν ἦταν λίγοι οἱ εὐγενεῖς, ποὺ προετίμων νὰ στείλουν τὰ παιδιὰ τοὺς νὰ σπουδάσουν σὲ ἀραβικὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰσπανίας ὅπως ἔκαναν οἱ βασιλεῖς τῆς Λεόν. Διάσημο ἐκπαιδευτικὸ χριστιανικὸ κέντρο ὑπῆρξε τὸ μοναστήρι τοῦ Ριπόλ στὴν Ἰσπανία. Ἐνῶ στὴν Νορμανδία ἡ μονὴ τοῦ Μπὲκ ὠνομάζετο «Νέαι Ἀθῆναι». Ἐκεῖ δὲ ἐσπούδασε καὶ ἐδίδαξε ὁ Ἀνσέλμος (1033 - 1109), μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπεριου.

III. ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΜΕ ΑΡΑΒΙΚΗ (= ΕΛΛΗΝΙΚΗ) ΠΑΙΔΕΙΑ

Αὐτὸ ὅμως ποὺ ἔδωσε μεγάλη ὥθησιν στὴν διάδοσιν τοῦ ἀραβικοῦ (= ἑλληνικοῦ) πολιτισμοῦ στὴν Εὐρώπη, ἦταν ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ χαρτιοῦ καὶ ὁ τρόπος παραγωγῆς του ἀπὸ τὴν Ἰσπανία. Ἐκτοτε ἡ πανάκριδη περγαμινὴ ἀντεκατεστάθη ἀπὸ τὸ πολὺ χαμηλότερου κόστους χαρτί. Τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ χαρτιοῦ ἠκολούθησε μία ἔκρηξις λατινικῶν μεταφράσεων ἀραβικῶν ἔργων. Μετέφραζαν δὲ τὰ πάντα. Δὲν ὑπῆρξε κλάδος τῆς ἀραβικῆς (= ἑλληνικῆς) ἐπιστήμης, ποὺ νὰ μὴν ἐστηρίχθῃ σὲ λατινικὲς μεταφράσεις ἀραβικῶν ἔργων. Ὁ Ἰταλὸς Γεράρδος ἀπὸ τὴν Κρεμόνα μετέφρασε 90 περίπου ἔργα. Διάσημος μεταφραστής, κυρίως ἱατρικῶν ἔργων, ὑπῆρξε ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ἀφρικανός, ποὺ εἶχε γεννηθῇ στὴν Καρχηδόνα καὶ εἶχε ἐγκατασταθῇ στὸ Σαλέρνο, ὅπου ἔγινε προσωπικὸς ἱατρός τοῦ δουκὸς Ροβέρτου. Τὸ δὲ μεταφραστικὸ ἔργο του ἐσυνέχισε ὁ μαθητὴς του Ἰωάννης Σαρακηνός. Μετεφράσθησαν δὲ τότε ἔργα τῶν Ἱπποκράτους, Γαληνοῦ, τοῦ ἱατροῦ Κέλσου, τοῦ Ἀβικέννα, καθὼς καὶ τοῦ χειρουργοῦ Ἀμπούλ - Κάσιμ Ζαχράουι (Ἀμπούλ Κασὴς ἢ Ἀμπουκάσις*). Ἔτσι στὸ τέλος τοῦ 13ου αἰῶνος στὸ Σαλέρνο ὑπῆρξε μία πλήρης ἱατρικὴ πανεπιστημιακὴ μονάδα σύμφωνα μὲ

τὰ σημερινὰ δεδομένα. Στὴν ἀνάπτυξιν δὲ τῆς ἱατρικῆς μεγάλη συμβολὴ εἶχαν οἱ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Ἄλ Ραζὶ (Ραζῆς), ἰδιαίτερα σ' αὐτὸ πὺν ὀνομάζουμε κλινικὴ ἱατρικὴ. Ἐνῶ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων περὶ ὀφθαλμολογίας εἶχαν χαθῆ, χάριν στίς μεταφράσεις τοῦ ἔργου τοῦ Γιάχα Ἰμπν Μεσαβάιχ (Μεσάουα ἢ Μασάουε ἢ Μασοῦε) ἐγιναν γνωστὲς σὲ μᾶς οἱ ἀπόψεις τοῦ Ἰπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ. Τὴν μετάφρασιν στὰ Λατινικὰ ἔκανε ὁ Χουναῖν Ἰμπν Ἰσάκ, γνωστὸς στὴν Δύσιν ὡς Ἰωαννίτιος. Ἐπίσης διάσημοι μεταφραστές ἔργων ὀφθαλμολογίας ὑπῆρξαν ὁ μοναχὸς Πέτρος τῆς Ἰσπανίας (ἐγίνε τὸ 1276 πάπας μὲ τὸ ὄνομα Ἰωάννης ΚΑ') καὶ ὁ Ἀρνάλδος Ντέ Βιλαχόδα ἀπὸ τὴν Καταλωνία. Τὸ ἔργο τοῦ Ἄμπντ Ἄλ - Μαλίκ Ἰμπν Ζούχρ ('Αβενζόαρ), πὺν πρῶτος ἐφήρμοσε τὴν τραχειοτομία, ἐπίσης μετεφράσθη στὰ Λατινικὰ. Ἀκόμη καὶ τὸν 15ο αἰῶνα ὁ ἱατρὸς Ἰωάννης Ντ' Ἀρέτσο συνέστηνε τὴν μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Ἀδίκέννα. Ἐνῶ τὸν 16ον αἰῶνα ὁ Μιχαὴλ Σεργέτος μετέφρασε τὸ ἔργο τοῦ Ἰμπν Ναφίς (13ος αἰῶνας) περὶ πνευμονικῆς κυκλοφορίας. Ὅχι δὲ ὀλιγώτερο ἐδοήθησαν οἱ λατινικὲς μεταφράσεις ἀραβικῶν ἔργων (πὺν ἐστηρίζοντο κυρίως στὸν Διοσκουρίδην) στὴν ἀνάπτυξιν τῆς Φαρμακολογίας.

Δὲν ἦταν μόνο ἡ Ἰατρικὴ, πὺν συνέβαλαν τὰ ἀραβικὰ συγγράμματα στὴν ἀνάπτυξιν τῆς. Στὰ Μαθηματικὰ ἡ εἰσαγωγή τῶν λεγομένων «Ἀραβικῶν Ἀριθμῶν», πὺν ὅμως εἶναι ἑλληνικοὶ (βλ. Βασ. Κατσιαδράμη, «Οἱ “Ἀραβικοὶ Ἀριθμοὶ εἶναι ἑλληνικοὶ”, «Δαυλός», τ. 203), ἥλλαξε ριζικὰ τὴν μορφή τῆς ἐπιστήμης. Τὴν εἰσαγωγὴν τοὺς πρῶτους ἔκανε ὁ μοναχὸς Γεδέρτος, πὺν ἐσπούδασε στὴν Ἰσπανία καὶ ἐδίδασκε στὰ πανεπιστήμια τῆς Ρέμς καὶ τῆς Κολωνίας καὶ τὸ 999 ἐγίνε πάπας μὲ τὸ ὄνομα Συλδέρτος Β'. Ὅμως τὴν μεγάλη ἀλλαγὴ ἔφεραν οἱ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Ἄλ Χαρίζμι. Ὁ μοναχὸς Ἀδελάρδος τοῦ Μπάθ μετέφρασε τὸ ἔργο του περὶ ἀριθμητικοῦ συστήματος, ἐνῶ ὁ Λεονάρντο Φιμπονάτσι, πὺν εἶχε σπουδάσει σὲ μουσουλμανικὸ σχολεῖο τῆς Ἀλγερίας, μετέφρασε τὸ ἔργο «*Ἀλ - Τζάμπρ ον Ἀλμπουκαμπάλα*», τὴν γνωστὴ μας ἀπὸ τότε Ἀλγεβρα. Ἐπίσης ἔργα Ἀράδων μαθηματικῶν μετέφρασε ὁ Γερμανὸς μοναχὸς Ἰορδάνης Νεμοράριος. Ὁ Ροδέρτος Γκροστὲτ καὶ ὁ Ρογήρος Βάκων ἐστηρίχθησαν στίς μελέτες τοὺς γιὰ τὴν Ὀπτικὴν στὸ ἔργο τοῦ Ἰμπν Χαϊτάμ ('Αλχάζεν). Πρόοδος ὅμως στὰ Μαθηματικὰ καὶ στὴν Φυσικὴ φέρει πρόοδον καὶ στὴν Ἀστρονομία καὶ Γεωμετρία. Τὰ περισσότερα ἀραβικὰ ἔργα εἶχαν στηριχθῆ στὸ ἔργο τοῦ Πτολεμαίου «*Μεγίστη*», τὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἀραβικὴν του μετάφρασιν «*Ἀλμαγκέστ*». Διεσώθη καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰππάρχου, πλὴν ὅμως ἡ θρησκευτικὴ δοξασία μουσουλμάνων καὶ χριστιανῶν τὸ ἔθεσε στὸ περιθώριο, γιὰ νὰ λάμψη τέσσερεις αἰῶνες ἀργότερα. Μεγάλῃ δὲ ἐπίδρασιν εἶχαν οἱ ἀστρονομικοὶ πίνακες τοῦ Ἀραβὸς ἀπὸ τὸ Τολέδο Ζαρκάλι ('Αρζαχέλ), πὺν ἐπεννόησε κι ἓναν ἀστρολάβο. Ἀκόμα στὴν εὐρωπαϊκὴ ἀστρονομία καὶ τριγωνομετρία ἐπέδρασε τὸ ἔργο τοῦ Ἀραβὰ Μπατάνι. Πολλὰ δὲ ἔργα ἀστρονομίας μετέφρασε στὰ λατινικὰ ὁ Πλάτων ἀπὸ τὸ Τίβολι. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτο, ὅτι τὰ τρία τελευταῖα βιβλία τῶν «*Κωνικῶν Τομῶν*» τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Περγαίου διεσώθησαν ἀπὸ ἀραβικὲς μεταφράσεις τοῦ Θαμπίτ καὶ τὰ «*Μηχανικά*» τοῦ Ἡρώνος τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀπὸ τὸν Κούστα Ἰμπν Λούκα, Ἑλληνα ἀπὸ τὴν Ἡλιούπολιν (Μπάαλμπεκ) τοῦ Λιβάνου.

Βεβαίως μαζί με τις έπιστήμες εισήχθη στην Εϋρώπη και ή 'Αστρολογία και ή 'Αλχημεία. Όμως ή τελευταία έδοήθηκε, πέρα από την μυστικιστική της πλευρά, στην ανάπτυξη της Χημείας. Είμαι δέ σημαντικό, ότι χάριν τών σπουδών της 'Αλχημείας έμελετήθη για πρώτη φορά ή σύστασις τών πραγμάτων και παρήχθη σ' έργαστήριο οινόπνευμα 95 βαθμών. Μεγάλως έδοήθηκε στην ανάπτυξη της 'Αλχημείας ή μετάφρασις του έργου του Χαλίντ 'Ιμπν Γεζίντ από τον Ροδέρτο Καστρένσι τó 1182· όπως έγιναν πολλές μεταφράσεις του έργου του Ντζαμπιρ (Γκεμπέρ). Στην ανάπτυξη της Βοτανικής συνέβαλαν οί μεταφράσεις του έργου του Μπάκρι. Ένϋ ταξιδιώτες 'Αραβες με τά έργα τους έδωσαν σημαντικές πληροφορίες για τούς λαούς της 'Αφρικής και της 'Ανατολής. Ό 'Αραβας γεωγράφος Έντριζι (ή 'Ιντριζι) έζησε φιλοξενούμενος γι' άρκετό καιρό στην αύλή του βασιλέως της Σικελίας Ρογήρου. Δέν απέχει από την αλήθεια ό ίσχυρισμός, ότι τά έργα τών 'Αράβων γεωγράφων ήταν αυτά, που προεκάλεσαν τó ενδιαφέρον για την ανακάλυψιν νέων χωρών και που τó άνέστειλε αυτό τó ενδιαφέρον ή έξάπλωσις τών θανατηφόρων έπιδημιών. Είμαι λοιπόν φανερό, ότι οί άπονεκρωμένες έπιστήμες στην Δύσει άνεστήθησαν κυριολεκτικά από τούς 'Αραβες, που χάριν στην φιλομάθειάν τους και στο σεβασμό τών κατεκτημένων λαών διέσωσαν τον Έλληνικό Πολιτισμό. Καί ειργάσθησαν γι' αυτό στρατιές μεταφραστών (ό βασιλεύς της Καστίλλης 'Αλφόνσος Ι' ό Σοφός είχε στην αύλή του όλόκληρο ειδικό σώμα μεταφραστών). Καί είναι αλήθεια, ότι για την μετάφρασιν και διάδοσιν τών έπιστημών έδοήθησαν σημαντικά και οί Έβραίοι, όπως ό Σαμπεθαί μπέν 'Αδραάμ Μπέν Ζεέλ (Ντόννολο), που έμαθε άραβικά στην φυλακή και ήσυχολήθη μετά με την μετάφρασιν άραβικών συγγραμμάτων. Ένϋ δέν ήταν λίγοι οί Έβραίοι έπιστήμονες. Καί αυτό είναι περίεργο, άφού είναι δεδομένη ή έχθρότης του 'Ιουδαϊσμού έναντι του Έλληνικού Πολιτισμού, όπως έχει καταδειχθή πολλές φορές από τίς στήλες του παρόντος περιοδικού, έχθρότης όμως που δέν φθάνει στον χριστιανικό άνθελληνισμό του Βυζαντίου.

'Αλλά οί 'Αραβες σοφοί, κατά τó πρότυπο τών αρχαίων Έλλήνων, ήταν πολυεπιστήμονες. Καί σίγουρα μαζί με την έπιστήμη τους ήσυχολούντο με την φιλοσοφία. Η όνομασία «*ιατροφιλόσοφος*» τότε έγεννήθη. 'Αλλά ή άραβική φιλοσοφία ήταν όλη διαποτισμένη από τον 'Αριστοτέλη. Οί λατινικές μεταφράσεις του Σταγειρίτη φιλοσόφου από τά άραβικά κατέκλυσαν την Εϋρώπη. Δέν είναι υπερβολή, άν ποϋμε, ότι ή ανάπτυξις της φιλοσοφίας στην Δύσει είναι απόλυτα συνυφασμένη με τον άριστοτελισμό. Μέχρι δέ την εμφάνισιν τών 'Αράβων στην 'Ισπανία τó μόνο που έγνώριζαν οί Εϋρωπαίοι ήταν ή «Εισαγωγή στην φιλοσοφία του 'Αριστοτέλους» του Πορφυρίου, που είχε μεταφράσει στα Λατινικά ό Βοήθιος. Όπως όμως ό όρθολογισμός του 'Αριστοτέλους είχε έπιφέρει ρήγματα στην μουσουλμανική θεολογία, τó ίδιο έπέφερε στην χριστιανική και στην ιουδαϊκή (με κύριο εκπρόσωπο τον Μωϋση Μαϊμονίδη, που έγεννήθη στην 'Ισπανία και άπέθανε στην Αίγυπτο). Όχι όλιγώτερο έπέδρασαν στην Εϋρώπη και τά πρωτότυπα έργα τών 'Αράβων φιλοσόφων. Η περι ψυχής θεωρία του 'Αδικέννα είχε επηρεάσει τον Μποναδεντούρα του Βιτέρμπο και τον 'Αλδέρτο τον Μεγάλο, διάσημο καθηγητή τών πανεπιστημίων της Κολωνίας και τών Παρισίων.

Ὁ Ἄραβας φιλόσοφος ὅμως πὺν ἐπηρέασε περισσότερο ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ Ἀδερόης. Τὸ ἔργο του μετέφρασε στὰ λατινικά ὁ Μιχαήλ Σκῶτος, πὺν τὸ 1217 εὐρέθηκε στὸ Τολέδο. Τόση ἦταν ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἔργου τοῦ Ἀδερόου στὴν Εὐρώπη, ὥστε στὸ Παρίσι κυρίως ἐδημιουργήθη φιλοσοφικὸ ρεῦμα, πὺν ὠνομάσθη «Λατινικὸς Ἀδεροϊσμός». Κύριος ἐκπρόσωπός του στὰ μέσα τοῦ 13ου αἰῶνος ἦταν ὁ Σιγήρος τῆς Μπραβάντης.

IV. ΤΟ «ΚΑΠΙΣΤΡΙ» ΤΟΥ ΑΔΕΛΑΡΔΟΥ ΚΑΙ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ

Τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἀράβων στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν τῶν θεολογικῶν δοξασιῶν ἐκφράζει ὁ Ἀδελάρδος τοῦ Μπάθ κατὰ τὸν καλῦτερο τρόπο. Ἔγραψε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ: «*Διδάχθηκα ἀπὸ τοὺς Ἀράβες δασκάλους μου, πὺν τοὺς ὠδηγοῦσε ἡ λογικὴ· ἐσεῖς ὡστόσο θαμπωμένοι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισιν τῆς αὐθεντίας, ἀκολουθεῖτε τὸ καπίστρι σας. Γιατὶ πῶς ἀλλιῶς νὰ ὀνομάσω τὴν αὐθεντία, ἂν ὄχι καπίστρι; Ὅπως ἀκριδῶς σέρνουμε, ὅπου θέλουμε, τὰ ὑποζύγια μ' ἓνα καπίστρι, ἔτσι καὶ ἡ αὐθεντία τῶν παλιῶν συγγραφέων ὀδηγεῖ ὄχι λίγους ἀπὸ σᾶς στὸν κίνδυνον, καθὼς σᾶς ἔχει δεμένους χειροπόδαρα ἡ κτηνωδὴς εὐπιστία σας*». (Μ. Ρόουλινγκ, «*Ἡ Καθημερινὴ Ζωὴ στὸ Μεσαίωνα*», μετ. Κ. Παναγιώτου, ἐκδόσεις Παπαδήμα, σελ. 251). Ἀλλὰ ἡ συγγραφεὺς ἀναφέρει στὸ ἀνωτέρω βιβλίον τῆς μία ὁμάδα ἀκόμα πιὸ ἀκραΐας ἀμφισβήτησεως, τοὺς Ἀλγιθινούς, πὺν ἐπίστευαν, ὅτι ὁ Γιαχδέ, πὺν πιστεύουν οἱ χριστιανοί, εἶναι δύναμις τοῦ κακοῦ. Εἶναι αὐτὸ πὺν ἐπισημαίνουν ὅλοι οἱ ἱστορικοί: ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐπιστημῶν ἐδημιούργησε ἀναρίθμητες αἰρέσεις στὴν Εὐρώπη κατὰ τὸν 12ο αἰῶνα. Ἔτσι πὺν τὸ 1208 ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ' ἠναγκάσθη νὰ κηρύξη σταυροφορίαν ἐναντίον τους. Τὸ 1277 ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων κατεδίκασε τὸν «Ἀδεροϊσμό» καὶ μαζί του ὅσους εἶχαν ὑποστή τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀριστοτελικοῦ ἔργου (μεταξὺ αὐτῶν ἦταν καὶ ὁ Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης). Τότε δύναται κάποιος νὰ τοποθετήσῃ τὴν σύστασιν τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Ἐναν αἰῶνα δὲ ἀργότερα ἦναψαν οἱ πρῶτες πυρὲς στὴν Μασσαλία. Τότε ὅμως ἦταν ἀργά. Ἡ Ἀναγέννησις εἶχε ἐδραιωθῇ καὶ ὠφείλετο ἀποκλειστικὰ στὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό, πὺν μετέφεραν οἱ Ἀράβες στὴν Εὐρώπη, ὅπως εἶδαμε, πολὺ πρὶν τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἀκολουθήσασα μετάδασιν στὴ Δύσι λογίων τοῦ Βυζαντίου, ὅπου οὐδέποτε ἐσημειώθη οὐδεμία ἀναγέννησις. Οἱ λόγιοι τοῦ Βυζαντίου ἐδοήθησαν, λόγῳ γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς, κυρίως στὴν ἐκδοσιν καὶ διόρθωσιν ἔργων τῶν Ἑλλήνων κλασσικῶν μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς τυπογραφίας, ἀλλ' ἡ Ἀναγέννησις (= τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ) στὴν Δύσιν εἶναι ἔργο τῶν Ἀράβων. Καὶ τὴν ἀνοδικὴν τῆς πορεία δὲν τὴν ἀνέκοψαν οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἀντιδράσεις, ἀλλὰ οἱ ἐνσκήψασες θανατηφόρες ἐπιδημίες. Κακῶς δὲ τοποθετοῦμε τὴν Ἀναγέννησιν μετὰ τὸν 15ον αἰῶνα, ἀφοῦ μέχρι τὸν 13ον εἶχε ὀλοκληρωθῇ ἡ καλλιέργεια ὅλων τῶν ἐπιστημῶν. Μὲ τὸν Τζιόττο (κυρίως) εἶχε ἐπέλθει ἡ ἀναγέννησις τῆς ζωγραφικῆς τὸν 13ον αἰῶνα, ἐνῶ τὸν ἐπόμενο αἰῶνα ἀπότοκος τῆς οὐσιαστικῆς Ἀναγεννήσεως ὑπῆρξε ἡ ἐμφάνισις τῶν Δάντη, Πετράρχη καὶ Βοκκαίου.

Ἀθανάσιος Κουκοβίστας

Οί 12 Διαβολοθεοί

Τι ἦταν αὐτὸ πὸν ἔπαθα; Ὁφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω σηκώνων τὰ χέρια ψηλά. Τέτοιους μπουρδολόγους ἐπιστήμονες πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίζω. Ἰδιαίτερα αὐτὸς ὁ κύριος Χόρν εἶναι ὁ ἀρχιπρύτανις τῆς Μπουρδολογίας· ἄνεν μάλιστα ἀντιπάλον. Κλίνω εὐλαδικὰ τὸν αὐχένα μὲ ἀπέραντο σεβασμὸ στὴν ἔξοχὴ μπουρδολογία του. Καὶ χαίρω διπλὰ καὶ τρί-διπλὰ πὸν ἔφθασε στὰ χέρια μου, ἔστω καὶ σὲ φωτοαντίγραφο, ἡ βαρυσήμαντὴ συνέντευξίς του στὸ ἀμερικανικὸ περιοδικὸ «Ἑβδομαδιαῖα Παγκόσμια Νέα» τῆς 25ης Μαΐου ἐ.ἔ. σελίδες 24, 25. Τὴν στήλην ἐπιμελεῖται ὁ, ὄχι μικρότερος μπουρδολόγος δημοσιογράφος τοῦ περιοδικοῦ, κύριος Μιχαὴλ Φορσάιθ. Τίτλος τῆς στήλης εἶναι: «Ἡ θρησκεία σήμερα». Βαρύγδονπος τίτλος τοῦ ἄρθρου εἶναι: «Οἱ Διαβολοθεοὶ πὸν κυκλοφοροῦν ἀνάμεσά μας». Πιὸ ἀποκαλυπτικὸς ὅμως εἶναι ὁ ὑπότιτλος: «Οἱ ἀρχαιοελληνικὲς θεότητες ὅπως ὁ Δίας καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶναι στὴν πραγματικότητα πράκτορες τοῦ Σατανᾶ, διδάσκει ἡ ἔμπειρὴ Βίβλος». Καὶ ἐπῆγε ἡ καρδιά μου στὴν θέσιν τῆς. Πρὸς στιγμὴν ἐφοδῆ-θην ὅτι ὁ πανάξιος ἀρχιπρύτανίς μας ἠὲ θαιρέτει. Ὅμως ἡ χρῆσις τῆς Βίβλου, θεωρητι-κοῦ ἐφοδίου κάθε μπουρδολόγου, μὲ ἔπεισε γιὰ τὴν ἐπιστημονικώτατὴ ἀνάπτυξιν τοῦ μπουρδολογικοῦ τούτου ἄρθρου. Πῶς νὰ τὸ κάμωμεν; Μερικὰ πράγματα εἶναι ἀξεπέ-ραστα στὴν ἐπιστήμῃ τῆς Μπουρδολογίας. Καὶ εἶναι σίγουρο, ὅτι ἔχει ἐπιδράσει στοὺς ἐξέχοντες συναδέλφους: κύριον Μπαμπινιώτῃ, πὸν ἐπιμένει στὴν φοινικικὴν προέλευσιν τοῦ Ἀλφαθήτου μας καὶ γράφει στὸ λεξικὸ του «Ὁρθοπαιδικός». (Διορθωτά, παρα-καλῶ, προσοχὴ στὴν ὀρθογραφία). Ἡ τὸν κύριον Σακελλαράκη - Experiment, πὸν διε-τύπωσε τὴν θεωρίαν του περὶ ἀνθρωποθυσιῶν στὴν Κρήτη.

Ἄς ἀφήσωμεν ὅμως τοὺς ἡμετέρους ἐπιστήμονας καὶ ἄς ἐνασχοληθῶμεν μὲ τὸ θεό-πνευστον ἄρθρον, πὸν εἶναι καὶ τὸ θέμα τοῦ σημερινοῦ σημειώματος. Θαναμάστε τὴν ἐξαισιάν μπουρδολογίαν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἄρθρου: «Ὁ Ζεὺς, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἀφροδί-τῃ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀρχαῖοι “θεοὶ” ἦσαν στὴν πραγματικότητα πεπτωκότες ἄγγελοι – καὶ τὰ διαβολικὰ τους πνεύματα ἀκόμη κυκλοφοροῦν σήμερα στὴν Γῆ!». Κατανοῶ, ὅτι δυσκολεύεστε νὰ κλείσετε τὸ στόμα σας ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀποσπάσματος. Ἀφω-νοὶ μέναιτε; «Ἄλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν», πὸν λέει καὶ ἡ Βίβλος. Ἀλλὰ τὰ κακὰ εἶναι πιὸ πολλὰ: «οἱ ἐξαγορασμένοι ἀπὸ τὸν Σατανᾶ συνεχίζουν νὰ προκαλοῦν φασαρίες μὲ τὴν ἐμφύσησιν τοῦ νεο-παγανισμοῦ, οἱ νεοεποχίτικες θρησκείες καὶ ἕνα πλῆθος ἄλλων ἀντιχριστιανικῶν κακῶν, σύμφωνα μὲ τὸν ἐρευνητὴ Θωμᾶ Χόρν συν-δημιουργὸ τοῦ δι-βλίου πὸν ἀνοίγει τὰ μάτια **“Οἱ Θεοὶ πὸν Περπατοῦν Ἀνάμεσά μας”**». Γνωρίζω, ὅτι ἐν-φλώθητε ἐσεῖς ἀπὸ τὴν λάμπιν τῆς ἐκφράσεως τῆς μπουρδολογίας τοῦ ἀρχιπρυτάνεώς μας, πὸν συνεχίζει: «Τέτοιας λογῆς θεότητες ὅπως ὁ Δίας, ὁ Ἄμμων - Rā, ἡ Δήμητρα καὶ ἡ Ἴσις ἦταν ἀπλῶς τὰ κλασσικὰ ὀνόματα, πὸν ἐδόθησαν στὰ συγκεκριμένα πεπτωκὸτα πνεύματα». Καὶ σᾶς θεωρῶ εὐτυχεῖς, πὸν διαβάσετε μόνοι σας τὰ ἐν λόγῳ ἀποσπάσμα-τα. Διότι, ἐὰν κάποιος ἄλλος σᾶς τὰ ἐδιάβαζε, σίγουρα τότε ἐκτὸς ἀπὸ χάσκοντες, ἄλα-λοι καὶ τυφλοὶ θὰ εἶχατε καταστῇ καὶ κωφοί.

Ἀλλὰ στὴν ἀποκλειστικὴ συνέντευξιν τοῦ κυρίου Χόρν χωρεῖ καὶ ἡ δήλωσις τοῦ συν-δημιουργοῦ τοῦ διβλίου κυρίου Ντόναλτ Τζών. Λέει ὁ ἐξαίρετος μπουρδολόγος εὐσεβῆς μελετητῆς τῆς Βίβλου: «Τίποτε δὲν ἔχει ἀλλάξει στὸ πλάνο δράσεως τοῦ Σατανᾶ. Μόνο

τὰ ὀνόματα τῶν παικτῶν, ἂν καὶ σὲ μερικές περιπτώσεις τὰ ὀνόματα παραμένουν τὰ ἴδια». Καὶ στὴν συνέχεια τὸν λόγο λαμβάνει (μία σκυταλοδρομία μπουρδολογίας εἶναι αὐτὸ τὸ ἄρθρο) ὁ δημοσιογράφος κύριος Φορσαῖθ. Ἐμπνευσμένος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν δίβλο (εἶπα-με, ὅτι εἶναι πηγὴ κάθε ἐπιστημονικοῦ μπουρδολογήματος) γράφει: «Σύμφωνα μὲ τοὺς εἰδικοὺς ἢ Ἁγία Γραφή διδάσκει, ὅτι στοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὑπερφυσικά ὄντα ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ ἐπεσκέφθησαν τὴν Γῆν μετεμφιέσθησαν σὲ ἀνθρώ-πους καὶ συνενρέθησαν μὲ τὶς γυναῖκες τῶν ἀνθρώπων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῇ μία νέα φυλὴ ὑπερανθρώπων, ἡμιθέων καὶ γιγάντων». Ὅμως ὁ κύριος Χόρν ἀνησυχεῖ γιὰ τὸ παρόν. Γι' αὐτὸ ἐπισημαίνει: «Τὸ πλῆθος ἀναφορῶν γι' ἀπαγωγὲς γυναικῶν ἀπὸ τὰ ἀποκαλούμενα “ἐξωγήινα ὄντα” ἴσως φανερώνει, ὅτι ὁ Δίας καὶ τὸ ὑπόλοιπο πλῆθος τῶν πεπτωκότων ἀγγέλων μετέρχονται καὶ πάλι τὰ παλαιὰ κόλπα τους. Συννευρίζονται μὲ τὶς γυναῖκες τῶν ἀνθρώπων μὲ σκοπὸ νὰ γεννήσουν ἕνα νέο εἶδος ὑπερανθρώπων Ἀντίθε-ων πολεμιστῶν, καθὼς πλησιάζουμε στὴν νέα χιλιετία καὶ ἔρχεται ὁ Ἀρμαγεδδών». Τί σοῦ εἶναι ὁ κατηρτισμένος μπουρδολόγος... Δεδικαίωμαι, ποὺ τοῦ ἀπέδωσα τὸν τίτλο τοῦ Ἀρχιπρυτάνεως τῆς Μπουρδολογίας.

Ἔτη καὶ ἔτη ἐσπασζεκέφαλα γιὰ τοὺς ἐξαίρετους ἡμετέρους μπουρδολόγους ὁπαδοὺς τῆς σειριολογίας. Ἀνεξήτουν μετὰ μανίας τὴν αἰτία τῆς πίστεώς τους, ὅτι οἱ Ἕλληνες θεοὶ ἦλθαν ἀπὸ τὸν Σείριον ἢ τὴν Ἀνδρομέδαν καὶ ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἠνέωχθησαν. Κι αὐτὸ χάρις εἰς τὸν κύριον Θωμᾶν Χόρτον. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν οἱ σειριολόγοι: Ἀφοῦ ἡγγικεν ἡ ὥρα νὰ κατέλθουν οἱ θεοὶ καὶ πάλι στὴν Γῆ καὶ νὰ συνενρευθοῦν μὲ τὶς γυναῖκες, ὅσο καὶ νᾶναι κάτι θὰ μείνῃ καὶ γιὰ ὅσους ἔδγαλαν τὰ χέρια τους κάλλους ἀπὸ... τὸ γρά-ψιμο ὕμνων γι' αὐτοὺς. Ἀλλὰ ταυτόχρονα οἱ σειριολόγοι ἀποδεικνύουν καὶ τὴν ὑπερο-χὴν τους ἔναντι τῶν ἀγιογράφων, ἀφοῦ αὐτοὶ μὲ μεγαλύτερη ἐπιστημονικὴ προσέγγισιν δὲν τοποθετοῦν ἀόριστα στὸν ἑναστρον οὐρανὸ τὸν τόπο προελεύσεώς τους, ἀλλὰ κατό-πιν ἐμβριθίων ἐρευνῶν τους ἀπεφάνθησαν, ὅτι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Σείριον. Τὸ ὅτι στὸν Σεί-ριον ἐπικρατεῖ θερμοκρασία 12.000 βαθμῶν Κελσίου καὶ ἡ σκληρότης τῆς μάζας του εἶναι χιλιαπλάσια τοῦ γάλβου, εἶναι μία ἀσήμαντη λεπτομέρεια. Αὐτὸ εἶναι τὸ χάρισμα τῆς ἐπιστήμης τῆς Μπουρδολογίας· διατυπώνεις τὴν θεωρίαν σου καὶ δὲν ὑποχρεοῦσαι νὰ τὴν ἀποδείξεις. Ἰσχυρίζεται ὁ κύριος Μπαμπινιώτης, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ γραφὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν φοινικικὴν τοῦ 1200 π.Χ. Τὸ ὅτι ὁ Ἐβανς, μὲ δάσιν τὶς ἐρευνές του διετύπωσε τὸ ἀντί-θετο· τὸ ὅτι ὁ Βέντρις ἀπέδειξε, ὅτι ἡ Γραμμικὴ Β' εἶναι ἐλληνικὴ γραφὴ καὶ τὸ ὅτι τὰ εὐρή-ματα τοῦ Δισπηλιοῦ καὶ τῶν Γιούρων Ἀλονήσου τοποθετοῦν τὴν ἐλληνικὴ γραφὴ στὴν δὲ χιλιετία, εἶναι ἀσήμαντες λεπτομέρειες.

Ἄλλωστε τὸν κύριο Μπαμπινιώτη ἐνισχύουν καὶ οἱ δύο μπουρδολόγοι: δημοσιογρά-φος καὶ ἐρευνητής. Κόπτει ὁ κύριος Φορσαῖθ, ὁ δημοσιογράφος, ὅτι παρὰ τὴν κατα-στροφὴν τοὺς στὸν κατακλυσμὸ: «ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέρων ἐπισκεπτῶν ἐδοήθησε στὴν δια-μόρφωσιν πρώιμου πολιτισμοῦ». Ράπτει ὁ ἀρχιπρύτανις κύριος Χόρν: «Αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγήσῃ, πῶς ἕνας λαὸς σὰν τοὺς Σουμερίους ἐνεφανίσθησαν στὴν Μεσοποταμίαν πε-ρίπου τὸ 3500 π.Χ., φέροντες μαζί τους ἕνα πάνθεον θεοτήτων, τὴν πρώτη γραπτὴ γλῶσσα καὶ μία ὑπέροχη γνώσιν τῶν γήινων ἐπιστημῶν». Ἄ! κύριε ἀρχιπρύτανη, χρειάζεται προ-σοχὴ στὴν διατύπωσιν τῶν θεωριῶν στὴν ἐπιστῆμιν τῆς μπουρδολογίας. Πρέπει νὰ λαμ-βάνωμε ὑπ' ὄψιν μας ὅ,τι ἔχει γραφῇ. Ὁ ἄλλος ἐξαίρετος καὶ μεγάλος μπουρδολόγος κύ-

ριος Μαρτίν Μπερνάλ δὲν ἀφήνει περιθώρια παρερμηνείας: ἦλθαν οἱ Σουμέριοι ἀπὸ τὴν Ἀφρική καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ πονθενά. Κύριε Χόρν, εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν καὶ ἐπιπτώσεις ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέμε καὶ γράφουμε. Γράφεις, ὅτι ἡ Ἀθηνά καὶ ἡ Ἀρτεμις ἦταν λεσβίες καὶ ὁ Διόνυσος ἦταν προστάτης τῆς πορνογραφίας. Τί θέλεις ὁμως καὶ γράφεις, ὅτι ὁ Δίας ἦταν «τρανσέξουαλ». Ὑποτίθεται καὶ τὸ διαβάσει αὐτὸς ὁ πεπτωκὴς ἄγγελος, αὐτὸ τὸ κακοποιὸ πνεῦμα, ἴσως νὰ μὴ σὲ κάψῃ μὲ κανένα κεραυνό, σίγουρα ὁμως θὰ σὲ κάνῃ νὰ φωνάζῃς: «τσούζει, Δία μου τσουίζει!». Ὑποτίθεται καὶ τὸ διαβάσει αὐτὸς ὁ πεπτωκὴς ἄγγελος, αὐτὸ τὸ κακοποιὸ πνεῦμα, ἴσως νὰ μὴ σὲ κάψῃ μὲ κανένα κεραυνό, σίγουρα ὁμως θὰ σὲ κάνῃ νὰ φωνάζῃς: «τσούζει, Δία μου τσουίζει!». Ὑποτίθεται καὶ τὸ διαβάσει αὐτὸς ὁ πεπτωκὴς ἄγγελος, αὐτὸ τὸ κακοποιὸ πνεῦμα, ἴσως νὰ μὴ σὲ κάψῃ μὲ κανένα κεραυνό, σίγουρα ὁμως θὰ σὲ κάνῃ νὰ φωνάζῃς: «τσούζει, Δία μου τσουίζει!».

Ἐπεὶ καὶ τὸ διαβάσει αὐτὸς ὁ πεπτωκὴς ἄγγελος, αὐτὸ τὸ κακοποιὸ πνεῦμα, ἴσως νὰ μὴ σὲ κάψῃ μὲ κανένα κεραυνό, σίγουρα ὁμως θὰ σὲ κάνῃ νὰ φωνάζῃς: «τσούζει, Δία μου τσουίζει!».

Ἐπειτα δὲν πρέπει νὰ γράφῃς, ὅτι προστάτης τοῦ ἀντανισμοῦ εἶναι ὁ Ἀμμων - Ρᾶ. Λησμονεῖς τὸν ἀξεπέραστο καὶ ἅγιο προπάτορά σου Ἀνάν; Φωτιά θὰ ρίξῃ ὁ Γιαχβὲ νὰ σὲ κάψῃ.

Ἐχεῖς ἄλλο λαμπρὸ πεδίο νὰ δοξασθῇς ὡς ἀρχιπρωτάνης τῆς Μπουρδολογίας. Κανεῖς δὲν δύναται νὰ σοῦ προσάψῃ τὸ παραμικρόν, ὅταν γράφῃς: «Οἱ γραφεῖς λένε, ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ παγανιστικὲς θυσίαι εἶναι θυσίαι πρὸς τὸν διάβολον. Ξανὰ καὶ ξανὰ πάλι, ἡ Βίβλος ἔχει ἐξηγήσει, ὅτι πίσω ἀπὸ αὐτὰ τὰ στιγματισμένα εἰδῶλα εἶναι τὰ πνεύματα, ποὺ στοχεύουν νὰ σύρουν τοὺς λαοὺς μακριὰ ἀπὸ τὸν ἕνα ἀληθινὸ Θεό». Αὐτὸ δὲν τὸ γράφει μόνον ἡ Βίβλος, ἀλλὰ τὸ ἔχουν βεβαιώσει καὶ οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος εἶναι κατηγορηματικός, ὅτι μέσα ἀπὸ τὰ σπασμένα ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν ἔφηναν δαίμονες. Ἐνῶ ὁ Μέγας Βασίλειος σὲ σχολιασμὸ τοῦ Ἡσαΐα, ἐλεγε, ὅτι τοὺς δαίμονες προσελκύει ἡ κνίσσα τῶν θυσιῶν, γιὰ νὰ κατοικήσουν ἐντὸς τῶν ἀγαλμάτων. Σὲ ὅποια ἐκκλησία καὶ ἂν κυττάξῃς, θὰ εὕρῃς ἐξορκιστές, ποὺ τοὺς ἔχουν χρίσει ἐπίσκοποι. Κι ἂς εἶναι τοὺς ἐλληνίζοντες ἐπιστήμονες νὰ καυχᾶνται καὶ νὰ λένε: «Ἐκ στόματος κόρακος, κρᾶ». Αὐτοὶ οὐδέποτε ὑπῆρξαν μπουρδολόγοι. Ἀλλωστε ἐμεῖς σὰν καλοὶ χριστιανοὶ πρῶτοι ἔχουμε κάνει τὴν ἀντοκρατορικὴν μας καὶ μάλιστα μ' ἐπιστολὴν τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν ἀποστόλων, τοῦ Παύλου. Γράφει ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἐκκλησίας στοὺς Κορινθίους: «Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν...» (Α', 18)... Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἑλλήσι δὲ μωρίαν...» (Α', 23) «Βλέπετε γὰρ τὴν κλήσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς κατασχῇ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα κατασχῇ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργῇ, ὅπως μὴ καυχῇται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». (Α', 27, 28, 29). Ἀφοῦ λοιπὸν ἐξελέχθης ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ κατασχῇς τοὺς σοφοὺς (= τοὺς ἐλληνίζοντες ἐπιστήμονες), πρέπει νὰ εἶσαι προσεκτικός, ἂν θέλῃς νὰ διατηρήσῃς τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιπρωτάνεως. Γι' αὐτὸ σύναγε μετὰ τοῦ συν-δημιουργοῦ τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ διδλίου καὶ τοῦ μπουρδολόγου δημοσιογράφου. Ἀρχίσατε ἀπὸ τώρα τὴν προπὸνῃσιν. Λάβετε μέρος στὴν δεύτερη «Ἐθνικὴν Ἡμέραν Ἀντοερωτισμοῦ», ποὺ θὰ διεξαχθῇ τοῦ χρόνου τὸν Μάιο στὸ Σὰν Φραντζίσκο, στὶς Η.Π.Α. Τιμῆσατε τὸν διδλικὸ πρόγονόν μας μὲ τὴν συμμετοχὴν σας στὸ εὐγενὲς ἀγώνισμα τοῦ «ἀνανοθωνίου» (μαραθωνίου ἀντανισμοῦ). Ἴδον πεδίων δόξης λαμπρόν. Γιὰ πλείονας πληροφορίας δεῖτε στὸν «Δαυλό», τ. 211, Ἰούλιος 1999, στὴν στήλη «Κάλαθος τῶν ἀχρήστων».

Διατελὼν ἐν θανμασμῶ

Ἀθανάσιος Νακόπουλος

Ἐλαχιστότατος μπουρδολόγος
ὑποκλινόμενος στοὺς ἀνωτέρους του

Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΔΙΣΚΟΥ ΤΗΣ ΦΑΙΣΤΟΥ

Εἶναι ἓνας καὶ συμπαγὴς ἢ δύο ἡμίδιασχοι;

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Δίσκος τῆς Φαίστου (συντομογραφικῶς ΔΦ) εἶναι μία ἀμφίγραφη πινακίδα, δηλαδή ἓνα κείμενο γραμμένο στὶς δύο ὀψεις μιᾶς ψημένης, ἐλλειψοειδοῦς πῆλινης πινακίδος, πάχους περίπου δύο ἑκατοστῶν καὶ βάρους 750 γραμμαρίων, ὅσο δηλαδή ζυγίζει τὸ ἐπίσημο ἀντίγραφο τοῦ Μουσείου τοῦ Ἡρακλείου. Πῶς ὅμως κατασκευάστηκε ὁ ΔΦ;

Ἐν περιλήψει, ἡ κρατοῦσα ἄποψις εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἐπιέσθηκε ἓνα κομμάτι μαλακοῦ πηλοῦ, ἕως ὅτου ἐδημιουργήθηκε, πλακοῦντας καταλλήλου πάχους. Ὑστερα εἴτε ἐκόπηκε τὸ περιγράμμα του μὲ μαχαίρι εἴτε ἐδόθηκε κατὰ τὴν ζύμωσι τοῦ πηλοῦ μὲ τὰ χέρια τὸ σχῆμα τοῦ ΔΦ [12] καὶ μετὰ ἐγράφησαν οἱ δύο ὀψεις. Πρῶτα ἐγράφη ἡ ὀψις Α (στὸ κέντρο τῆς ἀποτυπώθηκε ὁ ρόδαξ ΡΗ 38) καὶ μετὰ ἡ ὀψις Β. Κατόπιν μετὰ τὴν γραφὴ τῶν ὀψεων, ὁ πῆλινος πλακοῦντας ἐψήθηκε καὶ προέκυψε ὁ ΔΦ. Εἶναι ὅμως αὐτὸς ὁ μοναδικὸς τρόπος κατασκευῆς τοῦ ΔΦ, δηλαδή ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἑνὸς καὶ μόνο κομματιοῦ πηλοῦ ἢ ὑπάρχει καὶ ἄλλος;

Ἐξ ὧσων γνωρίζω, ὁ Λέων Πόμερανς (Leon Pomerance) ὑπέθεσε πρῶτος, ὅτι ὁ ΔΦ δὲν εἶναι ἀπ' ἀρχῆς συμπαγής, ἀλλὰ ἀποτελεῖται ἐκ δύο συγκολλημένων ἡμιδίσκων [1]. Στὴν ὑπόθεσιν αὕτῃ κατέληξε παρατηρώντας τὶς μικροδιαφορὲς στὸ γράφημα τοῦ κεφαλιοῦ μὲ τὸ λοφίο [ΡΗ 2]. (Σ.σ.: Ἄν ὑπάρχουν μικροδιαφορὲς καὶ πῶς αἰτιολογοῦνται, ἀποτελεῖ θέμα ἄλλης ἐργασίας. Ἐδῶ ἀναφέρεται ἀπλῶς ἡ ἄποψις τοῦ Πόμερανς). Ὁ Πόμερανς ἐθεώρησε, ὅτι (οἱ κατ' αὐτόν) παρουσιαζόμενες μικροδιαφορὲς στὸ λοφιοφόρο κεφάλι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέκυψαν ἐκ τῆς ἴδιας σφραγίδος, ἀν τὰ γραφήματα τοῦ ΔΦ εἶχαν τυπωθῇ μὲ σφραγίδες, διότι προφανῶς ἐκ τῆς ἴδιας σφραγίδος θὰ προέκυπταν σφραγίσματα πανομοιότυπα καὶ ὄχι διαφορετικά, ὥς ὁ ἴδιος παρατηρεῖ. Ἄρα κατὰ τὸν Πόμερανς δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν σφραγίδες γιὰ τὴν τύπωσιν τῶν συμβόλων τοῦ ΔΦ. Ὅμως τότε οὔτε καὶ μὲ τὸ χέρι εἶχαν γραφῇ, διότι ἡ γραφίδα δὲν δημιουργεῖ ἔκτυπα γραφήματα ὥς τοῦ ΔΦ ἀλλὰ γραμμικά. Ὁ Πόμερανς κατέληξε ἀναγκαστικῶς στὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ κείμενο τοῦ ΔΦ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἀποτυπώσεως ἐπὶ τοῦ πηλοῦ μήτρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχαν ἀναγλύφως ἀποτυπωθῇ τὰ σύμβολά του. Ἐτσι αἰτιολογοῦνται οἱ μικροδιαφορὲς τῶν σφραγισμάτων, ἀφοῦ εἶναι δύσκολη ὑπὸ τοῦ «σφραγιδολύφου» ἡ ἐπὶ τῆς μήτρας ταυτόσημη ἀνάγλυφη ἐπανάληψις τοῦ ἰδίου συμβόλου καὶ ἐν προκειμένῳ τοῦ «λοφιοφόρου κεφαλιοῦ». Ἐπειδὴ δέ, ἀν ὁ ΔΦ κατεσκευάζετο ἐξ ἑνὸς τεμαχίου πηλοῦ, ἡ ἰσχυρὴ πίεσις τῆς μήτρας ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, ὥστε νὰ ἐκτυπωθῇ ἡ μία ὀψις, θὰ κατέστρεφε τὴν ἤδη ἐκτυπωμένην, γι' αὐτὸ κατὰ τὸν Πόμερανς ἐπιέσθησαν δύο κομμάτια πηλοῦ, ἐπάνω σὲ δύο διακεκριμένες μήτρες, κάθε μία ἐκ τῶν ὁποίων ἀντιστοίχως ἔφερε καὶ τὸ κείμενο τῆς Α ἢ τῆς Β ὀψεως τοῦ ΔΦ. Προέκυψαν δηλαδή δύο ἡμίδιασχοι μὲ τὴν μία ὀψιν των ἄγραφη, ἐνῷ στὴν ἄλλη ὁ ἓνας περιεῖχε τὸ κείμενο τῆς ὀψεως Α καὶ ὁ ἄλλος τὸ κείμενο τῆς Β. Κατόπιν οἱ ἡμίδιασχοι ἐτοποθετήθησαν ἐν ἐπαφῇ μὲ τὶς ἄγραφες ὀψεις των καὶ μὲ τὴν ὀπτῃσιν συνεκολ-

λήθησαν. Τοιουτοτρόπως, κατὰ τὸν Πόμεραν, προέκυψε ὁ γνωστός μας ΔΦ. Μάλιστα δὲ πρότεινε, καὶ τὴν ἀκτινογράφησιν τοῦ ΔΦ [1], ὥστε νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ὑπόθεσίς του.

Ἡ ὑπόθεσις ὅμως τοῦ Πόμεραν περὶ τῆς μήτρας δὲν εὐσταθεῖ, ἐφ' ὅσον εἶναι γενικῶς ἀποδεκτόν, ὅτι ὁ ΔΦ δὲν προέκυψε ἐκ μήτρας. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ ὑπόθεσις τῆς μήτρας σὲ καμμία περίπτωσιν δὲν ἐρμηνεύει τὶς ὑπερκαλύψεις τῶν σφραγισμάτων [2, 3, 4]. Κατὰ συνέπειαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπορριφθῇ καὶ ἡ κατὰ τὸν Πόμεραν ἀποψὶς περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ΔΦ ἐκ δύο ἡμιδίσκων, ἐφ' ὅσον στηρίζεται σὲ μὴ ἀποδεκτὴ ὑπόθεσιν.

Ὅμως ὁ Πόμεραν ψηλαφῶντας τὴν κατασκευὴν τοῦ ΔΦ, παραθέτει ἓνα σημαντικώτατο χαρακτηριστικὸν [1], τὸ ὁποῖο, ἂν ἀληθεύῃ, στηρίζει ἰσχυρῶς τὴν ἀποψιν, ὅτι ὁ ΔΦ κατασκευάσθη ἐκ δύο ἡμιδίσκων. Ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, ἐπὶ τῆς παραπλευροῦς ἐπιφανείας τοῦ ΔΦ εἶναι ἐμφανὴς ἡ ραφὴ συγκολλήσεως τῶν δύο ἡμιδίσκων. Ὡς ἐκ τούτου, ἂν καὶ ἡ ἀποψὶς περὶ τῆς μήτρας δὲν εὐσταθῇ, τὸ παρατιθέμενο ὑπὸ τοῦ Πόμεραν χαρακτηριστικὸν τῆς ῥαφῆς, συγκολλήσεως ἐπὶ τῆς παραπλευροῦς ἐπιφανείας, συνδυαζόμενο μὲ πρόσθετες παρατηρήσεις, βασιζόμενες στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ΔΦ, ὑποστηρίζει σοβαρὰ τὴν πιθανότητα ὁ ΔΦ νὰ μὴν εἶναι συμπαγὴς ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ νὰ ἀποτελεῖται ἐκ δύο συγκολλημένων ἡμιδίσκων.

Στὴν ἀκολουθοῦσα ἐργασία καταβάλλεται προσπάθεια νὰ διερευνηθοῦν καὶ νὰ ἀξιολογηθοῦν οἱ δύο περιπτώσεις, δηλαδή ἐὰν κατασκευάσθῃ ὁ ΔΦ:

- α) Ἐξ ἐνὸς μόνον τεμαχίου πηλοῦ ἢ
- β) Ἐκ δύο ἡμιδίσκων.

2. ΣΕ ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ Η ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΑ ΑΝΑΛΥΣΙ

Καὶ λοιπόν; Ποιό τὸ πρακτικὸν ὄφελος ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ τρόπου κατασκευῆς τοῦ ΔΦ; Μήπως ἡ γνῶσις τῆς κατασκευῆς τοῦ ΔΦ δὲν ἔχει τελικῶς τὴν παραμικρὴ θέσι στὴν ἐρευνα γύρω ἀπὸ τὸν ΔΦ, καὶ κυρίως στὸ θέμα τὸ ἀφορῶν στὴν ἐρμηνεία του; Ὅμως ἀρκετὰ ἐρωτήματα περὶ τὸν ΔΦ ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν (ἐλληνοκρητικὸς ἢ ὄχι), τὴν γλῶσσα (Ἑλληνική, Χεττιτική, Ἀσσυροβαβυλωνιακή), τὸ σύστημα γραφῆς (συλλαβικός, εἰκονογραφικός / ἱερογλυφικός, ἀλφαριθμητικός), τὴν χρονολογία, τὴν ἐρμηνεία κ.λπ. ἐπιδέχονται τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἀπάντησιν.

Συνεπῶς κάθε προσφερόμενο στοιχεῖο εἶναι χρήσιμο καὶ ἐπομένως καὶ ὁ τρόπος κατασκευῆς τοῦ ΔΦ μπορεῖ νὰ συμβάλλῃ θετικῶς πρὸς τὴν καλύτερη γνῶσιν του, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρῃ στοιχεῖα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐρμηνείας τοῦ κειμένου αὐτοῦ τοῦ περιέργου [5] ἀντικειμένου τῆς ἐλληνικῆς Προϊστορίας.

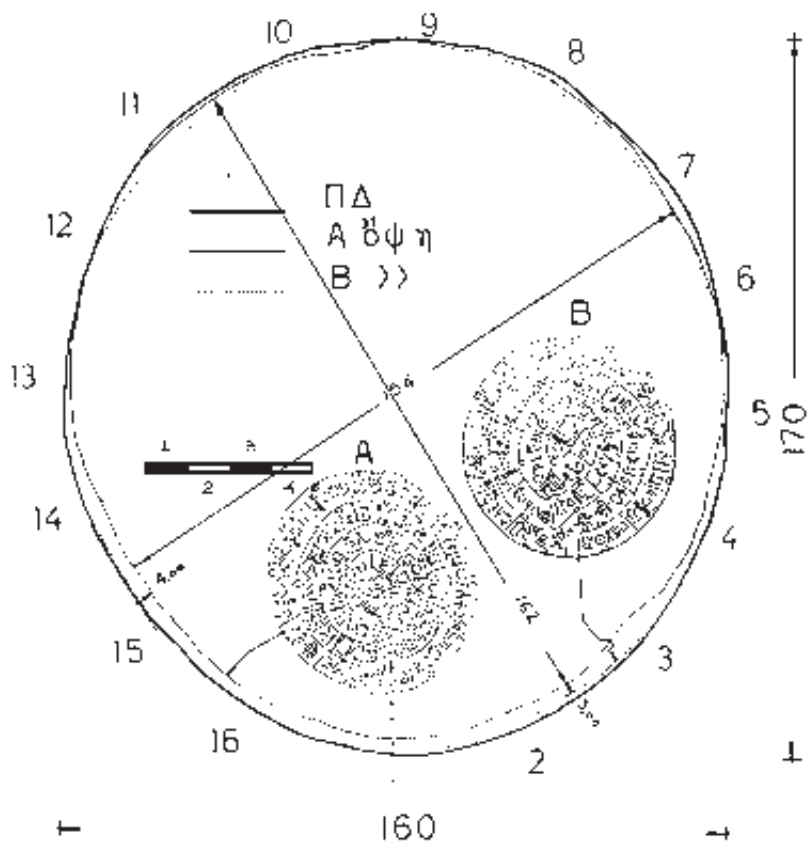
3. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΣΚΟΥ

Ἐπειδὴ ὁ πραγματικὸς ΔΦ φυλάσσεται στὸ Μουσεῖο τοῦ Ἡρακλείου, ἐχρησιμοποιήθηκαν στὴν παρούσα μελέτη δύο ἐπίσημα καὶ ἐπομένως ἀκριβῆ ἀντίγραφα τοῦ ΔΦ ἐκ τῶν Μουσείων Ἡρακλείου καὶ Ἀθηνῶν ἀντιστοίχως.

Ἐξ ὅσων εἶναι γνωστὰ ἐκ τῆς βιβλιογραφίας [2, 6, 7 κ.λπ.], ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅσων ἐπὶ τῶν ἀκριβῶν ἀντιγράφων του παρατηροῦνται, ὁ ΔΦ παρουσιάζει ὡς ἀντικείμενο τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ:

- 1: Ἔχει ἐλλειψοειδὲς σχῆμα.
- 2: Ἡ κάθε ὄψις του εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὸ περίγραμμά του.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΔΦ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Σχήμα 2. (Επεξηγήσεις βλέπε στο κείμενο.)

3: Οί επιφάνειες τῶν δύο τοῦ ὄψεων εἶναι ἀδρές καὶ ὄχι ἐπίπεδες. [Φ2]

4: Τὰ σφραγίσματα τῆς Α ὄψεως εἶναι τυπωμένα βαθύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Β.

5: Ἡ συναρμογὴ τῶν ὄψεων τοῦ μὲ τὴν παράπλευρη ἐπιφάνεια πραγματοποιεῖται συνήθως κατὰ καμπύλην ἐπιφάνειαν καὶ ὄχι ἀποτόμως, δηλαδὴ κατὰ γραμμὴν. [Φ1]

6: Ἡ παράπλευρη ἐπιφάνεια δὲν εἶναι παντοῦ ἐπίπεδη ἢ σχεδὸν ἐπίπεδη, ἀλλὰ σὲ ἀρκετὲς διατομὲς κυρτὴ [Φ1] καὶ σὲ μία μικρὴ περιοχὴ διατομῶν κοίλη [Φ2].

7: Τὸ πάχος τοῦ ΔΦ κατὰ μῆκος τῆς περιφερείας τοῦ εἶναι μεταβλητό.

8: Εἶναι ψηφένος ἐκ κατασκευῆς καὶ ὄχι ἀπλῶς στεγνωμένος.

4. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙ

4.1. Τὸ σχῆμα τοῦ Δίσκου καὶ οἱ διαστάσεις του.

Γιὰ τὴν ἀκριβοῦς μέτρησιν τῶν διαστάσεων τοῦ ΔΦ ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ τρόπου κατασκευῆς του εἶναι χρήσιμο νὰ σχεδιασθοῦν ἐν ὀρθῇ προβολῇ ὡς

πρὸς τὸ μέσον ἐπίπεδο τοῦ ΔΦ τόσο τὸ συνολικὸ περίγραμμα τοῦ ΔΦ (συντομογραφικῶς ΠΔ), ὅσο καὶ τὸ περίγραμμα τῆς κάθε ὄψεως (συντομογραφικῶς ΠΟ).

Τὸ συνολικὸ περίγραμμα ΠΔ τοῦ ΔΦ, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀκραίων σημείων τῆς ἐμφανοῦς καὶ ἐκ τῶν δύο ὄψεων περιμέτρου του, προσδιορίζεται εὐκόλως, ἐνῶ ἡ σχετικὴ θέσις τῆς ὀρθῆς προβολῆς τῶν περιγραμμάτων ΠΔ καὶ ΠΟ μεταξὺ των δυσκόλως, διότι τὸ περίγραμμα ΠΟ τῆς κάτω ὄψεως κρύπτεται ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ΔΦ.

Ὡς ἀπλούστερη καὶ ἀκριδέστερη μέθοδος προσδιορισμοῦ τῶν ΠΕ καὶ ΠΟ ἀλλὰ καὶ τῆς σχετικῆς των θέσεως ἐν ὀρθῇ προβολῇ ἐπελέγη ἡ τῆς φωτοτυπίας, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ φωτοτυπία ἀποτελεῖ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὀρθῆς προβολῆς τοῦ ΔΦ ἐπὶ τοῦ φωτοτυπικοῦ χάρτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι στὴν φωτοτυπία τῆς κάθε ὄψεως ἐμφανίζεται μαζὶ μὲ τὸ περίγραμμα ΠΟ τῆς κάθε ὄψεως καὶ τὸ ταυτόσημο περίγραμμα ΠΔ τοῦ ΔΦ.

Ἐφωτοτυπήθησαν λοιπὸν οἱ δύο ὄψεις τοῦ ΔΦ ξεχωριστὰ ἡ κάθε μία καὶ μετὰ ἀντεγράφησαν τὰ περιγράμματα τῶν ὄψεων ΠΟ σὲ διαφανὲς χαρτί, μὲ τρόπον ὥστε νὰ ταυτίζεται σὲ κάθε ἀντιγραφή τὸ περίγραμμα ΠΔ. Ἔτσι τὰ περιγράμματα τῶν ὄψεων, ἐξαρτημένα ἐκ τοῦ «σταθεροῦ σημείου ἀναφορᾶς ΠΔ», τοποθετοῦνται ἐν προβολῇ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς των θέσεως. Ἀκολουθῶνς τὰ προκύψαντα περιγράμματα ΠΟ τῶν ὄψεων διωρθώθησαν συγκρινόμενα μὲ τὸ ἐπίσημο ἀντίγραφο τοῦ ΔΦ στὰ σημεία, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ μικρὴ εὐκρίνεια τῆς φωτοτυπίας δὲν ἐπέτρεπε ἀκριδέστερη σχεδίασις. Ἡ σχεδίασις τῆς προβολῆς τῶν περιγραμμάτων ἀντιστοιχεῖ στὴν θέσιν τοῦ ΔΦ, κατὰ τὴν ὁποῖα ἡ ὄψις Α (στὸ κέντρο τῆς Α ὄψεως ὑπάρχει ὁ ῥόδαξ [ΡΗ 38]) εἶναι πρὸς τὰ ἐπάνω. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὑπογραμμίζονται τὰ ἑξῆς:

α) Λόγῳ τῆς ἀδρότητος τῶν ἐπιφανειῶν τῶν ὄψεων ὁ ΔΦ ἀποκτᾷ ἐλαφρῶς διαφορετικὴν θέσιν (δηλ. διαφορετικὴ κλίσιν ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς φωτοτυπίας), μὲ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ ἀντίστοιχο φωτοτυπικὸ περίγραμμα ΠΔ κατὰ τὴν φωτοτύπησιν τῆς κάθε ὄψεως νὰ προκύπτῃ καὶ αὐτὸ ἐλαφρῶς διαφορετικόν.

β) Ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, ἡ συνήθως κατὰ καμπύλην ἐπιφάνειαν καὶ ὄχι κατὰ γραμμὴν συναρμογὴ τῆς παράπλευρης ἐπιφάνειας μὲ τὶς ὄψεις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴν καθορίζεται σαφῶς καὶ σὲ ὅλα τὰ σημεία τὸ περίγραμμα τῶν τελευταίων.

Ἔτσι τὰ διδόμενα ΠΔ καὶ ΠΟ ἀλλὰ καὶ ἡ σχετικὴ των θέσις δίδονται μὲ μικρὴν ἐπιφύλαξιν. Ἐδῶ ἐπισημαίνεται, ὅτι οἱ προηγούμενες ἐπιφυλάξεις ἀφοροῦν στὸ μαθηματικὸ μέρος τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι στὸ πρακτικόν, τὸ ὁποῖον ἐν προκειμένῳ μᾶς ἀφορᾷ καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιτυχανόμενη ἀκριβεία μέσῳ τῆς φωτοτυπικῆς μεθόδου εἶναι ἀποδεκτὴ.

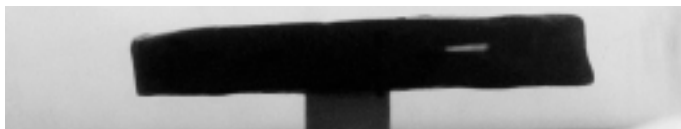
Πρὸς ἔλεγχον τὰ ΠΔ καὶ ΠΟ προσδιωρίσθησαν ἐπὶ δύο ἀντιγράφων τοῦ ΔΦ, ἐνὸς ἐκ τοῦ Μουσείου τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἐνὸς ἐκ τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ τὰ περιγράμματα τῶν δύο ἀντιγράφων σχεδὸν ταυτίζονται, στὸ σχῆμα 2 παρουσιάζονται μόνον τὰ περιγράμματα τοῦ ἀκριβοῦς ἀντιγράφου τοῦ Μουσείου τοῦ Ἡρακλείου, ἐκ τῶν ὁποίων διαπιστώνεται ὅτι:

α) Ὁ ΔΦ εἶναι πράγματι ἐλλειψοειδῆς μὲ ἄξονες 170 καὶ 160 χλσ.

β) Τὰ περιγράμματα τῶν ὄψεων ΠΟ κεῖνται ἐσώτερον τοῦ ΠΔ λόγῳ κυρτώσεως τῆς ΠΕ ἢ τὸ πολὺ ἐφάπτονται τῆς τελευταίας. (Χονδροειδῆς παρουσίαις τοῦ μι-

Φωτογραφία 1. Ἡ κυρτότης τῆς παραπλεύρου ἐπιφάνειας.

Φωτογραφία 2: Διακρίνεται δεξιὰ ἡ κοίλανσι τῆς διατομῆς 4 καὶ ἡ ἐλαφρὰ κλίσι τῆς παράπλευρης ἐπιφάνειας ἀριστερά. Ἐμφανῆς εἶναι καὶ ἡ ἀδρότης τῶν ὄψεων.

κροτέρου μεγέθους τῶν ὄψεων ἐν σχέσει μὲ τὸ περίγραμμα ΠΔ δίδεται ὑπὸ τοῦ Hans-Joachim Haecker στὸ [11].

γ) Μεταξὺ τῶν διατομῶν 13 ἕως 5 στὸ κάτω μέρος τοῦ ΔΦ τὸ περίγραμμα τῆς ἄνω ὄψεως Α (συνεχῆς λεπτὴ γραμμὴ) περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ περιγράμματος τῆς κάτω ὄψεως Β (ἐστιγμένη γραμμὴ). Ἀντιθέτως, μεταξὺ τῶν διατομῶν 12 ἕως 6 στὸ ἄνω μέρος τοῦ ΔΦ τὸ περίγραμμα τῆς ἄνω ὄψεως περιβάλλει τὸ περίγραμμα τῆς κάτω (Σχ. 2). Δίδεται δηλαδὴ ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ἡ ἄνω ὄψις Α εἶναι μετατοπισμένη ὡς πρὸς τὴν κάτω Β κατὰ τὴν φορὰ, ἐκ τῆς διατομῆς 3 πρὸς τὴν διατομὴ 11.

4.2. Ἡ παράπλευρη ἐπιφάνεια

Σχετικῶς μὲ τὴν παράπλευρη ἐπιφάνεια ΠΕ παρατηρήθησαν:

α) Δὲν εἶναι πάντοτε κάθετη ἐπὶ τῶν σχεδὸν παραλλήλων ὄψεων, ἀλλὰ κλίνει πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ ἢ τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ ΔΦ.

β) Ἡ ΠΕ εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς κυρτῆς (Φ1). Ὑπάρχει ὅμως μικρὴ περιοχὴ περὶ τὴν διατομὴ 4, κατὰ τὴν ὁποία παρουσιάζει ἀντι κυρτότητος κοιλότητα, μὲ τὴν κορυφὴ τῆς κοιλότητος περὶ τὸ μέσον ἐπίπεδο τοῦ ΔΦ (Φ2).

γ) Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι κατὰ τὴν διατομὴ 4, ὅπου παρουσιάζεται ἡ κοιλότης, ἡ χορδὴ κλίνει πρὸς τὰ μέσα, ἐνῶ στὸ σχεδὸν ἀντιδιαμετρικὸ σημεῖο 11 κλίνει πρὸς τὰ ἔξω. Δίδεται δηλαδὴ ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ΠΕ, ὅτι κατὰ τὴν φορὰ 4/11 ἔχουν μετατοπισθῇ οἱ δύο ὄψεις τοῦ ΔΦ. Χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖο ταυτίζεται μὲ τὴν ἐντύπωσιν τῆς μετατοπίσεως τῶν ὄψεων ἡ ὁποία διεπιστώθη προηγουμένως, διὰ τῶν περιγραμμάτων τοῦ ΔΦ κατὰ τὴν φορὰ 3/11.

δ) Τὸ πάχος τοῦ ΔΦ, δηλαδὴ ἡ ἀπόστασις τῶν σχεδὸν παραλλήλων ὄψεων ἐπὶ τῆς περιμέτρου, δὲν εἶναι σταθερό. Μετρηθὲν μὲ παχύμετρο σὲ 16 διατομὰς ἐπὶ τῆς περιμέτρου του (κορυφὲς κανονικοῦ δεκαεξαγώνου), καθοριζόμενες διὰ τῆς ἀποστάσεώς των ἀπὸ τὶς κουνκίδες τῆς Α ὄψεως, παρουσιάζεται στὸ διάγραμμα τοῦ Σχ. 3 καὶ κυμαίνεται μεταξὺ 21.20 χιλστ. ἐπὶ τῆς διατομῆς 13 ἕως 24.50 χιλστ. ἐπὶ τῆς διατομῆς 8.

4.3. Ἡ ἀδρότης τῶν ὄψεων καὶ τὸ βάθος τῶν σφραγισμάτων

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τοῦ ΔΦ εἶναι ἡ ἀδρότης τῶν ὄψεων του (Φ1), διότι, ὡς ἀνεφέρθη προηγουμένως, οἱ ὄψεις τοῦ ΔΦ δὲν εἶναι ἐπίπεδες.

Συγκεκριμένως:

α) Ἡ ὄψις Α εἶναι ἀδρότερη τῆς Β καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς περιμέτρου, ἡ ὁποία (ὄψις Β), ἃν καὶ περισσότερον ἐπίπεδη τῆς Α, παρουσιάζει ἐμφανῆ διόγκωσι στὸ κέντρο. [6].

β) Στὴν ὄψιν Α, σὲ μερικὰ σημεῖα ἐπὶ τῆς περιμετρικῆς σπείρας, τὰ σφραγίσματα δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκονται μέσα σὲ αὐλάκι. ὁ Γκοντάρτ (Louis Godart) [6] ἀναφέρει, ὅτι αὐτὸ προέκυψε ἀπὸ τὴν προσπάθεια τοῦ γραφέως νὰ μειώσῃ τὸ πάχος τοῦ ΔΦ πιέζοντάς τον μὲ τὰ χέρια του.

Ἐπισημαίνεται, ὅτι ἀρκετοὶ κατασκευαστὲς ἀνεπισήμων ἀντιγράφων τοῦ ΔΦ στὴν προσπάθειά των νὰ ἀποδώσουν τὴν ἀδρότητα τῶν ὄψεων, παρουσιάζουν καθ' ὑπερβολὴν τὶς ὄψεις σχεδὸν κυματοειδεῖς. Τέλος εἶναι παρατηρημένο ἐπὶ τοῦ ΔΦ [2, 6, 7 κ.λπ.] ἄλλα καὶ ἐμφανὲς ἐπὶ τῶν ἐπισήμων ἀντιγράφων του, ὅτι τὰ σφραγίσματα τῆς Α ὄψεως εἶναι τυπωμένα βαθύτερα ἐκείνων τῆς Β.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

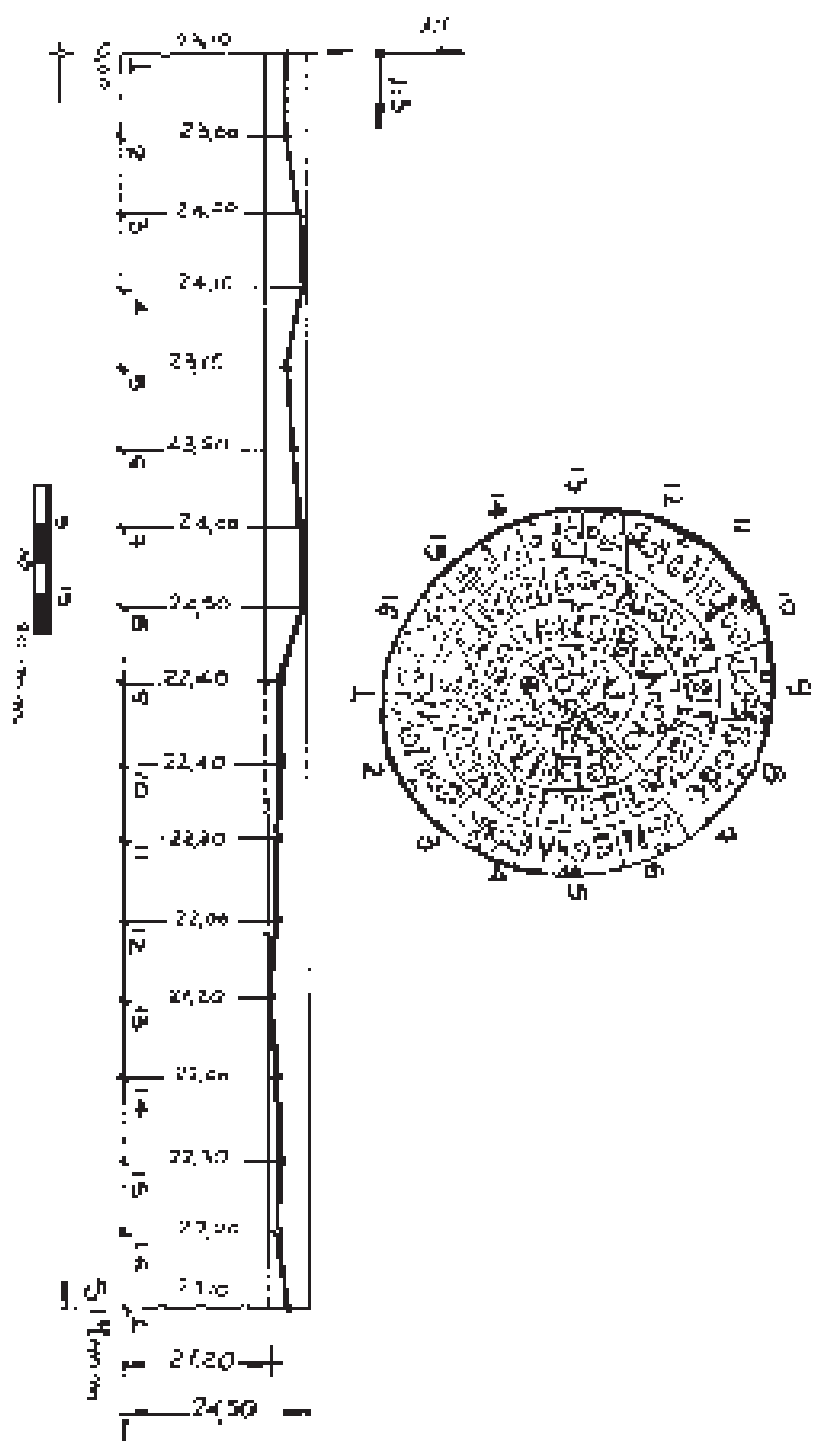
5.1. Ἡ κρατοῦσα ἄποψις περὶ τὴν κατασκευὴ τοῦ ΔΦ, ἡ ἀξιοπιστία της καὶ οἱ ἀντιρροήσεις σὲ αὐτήν.

Κατὰ τὴν γενικῶς ἐπικρατοῦσαν ἄποψιν, ὅτι δηλαδὴ ὁ ΔΦ κατασκευάσθηκε ἀπ' ἀρχῆς συμπαγῆς ἀπὸ ἓνα καὶ μόνο τεμάχιο πηλοῦ, ἡ ἐργασία κατασκευῆς του πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀκόλουθη.

Ἐνα τεμάχιο πηλοῦ ἐπιέσθηκε μὲ τὰ χέρια πάνω σὲ ἓνα τραπέζι, ἕως ὅτου προέκυψε πλακοῦντας ἐπιθυμητοῦ πάχους. Λόγω τοῦ ζυμώματος ἐμπρὸς - πίσω τοῦ πηλοῦ μὲ τὰ χέρια προέκυψαν ἄδρες οἱ ὄψεις. Κατόπιν εἴτε ἐκόπηκε τὸ περιγγραμμά του μὲ μαχαίρι στὸ μέγεθος τοῦ ΔΦ εἴτε ὁ πλακοῦντας μόνον μὲ τὰ δάκτυλα ἔλαβε τὸ γνωστὸ ἑλλειψοειδὲς σχῆμα [12]. Ἐὰν κατὰ τὴν κοπὴ τοῦ περιγγραμμάτος του ἐχρησιμοποιήθηκε μαχαίρι, ἡ παράπλευρος ἐπιφάνεια ΠΕ ἀποκτᾷ μεταδλητὴ κλίσιν, δηλαδὴ τὴν κλίσιν τῆς λεπίδος κοπῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῶν ὄψεων. Πιθανῶς ἡ ἀπόκλισις τοῦ μαχαιριοῦ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ ἄξονος 24/11 ἢ, ἂν δὲν ἐχρησιμοποιήθηκε μαχαίρι, τὸ ἄπλωμα τοῦ πηλοῦ μὲ τὰ δάκτυλα, ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ ὁ πηλὸς τὸ ἑλλειψοειδὲς σχῆμα τοῦ ΔΦ, ἐδημιούργησε καὶ τὴν διαπιστωθεῖσα (προηγούμενη παράγραφος) μετατόπισιν τῶν περιγγραμμάτων τῶν ὄψεων.

Κατόπιν μὲ βρεγμένο χέρι ὁμαλοποιήθηκε ἡ παράπλευρη ἐπιφάνεια ΠΕ καθὼς καὶ ἡ συναρμογὴ της μὲ τὴν κάθε ὄψιν. Σὲ κάθε ὄψιν ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὁμαλοποίησιν τῆς ΠΕ τὸ χέρι κινεῖται ὑποχρεωτικῶς στὸ ἀνώτερο ἡμισὺ της, διότι ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ τραπέζι, ἡ ἀνώτερη ζώνη τῆς Π.Ε. «ὁμαλοποιούμενη κυρτοῦται» λόγω πίεσεως τοῦ πηλοῦ, περισσότερον ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέσο καὶ ἔτσι προκύπτει ἡ κυρτὴ ΠΕ καὶ ἡ κατὰ καμπύλην ἐπιφάνεια καὶ ὄχι κατὰ γραμμὴν συναρμογὴ τῶν ὄψεων μὲ τὴν ΠΕ. Ἐὰν ὁ ΔΦ εἶχεν ἀποκτήσῃ τὸ σχῆμα κατ' εὐθείαν μὲ τὰ δάκτυλα, ἡ ΠΕ προκύπτει κυρτὴ ἀπ' εὐθείας.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐτακτοποιήθηκε τὸ ὑπόβαθρο γραφῆς (τοῦτο τεκμαίρεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ διαχωριστικὲς γραμμὲς τοῦ κειμένου τῆς περιμετρικῆς σπείρας ἀκολουθοῦν τὴν καμπύλην ἐπιφάνεια συναρμογῆς τῶν ὄψεων μὲ τὴν ΠΕ, ἐνῷ ἄλλως θὰ εἶχαν σδησθῇ ἀπὸ τὸ χέρι), ἐτυπώθηκε μὲ τὶς σφραγίδες πρῶτα τὸ κείμενο τῆς Α ὄψεως. Κατόπιν ἀναποδογυρίστηκε ὁ Δίσκος, ἡ γραφεῖσα ὄψις Α, βρέθηκε ἀπὸ κάτω καὶ

Σχ. 3. Πλάνος του Δισκου επί της περιφέρειας.

ἄρχισε ἡ τύπωσιν τῶν σφραγίδων τῆς ἄνω Β ὄψεως. Ἐπειδή, ὑποτίθεται, λόγω τῆς πιέσεως τῶν σφραγίδων τῆς (ἄνω) Β ὄψεως θὰ κατεστρέφοντο τὰ σφραγίσματα τῆς ἡδὴ γραφείσης (κάτω) ὄψεως Α, ὁ γραφεὺς ἐπέεξε λιγώτερο τὶς σφραγίδες τῆς ὄψεως Β, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποτυπωθοῦν σὲ μικρότερο βάθος ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς Α.

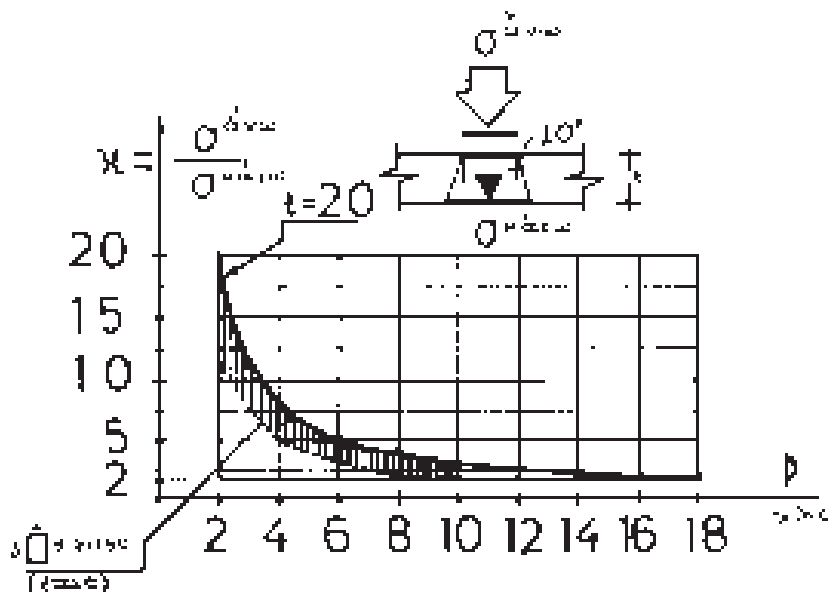
Πρὸς ἔλεγχον τῆς προηγούμενης ὑποθέσεως καὶ χάριν ἐποπτείας, στὸ Σχ. 1 παρουσιάζεται σὲ διαγράμματα ἡ μεταβολὴ τῆς πιέσεως σα/σκ γιὰ κυκλικὴ σφραγίδα, καὶ σφραγίδα ὀρθογωνικὴ μὲ λόγῳ πλευρῶν 1.5, γιὰ πάχος πηλοῦ 2 ἐκ /1.6 ἐκ ἀντιστοίχως καὶ γωνία διαχύσεως 10°. Ὅπως διαπιστώνεται καὶ παρουσιάζεται, ἡ διάχυσις μέσα στὴν μᾶζα τοῦ πηλοῦ τῆς ἄνωθεν ἐπιβαλλόμενης πιέσεως βα, ὁδηγεῖ τουλάχιστον σὲ ὑποδιπλασιασμὸ τῆς μεταφερόμενης πιέσεως βκ ἐπὶ τῆς κάτω καὶ ἡδὴ τυπωθείσης ὄψεως Α. Ὡστε λοιπὸν δὲν κινδυνεύουν τὰ σφραγίσματα τῆς κάτω ὄψεως λόγω τῆς μεταφερόμενης πιέσεως ἀπὸ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν σφραγισμάτων τῆς ἄνω. Ἀλλωστε, γιὰ νὰ δημιουργηθῇ πρόβλημα στὰ σφραγίσματα τῆς κάτω ὄψεως, πρωτίστως θὰ ἔπρεπε διὰ τῆς μεταφερόμενης πιέσεως βκ νὰ ἐπιπεδοποιηθῇ ἡ ὄψιν, ἀπαλειφομένης τῆς ἀδρότητός της, πρᾶγμα ἀδύνατο.

Κατὰ τὸν Ντουὼ (Duhoux) [7] τὸ μικρότερο βάθος τῶν σφραγισμάτων τῆς Β πλευρᾶς προέκυψε ἀπὸ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ σκλήρυνσι τοῦ πηλοῦ. Γιατὶ ὅμως ἐσκλήρυνθηκε ὁ πηλός; Ἄν ὁ ΔΦ ἐγγράφη στὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα τῆς μισῆς ἢ μῆρας ὥρας, ὁ πηλὸς δὲν σκληρύνεται. Ἄρα εἴτε σκοπίμως ἀφέθηκε νὰ σκληρυνθῇ εἴτε ἐγγράφη ἡ ὄψιν Β ἀπλῶς ἀργότερα. Ὁ Τσάντγουνκ ἀναφέρει [4], ὅτι «... ὁ δίσκος ἴσως γυρνοῦσε, καθὼς γραφόταν», πρᾶγμα τὸ ὁποῖο σημαίνει, ὅτι μὲ τὸ γύρισμα ὁ μαλακὸς πηλὸς τῆς τυπωθείσης κάτω ὄψεως κατὰ τὴν τύπωσιν τῆς ἄνω θὰ ὑφίστατο ζημία, ἡ ὁποία θὰ ἐπεκτείνετο ἀλλοιώνοντας καὶ τὰ σφραγίσματα τῆς. Ἀκόμη δὲ ὁ μαλακὸς πηλὸς ἴσως νὰ ἀλλοιώνετο καὶ κατὰ τὸ ἀναποδογύρισμα τοῦ Δίσκου. Ἡ σκόπιμη, ἐπομένως σκλήρυνσις τοῦ πηλοῦ γιὰ τὴν προστασία τῆς ἐν ἐπαφῇ μὲ τὸ τραπέζι κάτω ὄψεως αἰτιολογεῖται καλῶς σὲ ἕναν ἅπ' ἀρχῆς συμπαγῇ δίσκο. Ἡ ἄποψις λοιπὸν τοῦ Ντουὼ, ὅτι τὸ μικρότερο βάθος τῶν σφραγισμάτων τῆς Β ὄψεως τοῦ ΔΦ ὀφείλεται στὴν σκλήρυνσιν τοῦ πηλοῦ εἶναι ἡ περισσότερη πιθανή. Τελικῶς μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν σφραγίδων τῶν ὄψεων ὁ πηλὸς ἐστέγνωσε, μετὰ ἐψηθήκε γιὰ διατήρησι καὶ καλύτερη προστασία τοῦ κειμένου καὶ προέκυψε ὁ γνωστός ΔΦ.

Μέχρις ἐδῶ λοιπὸν τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ΔΦ, δηλαδὴ σχῆμα, μορφὴ παράπλευρης ἐπιφάνειας, «μετατόπισις ὄψεων», ἀδρότης τῶν ὄψεων, διαφορὰ στὸ βάθος τῶν σφραγισμάτων καὶ ψήσιμο, αἰτιολογοῦνται καλῶς σὲ ἕνα ἅπ' ἀρχῆς συμπαγῇ δίσκο, ἐκτὸς τοῦ ἀναφερθέντος χαρακτηριστικοῦ τῆς κοιλάνσεως τῆς ΠΕ στὴν διατομὴ 4 καὶ τῆς μετατοπίσεως τῶν ὄψεων καθὼς καὶ τῆς ἐμφανοῦς κατὰ τὸν Πόμερανς γραμμῆς συγκολλήσεως ἐπὶ τῆς παράπλευρης ἐπιφάνειας τοῦ ΔΦ, διότι:

α. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν κοίλανσιν τῆς ΠΕ κατὰ τὴν διατομὴ 4 εἶναι βέβαιον, ὅτι κατὰ τὴν ἀπότμησιν τοῦ περιγράμματος τοῦ ΔΦ μὲ λεπίδα, ἡ ἐπίπεδη λεπίδα κόπτει τὸν πηλὸ διαμπερῶς ἀπὸ ὄψεως εἰς ὄψιν, δημιουργουμένης ἐπίπεδης παράπλευρης ἐπιφάνειας καὶ ὄχι κοίλης. Γιὰ νὰ προκύψῃ παράπλευρη ἐπιφάνεια κοίλη, ἔπρεπε ἡ λεπίδα νὰ κινήθῃ ὅπωςδήποτε μέσα στὴν μᾶζα τοῦ πηλοῦ τοῦ Δίσκου. Χειρισμὸς ἀδύνατος σ' ἕναν ἅπ' ἀρχῆς συμπαγῇ ΔΦ λόγω τοῦ μικροῦ πάχους του.

Ἀπὸ ποῦ ὅμως ἀποδεικνύεται, ὅτι πρᾶγματι ἐχρησιμοποιήθηκε λεπίς. Ὁ Φέρ-

Σχ. 1. Πιέσεις σφραγίδων. (Επεξηγήσεις βλέπε στο κείμενο.)

γκιουσόν [12] θεωρεί, ότι το έλλειψοειδές σχήμα στον άπ' άρχης συμπαγή ΔΦ έδόθηκε διά του ζυμώματος του πηλού του Δίσκου με τὰ χέρια. Κατά τὸ πλάσιμο λοιπόν του πηλού με τὰ χέρια, λόγω τῆς επιβαλλόμενης κατακόρυφης πιέσεως καὶ τῆς προκαλούμενης πρὸς τὰ πλάγια διογκώσεως του πηλού, ἡ ἀναπτυσσόμενη τριβὴ ἐπὶ του πηλού, του εύρισκόμενου σὲ ἐπαφή με τὸ τραπέζι, τὸν ἐμποδίζει νὰ κινηθῇ πρὸς τὰ ἔξω, ἐνῶ ὁ πηλὸς του μέσου ἐπιπέδου του Δίσκου διογκώνεται ἐλευθέρως, καὶ δημιουργεῖται ἡ τάσις ἡ παράπλευρη ἐπιφάνεια νὰ προκύπτῃ παντοῦ κυρτὴ καὶ πουθενὰ κοίλη. Γιὰ νὰ προκύψῃ δὲ καὶ ἡ διαπιστωθεῖσα μετατόπισις τῶν ὀψεων κατὰ τὸν ἄξονα 3/11, ἡ ὁποία ὡς χαρακτηριστικὸ ἔχει τὸ συμφυὲς τῆς κοιλάνσεως, θὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ ἔρπυσμός ὁλοκλήρου του πηλού τῆς μιᾶς ὀψεως ἐν σχέσει με τὴν ἄλλη, πράγμα ἀδύνατο.

Ἄρα, καὶ ἂν δὲν ἐχρησιμοποιήθηκε λεπίδα γιὰ τὴν διαμόρφωσι τῆς ΠΕ του ΔΦ, πάλι δὲν αἰτιολογεῖται ἡ κοίλανσι τῆς διατομῆς 4 καὶ ἡ μετατόπισις τῶν ὀψεων κατὰ τὸν ἄξονα 3/11, ὑπὸ του ἀπαρχῆς συμπαγοῦς ΔΦ. Ἀναφορικῶς δὲ με τὴν ὑπὸ του Πόμερανς παρατηρηθεῖσα γραμμὴ συγκολλήσεως τῆς ΠΕ, παρομοίως εἶναι τελείως ἀδύνατη ἡ αἰτιολόγησίς της ὑπὸ ἑνὸς ἀπ' ἀρχῆς συμπαγοῦς ΔΦ.

Στὸ ζεύγος τῶν χαρακτηριστικῶν λοιπόν α) τῆς ἀρνητικῆς καμπυλότητος κατὰ τὴν διατομὴ 4 καὶ του συμφυοῦς χαρακτηριστικοῦ τῆς μετατοπίσεως τῶν ὀψεων κατὰ τὸν ἄξονα 3/11 καὶ β) τῆς γραμμῆς συγκολλήσεως ἐπὶ τῆς ΠΕ ἐστιάζεται καὶ τὸ κυριώτερο «παθογνωμικὸ» ἐπιχείρημα, ἐπὶ του ὁποίου ἐδράζεται ἡ ἀντίρρησης στὴν ἄποψις, ὅτι ὁ ΔΦ κατασκευάσθηκε ἀπ' ἀρχῆς «μονοκόμματος».

Ἄλλὰ θὰ ἐπανέλθω σὲ προσεχὲς τεῦχος του «Δαυλοῦ».

Βασίλης Κατσιαδράμης

Η ΠΑΛΑΙΣΤΡΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΡΗΓΙΛΛΗΣ

Άποψη της ανακατασκευής Παλαιστρας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλους.

Εἶχαμε πληροφορήσει τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» (τεῦχος 183, Μάρτιος '97) γιὰ τὸ παγκόσμιο ἐνδιαφέρον, ποὺ προκάλεσαν οἱ ἀρχαιοφίτες ποὺ ἀνεσκάφησαν σὲ οἰκόπεδο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ρηγίλλης, τὶς ὁποῖες οἱ ἀρχαιολόγοι ταῦτισαν μὲ τὸ ἱστορικὸ Λύκειον, τὴν μεγάλη φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὸν Μάιο τοῦ 1997 ἡ ἐποπτεύουσα τὴν ἀνασκαφὴ ἀρχαιολόγος κ. Ἐφῆ Λυγκούρη ἀνεκοίνωσε ἐπισήμως, ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν παλαιότερα καὶ τὰ γύρω αὐτῆς κτίσματα τοῦ γυμνασίου (= γυμναστηρίου) τοῦ Λυκείου. Δύο χρόνια ἀργότερα (τὸν παρελθόντα Μάιο) ἡ διευθύντρια Ἀρχαιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ κα Παρλαμᾶ, (ποὺ ἀντικατέστησε στὴ θέση αὐτὴ τὸν «γνωστό» μας κ. Ι.Τ. Τζεδάκι), κατήγγειλε δημοσίως τὴν ἀπαράδεκτη καθυστέρηση διαμόρφωσης καὶ συντήρησης τῶν εὐρημάτων.

Ὁ «Δαυλὸς» συνάντησε τὴν κ. Ε. Λυγκούρη, ὑπεύθυνη τῆς ἀνασκαφῆς, καὶ συζήτησε μαζί της γι' αὐτὸ τὸ ἐξαιρετικῆς σημασίας εὕρημα καθὼς καὶ γιὰ τὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν συντήρησης καὶ ἀνάδειξης τοῦ περιφημοῦ αὐτοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ μεγάλου Ἑλλήνος φιλοσόφου.

ΤΙ ΕΙΠΕ ΣΤΟΝ «Δ» Η ΑΡΜΟΔΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ε. ΛΥΓΚΟΥΡΗ: Ἦταν μία σωστικὴ ἀνασκαφὴ λόγω τῆς ἐπικείμενης ἀνέγερσης στὸν χώρο αὐτοῦ τοῦ Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης ἀπὸ τὸ «Ἴδρυμα Γουλανδρῆ». Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν ἀρχισαν νὰ ἀποκαλύπτονται ἀρχαιοφίτες καὶ ἐγινε ἀνασκαφικὴ ἐρευνα ἀπὸ τὸν Μάιο ἕως τὸν Δεκέμβριο τοῦ '96 καὶ ἀποκαλύφθηκαν τὰ θεμέλια ἐνὸς πολὺ μεγάλου κτηρίου – τὸ δόρειο μισὸ τμήμα του περιίπου. Τὸ ὑπόλοιπο πηγαίνει πρὸς τὴν λεωφόρο Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ δρισκεται κάτω ἀπὸ τὸ σημερινὸ «Ὡδεῖον Ἀθηνῶν».

ΣΥΝΤ. Ἔχει ὀριστικῶς θεβαιωθῇ, ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ περίφημο Λύκειο τοῦ Ἀριστοτέλους;

Ε.Λ.: Ναι. Πρόκειται γιὰ τὴν παλαιότερα τοῦ γυμνασίου τοῦ Λυκείου. Εἶναι ἓνα τεράστιο κτήριο μὲ πολὺ μεγάλη αὐλὴ, ποὺ περιβάλλεται ἀπὸ στοές. Πρὸς ὅλες τὶς πλευρὲς του ἐκτείνονται αἶθουσες. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κάτοψη τοῦ κτηρίου δείχνει, ὅτι πρόκειται γιὰ μία παλαιότερα τριῶν καὶ πλέον στρεμμάτων. Ἐνα τέτοιο κτήριο πρέπει νὰ ἀνήκῃ σ' ἓνα πολὺ μεγάλο γυμνάσιο. Γνωρίζουμε ἀπ' τὶς πηγές, ὅτι στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς Ἀθήνας, ὅπου ἦταν τὸ Λύκειο, ὑπῆρχε καὶ τὸ γυμνάσιο τοῦ Λυκείου. Καὶ δὲν ἦταν ἓνα μόνο κτήριο, ἓνας περιορισμένος χώρος, ἀλλὰ μία ἐκτεταμένη περιοχὴ, ἓνα προάσιο τῶν Ἀθηνῶν στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ, κοντὰ στὸν ποταμὸ Ἴλισσό. Ἀπ' τὶς ἀρχές τοῦ 5ου αἰῶνα εἶχε χρησιμεύσει καὶ ὡς χώρος τοῦ ἱεροῦ τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος, ἀπ' τὸν ὁποῖο πήρε καὶ τ' ὄνομά του. Γνωρίζουμε ἀπ' τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸν Ἀριστοφάνη, ὅτι χρησίμευε καὶ ὡς χώρος γιὰ τὴν ἐξάσκηση τῶν Ἀθηναίων ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων καὶ ὅτι ὑπῆρχε ἐκεῖ καὶ τὸ περίφημο γυμνάσιο, ἓνα ἀπ' τὰ τρία γυμνάσια τῆς Ἀθήνας.

ΣΥΝΤ. Τὰ ἄλλα δύο ποῦ εὐρίσκοντο;

Ε.Λ.: Ἦταν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Κυνοσάργου.

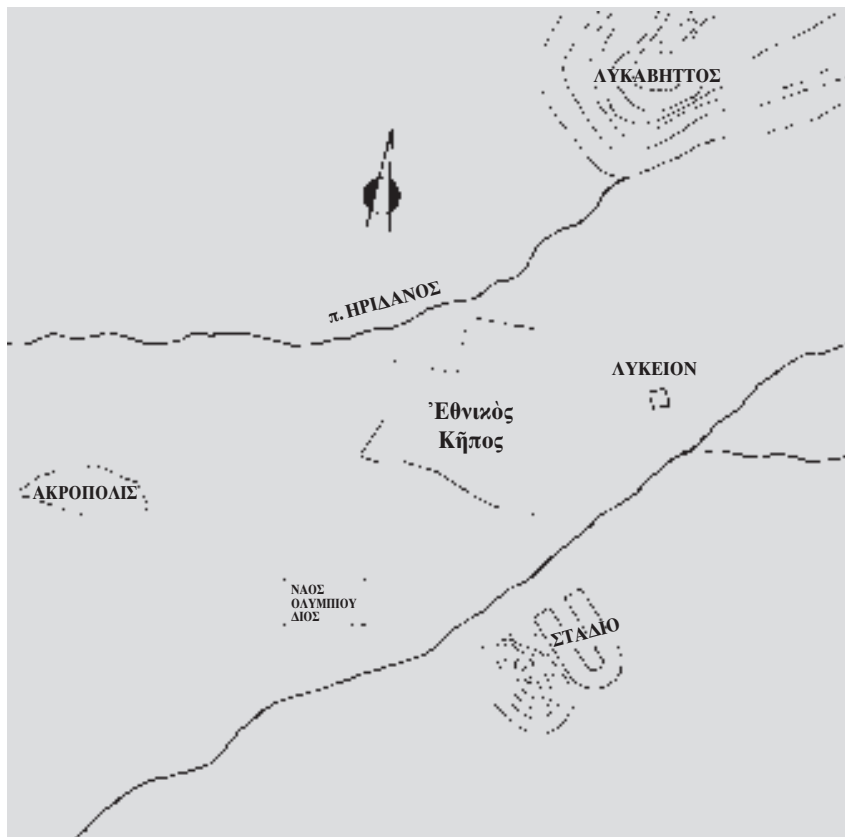
ΣΥΝΤ. Πότε ἰδρύθηκε τὸ ἐν λόγω γυμνάσιο;

Ε.Λ.: Ὅλα τὰ γυμνάσια, ὅπως φαίνεται ἀπ' τὶς πηγές, ἰδρύθηκαν τὴν ἐποχὴ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἢ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Πεισιστράτου.

ΣΥΝΤ. Γιατὶ τὰ γυμνάσια ἀνεγείροντο ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλης;

Ε.Λ.: Ἐπρεπε νὰ εἶναι σὲ περιοχὲς ἀλωδῶδεις, νὰ γίνωνται τὰ μαθήματα καὶ ἡ γυμναστικὴ στὴ σκιά καὶ νὰ ὑπάρχῃ νερὸ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἐκπαιδευομένων. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Λύκειο ἦταν κοντὰ στὸν Ἴλισσό ποταμὸ. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρὰ του, τὴ βορειοδυτικὴ, περνοῦσε ὁ ποταμὸς Ἡριδανός, ποὺ σύμφωνα μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα εἶχε τὶς πηγές του στὸν Λυκαβηττό. Στὰ γυμνάσια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔκαναν οἱ ἔφηβοι καὶ τὴ στρατιωτικὴ τους ἐκπαίδευση. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴ περιόδο πλέον τὰ γυμνάσια μπῆκαν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλης. Καὶ εἶναι πολὺ σημαντικὴ αὐτὴ ἡ ἀνασκαφὴ, γιατί γιὰ πρώτη φορὰ ὀριοθετεῖται ἡ περιοχὴ τοῦ Λυκείου, ἀφ' οὗ μέχρι σήμερα δὲν γνωρίζαμε ἀκριβῶς ποῦ θρισκόταν.

ΣΥΝΤ. Πρόσφατα ἡ κ. Παρλαμᾶ, ἡ διευθύντρια ἀρχαιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, κα-

Τοπογραφικὸ σκαρίφημα τῆς θέσεως τοῦ Λυκείου τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν μέσῳ τῶν ποταμῶν Ἡριδανοῦ καὶ Ἰλισσοῦ, σχεδιασθὲν ἀπὸ τὸ συνεργάτη τοῦ «Δαυλοῦ» πολιτικὸ μηχανικὸ Β. Κατσιαδράμη.

τήγγειλε δημοσίως τὴν ἀπαράδεκτη καθυστέρηση τῶν ἐργασιῶν διαμόρφωσης τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τοῦ Λυκείου. Οἱ ἐργασίες σταμάτησαν ἀπὸ ἔλλειψη ἐλαχίστων χρημάτων, 20 ἑκατομμυρίων ὅπως εἶπε. Ἐπιτρέπεται, κυρία Λυγκούρη, προκειμένου γιὰ ἓνα τόσο ἐξαιρετικῆς σημασίας εὔρημα, πὺν προκάλεσε παγκόσμιο ἐνδιαφέρον, νὰ διακόπτεται ἡ αξιοποίησή του γιὰ τέτοιους εὐτελεῖς λόγους;

Ε.Α.: Κατ' ἀρχὰς νὰ σᾶς πῶ, ὅτι τελικὰ ὑπογράφηκε ἡ σύμβαση μὲ τὸ μελετητικὸ γραφεῖο, πὺν ἀνέλαβε τὴ μελέτη διαμόρφωσης καὶ συντήρησης τῶν ἀρχαίων.

ΣΥΝΤ. Χρειάστηκε ὁμως πρῶτα ἡ καταγγελία...

Ε.Α.: Δυστυχῶς ἀκόμη δὲν μποροῦμε νὰ ἀποφύγουμε αὐτὰ τὰ πράγματα. Πάντως οἱ ἀνασκαφικὲς ἐργασίες συνεχίστηκαν ὡς τώρα κανονικά. Ἡ μελέτη διαμόρφωσης ὁμως πράγματι καθυστέρησε ἓνα χρόνο περίπου. Νὰ ξέρετε, ὅτι τὸ σημαντικώτερο δὲν εἶναι νὰ φέρῃς στὸ φῶς τὰ ἀρχαῖα, ἀλλὰ νὰ τὰ συντηρήσεις, νὰ τὰ διατηρήσεις.

Τὸ πρόβλημα μὲ τὴν Ἀθήνα εἶναι, ὅτι θρίσκειται σήμερα πάνω στὴν ἀρχαία πόλη, γι' αὐτὸ ἡ ἀνασκαφή καὶ ἡ διαμόρφωση τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη.

Παν. Α. Κουβαλάκης

Ἡ ἔννοια «νῦν» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ὁ χρόνος τῆς Κβαντικῆς θεωρίας

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΠΡΟΕΤΡΕΞΕ 2300 ΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ χρόνου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς συμπληρωματικὴ καὶ προηγμένη μορφή τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος (βλ. «Δαυλόν», τ. 210). Τοῦτο παρὰ τὴν κλασσικὴν ἀποψιν, ὅτι ἡ ἀριστοτέλειος φιλοσοφία διαφέρει ριζικὰ τῆς πλατωνικῆς. Ἐκτενὴ ἀνάλυσιν 15 σελίδων τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου ἀναπτύσσει ὁ θαυμαστός Ἀριστοτέλης εἰς τὰ *Φυσικά* του. Ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει, ὅτι τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ χρόνου εἶναι τὸ «νῦν», δηλαδή ὁ ἐκάστοτε παρὼν χρόνος. Σήμερα θὰ ἐλέγαμεν ὅτι τὸ «νῦν» εἶναι τὸ *quantum*, τὸ στοιχεῖον τοῦ χρόνου τῆς ἀριστοτελείου φιλοσοφίας, διότι πᾶν «νῦν» εἶναι ἀδιαίρετον καὶ ὄχι ἀναγκαῖα ἴσον πρὸς ἄλλα «νῦν». Περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ «νῦν» ὁ Ἀριστοτέλης δίδει ἐλαχίστην πληροφορίαν. Ἐπίσης λέγει μὲν, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν «νῦν» συμπίπτει μὲ ἕτερον «νῦν», πλὴν ὅμως δὲν καθίσταται σαφές, ἐὰν ἡ διαφορὰ εἶναι «τοπικὴ» ἢ οὐσιώδης, συστατικὴ.

Εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ ἡ μεθοδικότης καὶ ἡ ἀκριβολογία καὶ ἡ ὀξυδέρκεια τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ὀρίσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ χρόνου. Προκειμένου νὰ προσεγγίσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ χρόνου, ἀναπτύσσει *συλλογιστικὴν μέθοδον*, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερα τὴν βάσιν τῆς θεωρίας ἀποδείξεως τῆς ἰσότητος δύο δοθέντων συνόλων A καὶ B εἰς τὸ πλαίσιον τῆς θεωρίας τῶν συνόλων. Π.χ. τὸ πρῶτον βῆμα συνίσταται εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ σύνολον X (χρόνος) εἶναι ὑποσύνολον τοῦ N (νῦν). Τὸ δεύτερον βῆμα συνίσταται εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ σύνολον N εἶναι ὑποσύνολον τοῦ X . (Οἱ σχέσεις α) $X \subset N$ καὶ β) $X \subset N$ ἀποτελοῦν τὴν ἀπόδειξιν τῆς σχέσεως $X = N$).

Γράφει ὁ Ἀριστοτέλης: «... Φανερόν δὲ καὶ ὅτι εἴτε χρόνος μὴ εἴη, τὸ νῦν οὐκ ἂν εἴη, εἴτε τὸ νῦν μὴ εἴη, χρόνος οὐκ ἂν εἴη». [Ἐάν ὁ χρόνος (X) δὲν εἶναι ὑποσύνολον τοῦ νῦν (N), τότε δὲν ὑπάρχει χρόνος. Ἐάν ἕτερον δέ: Ἐάν τὸ «νῦν» δὲν εἶναι ὑποσύνολον τοῦ χρόνου, τότε δὲν ὑπάρχει «νῦν»]. Μετατρέπων περαιτέρω τὴν ἄρνησιν εἰς κατάφασιν ἔχω: Ἐάν ὁ χρόνος εἶναι ὑποσύνολον τοῦ «νῦν» ($X \subset N$), τότε ὑπάρχει χρόνος. Ἐάν τὸ «νῦν» εἶναι ὑποσύνολον τοῦ χρόνου ($N \subset X$), τότε ὑπάρχει «νῦν».

Ἐξ αὐτῶν τῶν δύο ἐξισώσεων ἔπεται, ὅτι ὁ χρόνος εἶναι «νῦν» καὶ «νῦν» εἶναι χρόνος, $N = X$. Δοθέντος συνόλου ἐκ «νῦν» δυνάμεθα διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν νὰ κατασκευάσωμε τὸν μακροσκοπικὸν χρόνον ($X_{\text{Μακροσκοπικός}} = UN_n$). Ἡ ἔνωσις αὕτη τῶν «νῦν» ἀποτελεῖ τὸν μεγάλης κλίμακος χρόνον. Οὗτος γίνεται αἰσθητὸς εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Ὁ χρόνος αὐτὸς συμπίπτει μὲ τὸν χρόνον τοῦ Πλάτωνος, ὡς οὗτος προκύπτει ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ σύμπαντος.

Συγκρίνοντας τὸν ὀρισμὸν τοῦ μακροσκοπικοῦ χρόνου τοῦ Πλάτωνος (βλ. «Δαυλόν», τ. 210) πρὸς τὸν ὀρισμὸν τοῦ μικροσκοπικοῦ χρόνου τοῦ Ἀριστοτέ-

λους αντιλαμβανόμεθα ἀμέσως τὴν κατ' εὐθείαν συγγένειαν αὐτοῦ, ἴσως μάλιστα τὴν ταυτότητα τῶν ἀπόψεων Πλάτωνος - Ἀριστοτέλους ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τοῦ χρόνου, παρὰ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸς τὸν Πλάτωνα.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀσφαλῶς ἀνεξήτησε νέον, διαφορετικὸν ὄρισμὸν τοῦ χρόνου, διότι διηρεύνησε ὄχι τὸ σύνολον τοῦ χρόνου ἀλλὰ τὸ στοιχεῖον αὐτοῦ, τὸ «νῦν». Ἀλλά, ἐπειδὴ ὁ ὄρισμός τοῦ Πλάτωνος (ἂν καὶ εἰδικὴ περίπτωσις τοῦ ἐνταῦθα διδομένου ὀρισμοῦ) ἦτο ὀρθός, ἀναγκαιῶς συγγενεῦουν οἱ ὀρισμοὶ τῶν δύο μεγάλων φιλοσόφων, Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος.

Τὸ μὲν γίνεσθαι τοῦ Πλάτωνος, σχηματοποιούμενον ἀποκλειστικὰ μέσῳ τῶν ἀλληλεπιδράσεων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, πραγματοποιεῖται εἰς τὴν μεγάλην κλίμακα τοῦ σύμπαντος, τὸ δὲ νῦν τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ ὅποῖον ἐκ τῆς φύσεώς του καὶ τοῦ τρόπου δημιουργίας του τυγχάνει ἀδιαίρετον, ἀποτελεῖ τὸ ἀρχέτυπον τῆς φυσικῆς παρατηρήσεως. Ἀμφοτέρων τῶν φιλοσόφων βασικὴ προϋπόθεσις εἰς τὸν ὄρισμὸν τοῦ χρόνου εἶναι, ὅτι ἡ παρατήρησις αὐτὴ γίνεται *expressis verbis* εἰς τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ σιωπηρῶς εἰς τὸν Ἀριστοτέλη.

Ἀποτελεῖ ἀξιοθαύμαστον γεγονός, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης κατώρθωσε νὰ διαβλέψῃ, ὅτι χρόνος ἄνευ παρατηρήσεως δὲν νοεῖται. Οὕτω κατασκευάζει ὁ Ἀριστοτέλης τὴν συνδέουσαν ὁδὸν μεταξὺ τῆς κλασσικῆς φυσικῆς τοῦ Νεύτωνος καὶ τῆς κβαντικῆς θεωρίας τοῦ Χάιζενμπεργκ καὶ τοῦ Στραϊντινγκερ. Ὁ Χάιζενμπεργκ, ὁ μέγας θαυμαστής καὶ γνώστης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, διετύπωσε τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν μόνον παρατηρήσιμα μεγέθη (*observables*) ἢ ἕτερα, μαθηματικῶς συνδεόμενα πρὸς ταῦτα, πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐρεῦνης εἰς τὴν φυσικὴν.

Ἀλλὰ πᾶσα στοιχειώδης παρατήρησις συνδέεται πρὸς στοιχεῖον τι τοῦ πλατωνικοῦ γίνεσθαι καὶ πραγματοποιεῖται μόνον ἐντὸς τοῦ ἀριστοτελείου «νῦν». Τοῦτο συμβαίνει μέσῳ τῶν μεταβολῶν φυσικῶν τιμῶν μεγεθῶν συνοδευόντων πάντοτε τὴν ἐκπομπὴν μηνύματος (φωτονίου ἢ σωματιδίου) πρὸς αἰσθητήριον ὄργανον τοῦ παρατηρητοῦ ἢ καταλλήλου ἀνιχνευτοῦ σωματίων ἢ φωτονίων, κβάντων τῆς ἡλεκτρομαγνητικῆς ἀκτινοβολίας. **Δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ διεξαγωγὴ παρατηρήσεως ὑπὸ παρατηρητοῦ οὔτε εἰς τὸ παρελθόν οὔτε εἰς τὸ μέλλον. Παρατήρησις εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς τὸ νῦν.** Τὸ χρονικὸν διάστημα μιᾶς στοιχειώδους παρατηρήσεως (τοῦ γίνεσθαι κατὰ Πλάτωνα) εἶναι τὸ νῦν τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ στοιχεῖον χρόνου τ'.

Προκύπτει ὅθεν ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν ὀρισμῶν τοῦ χρόνου, πού ἔδωσαν οἱ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀπὸ ἀπόψεως λογικῆς καὶ φυσικῆς μερικῶς ἰσοδύναμοι. Τοῦ Πλάτωνος μακροσκοπικός, τοῦ Ἀριστοτέλους μικροσκοπικός. Οἱ δύο φιλόσοφοι προέτρεξαν τῆς ἐποχῆς των κατὰ περίπου 2500 ἔτη. Οἱ ὀρισμοὶ των περὶ χρόνου ἀποτελοῦν τὴν βάσιν πρὸς ὄρισμὸν τοῦ χρόνου εἰς τὴν σύγχρονον φυσικὴν. Οὕτω κατέστη δυνατὴ ἡ λύσις τῶν παραδόξων τῆς κβαντικῆς θεωρίας.

Εἰς τὸ Σχ. 1 συγκεντρῶνται τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ὀρισμῶν χρόνου ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διεμόρφωσαν τὴν σκέψιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Πλατωνικός χρόνος	Συνεχής, διαιρετός, με ἀρχήν και τέλος (πιθανώς)
Ἀριστοτέλειος χρόνος	... Σειρά «νῦν». Στάσιμος, ἀδιαίρετος, τμηματικῶς συνεχής, με ἀρχήν και τέλος...
Παγκόσμιος χρόνος τοῦ Newton	... Συνεχής, με ροήν, χωρὶς ἀρχήν, τέλος ἢ βέλος, ἐπ' ἄπειρον διαιρετός...
Φυσικὸς χρόνος τῶν κβάντων	Ἀσυνεχής, με ἀρχήν, τέλος και βέλος, ἄνευ ροῆς, ἀδιαίρετος, στοιχεῖα πεπερασμένου ἀριθ. μηκῶν...
Μακροσκοπικὸς φυσικὸς χρόνος	Ἀρχὴ πρὸ ~ 15 δις ἐτῶν, τέλος ?, συνεχής, διαιρετός, βέλος.

Σχήμα 1. Ὅρισμοὶ χρόνου. Ὁ ἀριστοτέλειος χρόνος εἶναι μικροσκοπικὸς και ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ «νῦν» μιᾶς παρατηρήσεως. Ὁ χρόνος τοῦ Πλάτωνος ὀρίζεται βάσει τῆς παγκοσμίου μεταβολῆς και περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν «νῦν» δοθέντος παρατηρητοῦ, ἀναφερομένων εἰς πλῆθος παρατηρήσεων. Ὁ παγκόσμιος χρόνος τοῦ Newton εἶναι ἀνεξάρτητος παρατηρήσεως και ρέει ὁμαλῶς. Ὁ φυσικὸς χρόνος τῶν κβάντων εἶναι ἀσυνεχής, χωρὶς ροήν. Ὁ μακροσκοπικὸς φυσικὸς χρόνος, ἀποτελεῖ τὴν ἔνωση (κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν συνόλων) τῶν «νῦν» τοῦ παρατηρητοῦ και συμπίπτει ἐν μέρει πρὸς τὸν χρόνον τοῦ Πλάτωνος.

Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι τὸ «νῦν» τοῦ Ἀριστοτέλους προσδίδει τρία βασικά χαρακτηριστικά εἰς τὴν δομὴν τοῦ χρόνου:

α) Ὡς προῖόν διανοήσεως τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν παρατήρησιν μεταβολῆς τινὸς ἔχει πεπερασμένην διάρκειαν. Οὐδεμία φυσικὴ μεταβολὴ χωρεῖ εἰς χρόνον μηδενικῆς διαρκείας (Bergson).

β) Ὁ ἀριστοτέλειος χρόνος - ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν χρόνον τοῦ Newton - εἶναι ἀναφανδὸν *στατικὸς* και δὲν ρέει. Στερεῖται δυναμικῆς και δὲν κινεῖται, διότι τὸ «νῦν» δὲν δεικνύει οὔτε πρὸς τὸ μέλλον οὔτε πρὸς τὸ παρελθόν. Τὸ «νῦν» εἶναι τὸ *παρὸν* και συνιστᾷ τὸν ἐνεστώτα χρόνον. Κατὰ τοῦτο προέτρεξεν τῆς εἰδικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος τοῦ Ἀϊνστάιν, βάσει τῆς ὁποίας ἀπέδειξεν ὁ γράφων μαθηματικῶς, ὅτι ὁ χρόνος δὲν ρέει, ἐφ' ὅσον ὁ *χώρος* δὲν ρέει, ἀλλὰ *ἡρεμεῖ*.

γ) Δοθεῖσα σειρά πολλῶν «νῦν» δύναται νὰ εἶναι ἢ νὰ μὴ εἶναι συνεχὴς και ἢ τοπολογία τοῦ χρόνου παραμένει ἀνοικτή.

Κ.Η. Σύρος

τ. πρύτανης Πανεπιστημίου Πατρῶν

[Σὲ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ»: Οἱ συγκριτικὲς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν περὶ χρόνου φιλοσοφιῶν. – Τὸ «Βέλος τοῦ Χρόνου».]

Τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878)

Στις 19 Φεβρουαρίου 1878 ὑπεγράφη ἡ Συνθήκη τοῦ Ἀγίου Στεφάνου (προάστιον ἀπέχον 16 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν), ποὺ ἀνέτρεπε τὶς μέχρι τότε ἰσορροπίες τῶν συμφερόντων τῶν μεγάλων δυνάμεων στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Ἡ κατὰ κράτος νίκη τῆς Ρωσίας, ἡ ἐδραίωσις βουλγαρικοῦ κράτους μὲ ἔξοδον στὸ Αἰγαῖο μέσῳ Θράκης καὶ Μακεδονίας, καθὼς καὶ ἡ προώθησις τῶν Ρώσων πρὸς τὴν Ἑγγὺς Ἀνατολὴ ἀπὸ τὴν Ἀρμενία δὲν ἦταν δυνατόν ν' ἀφήσουν τὶς μεγάλες δυνάμεις ἀδρανεῖς. Μόνον ποὺ ὁ ἀριθμὸς τους ἔχει διευρυνθῇ.

Στὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου συμμετεῖχε καὶ ἡ Ἑλλάς, ἐκροσωπηθεῖσα ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Θεόδωρο Δηλιγιάννη καὶ τὸν πρέσβυ στὸ Βερολῖνο Ἀλέξανδρο Ραγκαβῆ, ὃχι ὡς ἐμπλεχθεῖσα στὸν πόλεμον, ἀλλὰ ὡς ἔχουσα νόμιμο συμφέρον καὶ μετὰ ἀπὸ ἀπαίτησιν τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Γαλλίας καὶ κυρίως τῆς Ἀγγλίας. Ἄλλη μία φορὰ ἡ Ἑλλάς εἶχε ἀδρανήσει σὲ γεγονότα, ποὺ ἀνεστάτωσαν τὰ Βαλκάνια. Καὶ ὅμως ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδος ἐγκαίρως εἶχε προειδοποιηθῇ ἀπὸ τὸ 1870. Τότε ὁ πρέσβυς στὴ Ρωσία Μάρκος Δραγούμης σὲ τηλεγράφημα - ὑπόμνημα ἐπληροφοροῦσε τὴν κεντρικὴν διοίκησιν περὶ τῶν πανσλαβικῶν βλέψεων τῆς Ρωσίας στὰ Βαλκάνια. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀναφερομένων, ὅπως τὸ μεταφέρει ὁ Σπ. Μαρκεζίνης στὴν *Πολιτικὴν Ἱστορίαν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος*, ἐτηλεγράφησε: «Νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ προετοιμασθῶμεν, ὥστε νὰ μὴ μείνωμεν ἀπλῶς παρατηρηταί, ἐὰν ὁ πόλεμος ἐκραγῇ εἰς τὴν Δύσιν... Ὁφείλομεν ὅμως νὰ σκεφθῶμεν ὅτι, ἐὰν ἡ εἰρήνη διαταραχθῇ οὔτε τὸ Κρητικὸν ζήτημα θὰ λυθῇ εὐνοϊκῶς δι' ἡμᾶς οὔτε οἱ ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Τούρκους Χριστιανοὶ θὰ δυνηθοῦν νὰ ἐπιτύχουν τι τὸ ἐπωφελές». Τὸ τι ἔγινε μέχρι τὸ 1875, ποὺ ξέσπασε ἡ κρίσις στὰ Βαλκάνια, εἶναι γνωστό: ἀπολύτως τίποτε. Οἱ πολιτικὲς δυνάμεις τῆς χώρας δεμένες στὰ συμφέροντα τῶν Ἀγγλῶν, ποὺ ἐπιθυμοῦσαν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἠκολούθησαν φιλειρηνικὴν πολιτικὴν, ἐρχόμενες σὲ πλήρη ἀντίθεσιν μὲ τὸν λαόν, ποὺ δὲν ἔπαυε μὲ λαϊκὲς ἐκδηλώσεις νὰ ζητᾶ συμμετοχὴν στὰ γεγονότα.

Τὴν ἐκρηξὶν ἐπαναστατικοῦ κινήματος τὸ καλοκαίρι τοῦ 1875 στὴν Ἑρζεγοβίνη ἠκολούθησαν παρόμοια στὴν Σερβία, Μαυροβούνιο, Ρουμανία καὶ Βουλγαρία. Χαρακτηριστικὸ δὲ τῶν συγκρούσεων ἦταν οἱ ὁμότητες, ποὺ διεπράχθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Οἱ προσπάθειες γιὰ ἀνακωχὴ τῆς Ρωσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας προσέκρουσαν στὶς ἀντιδράσεις τῆς Ἀγγλίας, ποὺ ἠκολούθει φιλοτουρκικὴν πολιτικὴν. Οἱ νίκες τῶν Τούρκων καὶ ἡ προοπτικὴ νὰ ἐπανεέλθῃ ἡ Σερβία ὑπὸ τὸν σουλτάνο προ-

εκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ τσάρου, καὶ στὶς 20 Ὀκτωβρίου 1876 ὑπεγράφη ἀνακωχή. Ἡ κυδέρνησις Ἀλ. Κουμουνδοῦρου παρὰ τὴν αἴτησιν συνδρομῆς ἀπὸ τοὺς Σέρβους ἐτήρησε οὐδέτερον στάσιν. Αὐτὸ ἐξώργισε τὸν λαὸν καὶ στὶς 19 Σεπτεμβρίου 1876 ἐπραγματοποιήθηκε μεγάλη συγκέντρωσις στὴν Πνύκα, ποὺ μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν καὶ ὁ Κων. Παπαρηγόπουλος, ποὺ ἀπήτησε ἀπὸ τὴν κυδέρνησιν νὰ προπαρασκευασθῇ πολεμικὰ ἡ χώρα. Ὁ Ἀλ. Κουμουνδοῦρος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς λαϊκῆς πιέσεως ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ τὴν Βουλὴν.

Ἦκολούθησε περίοδος κυδερνητικῆς ἀστάθειας ἕως τὸν διορισμὸν οἰκουμενικῆς κυδερνήσεως ὑπὸ τὸν ἥρωα τοῦ '21 Κωνσταντῖνον Κανάρη στὶς 26 Μαΐου 1877, ἐνῷ εἶχε ξεσπάσει ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος. Στὴν οἰκουμενικὴ κυδέρνησιν συμμετεῖχαν ὅλα τὰ κόμματα πλὴν τοῦ Δημ. Βούλγαρη. Ἡ αἰτία τῆς μὴ κλήσεως τοῦ Βούλγαρη στὴν κυδέρνησιν φανερῶνεται εὐγλωττα στὴν *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν. Διαβάζουμε: «Μὲ τὸ Βούλγαρη ἐπικοινωνοῦσαν ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1875 οἱ Σέρβοι ἐθνικιστὲς καὶ μέσῳ αὐτῶν ἡ σερβικὴ κυδέρνηση. Στὰ μέσα Μαρτίου τοῦ 1876, ὕστερα ἀπὸ μακρὰ ἀλληλογραφία μὲ τὸ Βούλγαρη, ἔφθασε στὴν Ἀθήνα ὁ Μιλοῦτιν Γκαρασάνιν, ἀπεσταλμένος τῆς σερβικῆς κυδερνήσεως, γιὰ νὰ ἐπιδιώξῃ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἑλληνικὴ κυδέρνηση. Ὁ Κουμουνδοῦρος τὸν δέχθηκε μυστικά, ἀλλὰ γνωρίζοντας τὴν ἀπόλυτὴ ἀντίθεση τοῦ βασιλιᾶ Γεωργίου πρὸς ὁποιαδήποτε ἰδέα βαλκανικῆς συμπράξεως, περιορίσθηκε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴ γνωστὴ γραμμὴ οὐδετερότητος τῆς κυδερνήσεώς του». Μὲ ἄλλα λόγια ὁποῖος εἶχε ἐκδηλωθῇ ὑπὲρ τῆς ἐμπλοκῆς τῆς Ἑλλάδος στὰ γεγονότα, ἀπεκλείετο τῆς κυδερνήσεως.

Τὴν 1η Ἰουλίου 1878 ὑπεγράφη τελικὰ ἡ Συνθήκη τοῦ Βερολίνου. Ὅλες οἱ βαλκανικὲς χῶρες εἶχαν ὀφέλη. Τὸ Μαυροβούνιο διπλασιάσθηκε σχεδόν· ἡ Σερβία ἀπέκτησε νέα ἐδάφη πρὸς Νότον· ἡ Βουλγαρία κατέστη ἀνεξάρτητη, ἔστω καὶ χωρὶς διέξοδον στὸ Αἰγαῖο· ἡ Ρωμυλία ἀνακηρύχθηκε αὐτόνομη περιοχὴ· ἡ μόνη χωρὶς κέρδη ἐστάθη ἡ Ρουμανία, ποὺ ἐπανέκτησε τελικὰ τὴν Βεσσαραβίαν· ἡ Αὐστρία προσήρτησε τὴν Βοσνία - Ἑρζεγοβίνη· ἡ Ἀγγλία μὲ διμερῆ συμφωνία ἀπέκτησε τὴν Κύπρο· ἡ δὲ Ρωσία εἶχε μηδαμινὰ κέρδη μὲ κάποια ἐδάφη στὴν Ἀσία. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιφυλάχθηκε ἡ προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας, ἀλλὰ μὲ σύνορα ποὺ θὰ καθωρίζοντο μὲ ἀπευθείας συνομιλίες μὲ τὴν Τουρκίαν· καὶ γιὰ τὴν Κρήτη συμφωνήθη καθεστὼς τοπικοῦ κοινοβουλίου, ὅπου οἱ χριστιανοὶ θὰ εἶχαν πλειοψηφίαν καὶ θὰ διωρίζετο χριστιανὸς διοικητής.

Ἀγεσᾶς

Ἀρχαία καὶ νεώτερη Ἑλλάδα

Δὲν εἶναι ἓνα κοινὸ πρόβλημα συνηθισμένων κρατῶν μὲ κάποια ἱστορία. Ἐδῶ ἔχομε μιὰ τεράστια ἱστορικὴ ἀπόσταση, ἂν πιάσωμε ἀπὸ τὰ Ὅρφικὰ καὶ ἓναν πολιτισμὸν ποὺ ὅμοιό του δὲν γέννησε ἡ Γῆ, γιὰ νὰ καταλήξωμε μέσα ἀπὸ περιπέτειες στὸ σήμερον. Φιλοσοφία, Τέχνη καὶ Ἐπιστήμη. Ὁ ἄνθρωπος γιὰ πρώτη φορὰ φοράει τὰ ὠραιότερά του πνευματικὰ ροῦχα.

Ὅμως ὁ Πλανήτης περιστρέφεται καὶ κατὰ 24ωρο καὶ κατὰ ἔτος. Σκοτεινὴ καὶ ἀπροσδιόριστη ἡ πορεία μας σὰν ὄντα, μέσα σ' ἓναν κόσμον μὲ ἀπροσδιοριστία, μὲ ὑπερπήδηση τοῦ νόμου τῆς διατήρησης τῆς ἐνέργειας (τὸ τίμημα δηλαδὴ), τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ νόμου ποὺ δὲν κάνει καμμιὰ πίστωση (στὸ μεγάκοσμον)· κι ἂν π.χ. σοῦ σωθῇ τὸ καύσιμον, πετῶντας το πληρώνεις ἐπὶ τόπον στοὺς νεκροθάφτες. Ἄ! εἶναι οἱ καλύτεροι κλητῆρες του! Δηλαδὴ ἄλλοι νόμοι στὸ μεγάκοσμον, ἄλλοι στὸ μικρόκοσμον. Κι ἔτσι ἡ μάννα Φύση δὲν εἶναι οὔτε ἐντελῶς προσδιορισμένη οὔτε ἐντελῶς ἀκαθόριστη. Εἶναι ἐλαστικὴ, ζωντανή, παιχιδιάρικα, ἄπιαστη, ἄσωση, ἀπὸ τρομερὴ μέχρι ναζιάρικα. Κάτι ποὺ δὲν θὰ καταλάβουν ποτὲ οἱ θρησκεῖες.

Οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες δονοῦνται, οἱ φιλόσοφοι διερωτῶνται. «**Ἐνῷ εἰς τὴν ὁδὸν / ἔξω, οὐδὲν ἀκούουν οἱ λαοί**», ὅπως λέει ὁ Ἀλεξανδρινός, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ὁ νόμος τῆς ἀντιφατικότητος, ἡ ἐλαστικότης ποὺ λέγαμε.

Βγαίνει ἓνας Ἡράκλειτος κι ἀποθανυμάζοντας τὴ Φύση μὲ τὴ μεγαλωσύνη ἐνὸς ὑπέροχου πλάσματος, λέει: «**τὰ πάντα ρεῖ**». Πιάνει τίς καμπύλες τοῦ Σύμπαντος ὁ Φειδίας καὶ στὴ Ζωφόρο τοῦ Παρθενῶνα, σὲ μιὰ καταπληκτικὴ σύνθεση φέρνει τὸ ὑπαρξιακὰ ἄνω θρῶσκον πλασματάκι νὰ στροβιλιζέται σ' ἓνα πανηγύρι ζωῆς.

Ὅμως στὴν περιστροφή τῶν ἀξόνων του, στὴν πίσω σκοτεινὴ πλευρά, ὁ Πλανήτης μπαίνει στὸν ἐδραιωχριστιανισμὸ γεμάτος μισαλλοδοξία, θρησκευτικὸ φανατισμὸ, μικρονοϊκότητα, βαρβαρότητα. «**Οὐκέτι Φοῖβος καλύδην ἔχει...**».

Οἱ Ἀγγλοσάξονες, συνηθισμένοι ἀπὸ τίς ἀποικίες, φορτώνουν, λὲς καὶ εἶναι πατάτες, τὸ ὑψηλότερο φορτίο τοῦ Πλανήτη· καὶ ὅσο δὲν βούλιαξε στὸ δρόμον τὸ μεταφέρουν σὰν Ἑλγίνεια, δική τους πλέον ἰδιοκτησία, ὅπως λένε, ἐκεῖ ποὺ οἱ διάφοροι LOYD οἰκονομικοποιοῦν τὴν μεγαλωσύνη. Ἔστι δίκης ὀφθαλμός. Οὐδέποτε ἔβγαλαν οὔτε θὰ δγάλουν καλλιτέχνη πρῶτον μεγέθους· καταραμένοι ἀπὸ τὴν ἱστορία. Νὰ μὴν ἐπιστραφοῦν ποτὲ τὰ συμπαντικὰ αὐτὰ διακριτικὰ τοῦ Πλανήτη, ἂν ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότης δὲν κλάψῃ γοερὰ γιὰ τὸ ἔγκλημα. Πηδῶντας, λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα στὰ κυκλοτρόνια, ἀπὸ τὴν θεωρία τῶν Κβάντα στὸν ἐδραιωχριστιανισμὸ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοσάξονες στὸ παρὸν (πλανηταρχία) ἔχομε μεταβληθῇ σέ... πυροβάτες, ἀναστενάρηδες δηλαδὴ τῆς ἱστορίας, δεδομένον ὅτι πλησιάζει ἡ καταστροφὴ τοῦ πλανήτη ἀπὸ τὴν οἰκονομικο-

ποίηση, την ἀχαλίνωτη πολιτισμικά και την κατασπαταλοῦσα οἰκολογικά.

Σ' αὐτὸ τὸ πηχτὸ σκοτάδι πὺν ἔρχεται, ἡ μάννα Φύση ἀλήθεια πῶς μᾶς ἔχει φτειάξει; δὲν μᾶς μένει παρὰ ἀφή και ἀκοή, γιὰ νὰ «πιάσωμε» κι ἀκούσωμε τὴ μουσική τους. Ἀκούστε, τὶ λένε οἱ δικοί μας.

Καταμεσίς ἀπὸ τὸν ἐβραιοχριστιανισμὸ ἔρχεται ὁ Παπαδιαμάντης κι ἀφοῦ τὸν ἐξορκίσῃ παγανιστικά και φθάσῃ στὴν ἀγιοσύνη τὴν πρωτογενῆ, τὴν ὁποία ὅλες οἱ θρησκείες καπηλεύτηκαν, μᾶς γεμίζει μυσταγωγία και ἀνάταση. **«Σὰν νὰ μὴν εἶχαν ποτὲ τελειωμὸ τὰ πάθια κι οἱ καημοὶ τοῦ κόσμου»**, εἶπε· και λὲς και ἦταν σκυτάλη, τὸ παίρνει στὴν κοσμοπολιτική Ἀλεξάνδρεια ὁ Καδάφης και μέσα ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία και ἀπαγόρευση τοῦ χριστιανισμοῦ, πὺν στὴν κοινωνία ξεσποῦν σὰν ἀχαλίνωτη ἡδονὴ ἡ ἀπόδλητη θέση και ὑποκριτική ἠθική, γράφοντας τὸ μεγάλο του ποίημα **«πλησίασε σταθερὰ πρὸς τὸ παράθυρο, κι ἄκουσε μὲ συγκίνησιν, ἀλλ' ὄχι / μὲ τῶν δειλῶν τὰ παρακάλια και παράπονα, / ὡς τελευταία ἀπόλυσή τους ἦχους, / τὰ ἐξάίσια ὄργανα τοῦ μυστικοῦ θιάσου, / κι ἀποχαιρέτα τὴν, τὴν Ἀλεξάνδρεια πὺν χάνεις»**.

Ἀποθανμάζει ὁ Καρυωτάκης ἀπελπισμένος: **«Σὰν δέσμη ἀπὸ τριαντάφυλλα / εἶδα τὸ βράδυ αὐτό. / Κάποια χρυσὴ λεπτότητα / στοὺς δρόμους εὐωδιά. / Και στὴν καρδιά / αἰφνίδια καλοσύνη... Ἔχω κάτι σπασμένα φτερά. / Δὲν ξέρω κἄν γιατί μᾶς ἦρθε / τὸ καλοκαίρι αὐτό. / Γιὰ ποιὰν ἀνέλπιστη χαρὰ γιὰ ποιὲς ἀγάπες / γιὰ ποιοὺ ταξίδι ὄνειρευτὸ»**.

Ὅλα αὐτά, ἂν τὰ μαζέψῃς, εἶναι μοναδικὰ σὰν δειγματολόγιο. Δὲν θὰ κωφεύσωμε στὴν ἀπέναντι ἱστορία τῶν ἄλλων λαῶν, ἀλλὰ ἀπὸ εὐαισθησία και ὄχι ἀπὸ μωροπατριωτισμὸ ἔχομε ἓνα λυτρωτικὸ δικό μας στήριγμα, ἀρκεῖ νὰ μπορῇς. Ἐδῶ πάλι ὁ ξενόφερτος, ὁ παγκόσμιος χριστιανισμὸς μεθοδεύει πολιτισμικὲς ἀλλοιώσεις, κρυμμένος πίσω ἀπὸ χίλια δυὸ πρόσωπα, ἀπὸ κανονιοφόρους μέχρι χοῦμα.

Ἡ δειγματοληπτική αὐτὴ ἀναφορὰ δὲν ἔχει ἀξιώσεις ἐμπεριστατωμένων ἀναλύσεων και λεπτομερειῶν, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο, νὰ ἀποδυναμώσῃ τὴν ξένη προπαγάνδα, πὺν μὲ τὴν καταιγιστικὴ πληροφόρηση και μὸδα φέρνει σύγχυση, και νὰ μπορέσῃ ὁ καθεὶς μας νὰ αἰσθανθῇ στὸ πετοῖ του αὐτό, πὺν μὲ τὰ διάφορα... ἀποσμητικά πᾶνε νὰ μᾶς καταστρέψουν.

Κι ἂς μὴν ξεχνᾶμε: μετὰ τὴν Ἀρχαιότητα ὁ κόσμος δὲν βλέπει, παρὰ μένει μὲ τὰ ὑπόλοιπα ἀκοῆς και ἀφῆς. Εἶχαν θεὸ τοῦ φωτὸς και ἡ Τέχνη τους ἦταν τέτοια. Ἰσως ἐδῶ τὸ πανανθρώπινο πνεῦμα, πιέζοντας και προσπαθώντας νὰ ἀναπληρωθῇ, γέννησε τὸ μέγα Μπετόδεν, τὸν τιτάνα πὺν πῆρε στίς πλάτες του ὅλο τὸ φορτίο αὐτοῦ πὺν χάθηκε!

Παντελῆς Γλάρος

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Κ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Ἱατροὶ

Οἱ «Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Ἱατροὶ» εἶναι ὁ δεύτερος τόμος πὺν παρουσιάζει ὁ συγγραφέας καὶ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐπιστήμης, Κωνσταντῖνος Γεωργακόπουλος, στὴν σειρὰ «Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα». Τὸ σύγγραμμα παρουσιάζει 555 Ἕλληνες ἱατροὺς, πὺν ἔζησαν στὴν χρονικὴ περίοδο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς τὸ τέλος τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔθεσαν τὶς βάσεις τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς καὶ τὴν ἀποσυνέδεσαν ἀπὸ τὴν θεοκρατικὴν τῆς θεώρηση. Σὲ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὰς γλῶσσες οἱ 60 στοὺς 100 ἱατρικοὺς ὅρους εἶναι καθαρὰ ἑλληνικῆς προελεύσεως, οἱ 20 ἑλληνικῆς προελεύσεως ἀλλὰ διεσώθησαν μέσῳ τῆς Λατινικῆς καὶ οἱ ὑπόλοιπες 20 ἀνήκουν στὶς τοπικὰς γλῶσσες. Τὰ χιλιάδες φάρμακα τῶν Ἑλλήνων φαρμακολόγων - ἱατρῶν ἀποτελέσαν κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τὸ συνταγολόγιο τῶν ἱατρῶν ὅλου τοῦ κόσμου ὡς τὸν 19ο αἰῶνα, ὁπότε καὶ ἀναπτύσσεται ἡ ὁργανικὴ χημεία.

Ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὰ βιογραφικὰ τῶν ἱατρῶν τῆς ἀρχαιότητος, τὸν τόπο καὶ χρόνον γεννήσεώς των, τοὺς διδασκάλους τους, τὸν τομέα στὸν ὁποῖο ἄσκησαν τὸ ἱατρικὸ ἐπάγγελμα, τὰ συγγράμματα, τοὺς χειρόγραφους κώδικες, τὶς ἔντυπες ἐκδόσεις καὶ τὶς πηγές, στὶς ὁποῖες ἀναφέρονται σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ παρουσιάζονται μέ: «ἀλφαριθμητικὸ πῖνακα ὀνομάτων», «πῖνακα ὀνομάτων κατὰ γνωστικὸ ἀντικείμενο», ὅπου ἀναφέρεται ἡ ἀντιστοιχία τῆς δραστηριότητός τους μὲ τὴν ἡμερινὴν εἰδικότητα τῶν ἱατρῶν καὶ «πῖνακα κατὰ τὸπον καταγωγῆς». Σὲ ἰδιαίτερο κατάλογο παρουσιάζονται τὰ ὀνόματα τῶν «γυναικῶν ἱατρῶν».

Σὲ παράρτημα περιέχεται κατάλογος τῶν «Ἱερῶν Ἀσκληπιοῦ - Θεραπευτηρίων», τὰ «Νοσο-

Περὶ «ἐλέγχου» τῶν συνειδήσεων

W. Reich, Arthur Janon, ἡ πρωτογενὴς κραυγὴ: ὅποιος ἐλέγχει τὸν σεξουαλισμὸ τῶν μαζῶν ἐλέγχει καὶ τὶς συνειδήσεις. (Αὐτοὶ «τὸν χαβῶ τους», ἀλλὰ ξεχνᾶνε ὅτι αὐτὸ τὸ «ἐλέγχει» στὴν Ἀρχαιότητα ἦταν θεάτρο, τέχνη, δημοκρατία, ἀγορά, γιατί δὲν ἔλεγχαν ἀλλὰ πρότειναν, δὲν πίστευαν ἀλλὰ ἀνακάλυπταν, ἀμφισβητοῦσαν).

Κατηγοροῦν τὴν προπολεμικὴ Γερμανία – μὰ τὸ ἴδιο δὲν ἦταν καὶ οἱ ἀπέναντι Ἀγγλαμερικανοί; Εὐτυχῶς πὺν σήμερα, μὲ τὰ ἐπερχόμενα ὀλοκαυτώματα, τὴ μόλυνση, τὴν τρέλλα, δὲν μποροῦν νὰ «παράλλαγουν» στὶς πτυχές τῆς Ἱστορίας.

Φυσικὰ τότε ἡ Γερμανία ἦταν ἀρχαιομαθὴς καὶ στὴν Ρωσία, ὅπου «προτίμησαν» τὴν «ἐπανάσταση», εἶχαν φροντίσει μέσῳ

κομεία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας», «Νοσοκομειακὸς πίνακας τοῦ Ἀσκληπιείου τῆς Ἐπιδάουρου», πίνακας μὲ τὶς σημαντικώτερες ἱατρικὲς «σχολές» (αἰρέσεις) τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μικρὸ λεξικὸ «ἐξοπλισμοῦ φαρμακείου» φυτικῆς, ζωϊκῆς, καὶ ὀρυκτῆς προελεύσεως καθὼς καὶ μικρὸ λεξικὸ «διατροφῆς καὶ διαίτης».

Στὸν πολυτελεῖ τόμο τῶν 600 σελίδων περιλαμβάνονται ἀσπρόμαυρες καὶ ἐγχρωμες εἰκόνες μὲ προσωπογραφίες τῶν μεγάλων ἱατρῶν, εἰκονογραφημένα ἀποσπάσματα ἀπὸ χειρόγραφους κώδικες καὶ χάρτες ποὺ παρουσιάζουν τοὺς τόπους ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας Ἀσκληπιείων καὶ νοσοκομείων, τὶς ἑδρες τῶν σχολῶν Ἱατρικῆς καὶ τὶς πόλεις καταγωγῆς τῶν γνωστῶν ἱατρῶν.

Νάνσυ Μπίσκα

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ, *Τὸ Θεσσαλικὸ Ἴππικὸ*

Ὁ ἀναλυτικὸς τρόπος γραφῆς καὶ τὸ ἀπλὸ ὕφος, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἐπαρκῆ παρουσίαση ἱστορικῶν πληροφοριῶν καθιστοῦν τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ κ. Ε. Καραμανώλη προσιτὸ καὶ ἐνδιαφέρον. Τὸ θέμα του εἶναι ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου τόσο στὴν εἰρήνη ὅσο καὶ στὸν πόλεμο: ὁ ἵππος καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὸ ἵππικόν. Ὁ συγγραφέας, κάνοντας ἐξαντλητικὴ ἔρευνα τῶν ἱστορικῶν πηγῶν ποὺ ἀναφέρονται στὸ περίφημον ἵππικὸ τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του Θεσσαλίας, προβαίνει σὲ μιὰ ὀλοκληρωμένη παρουσίαση τῆς εἰκόνας τοῦ θεσσαλικοῦ ἵππου ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἕως τὰ νεώτερα χρόνια. Ξεκινᾷ τὴ συγγραφή του, γνωρίζοντάς μας τὶς πρώτες ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὴ χρήση τοῦ ἵππου στὴ Θεσσαλία, ἡ ἑδαφικὴ μορφολογία τῆς ὁποίας ἐπέτρεπε ἀνέκαθεν τὴν ἀνάπτυξη δραστηριοτήτων, ποὺ σχετίζονται μὲ τοὺς ἵππους (πολεμικῶν, ἀθλητικῶν, γεωργικῶν κ.ἄ.), σὲ σημεῖο ποὺ τὸ ἄλογο νὰ γίνῃ τὸ «σῆμα κατατεθὲν» τῶν Θεσσαλῶν, καθὼς μάλιστα τὰ περισσότερα νομίσματά τους τὸ ἀπεικονίζουν σὲ διάφορες μορφές. Στὴν παρουσίαση τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἀναλύεται καὶ τὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου, ἐνῶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενο ἀναφέρεται στὶς προϊστορικὲς καὶ ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὴ χρήση τοῦ ἀλόγου ἀπὸ τὰ θεσσαλικά φύλα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θεοὺς, ἡμίθεους καὶ ἥρωες. Περαιτέρω παρουσιάζεται ἡ σύν-

τῶν τριῶν ἱεραρχῶν τὰ ἀργόσυρτα χριστιανικὰ τραῖνα τοῦ Τολστόϊ νὰ ξεκουδालήσουν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὴν γνώση τῆς Ἀρχαιότητος... Βλέπομε, πόσο σατανικὴ εἶναι ἡ συμπτωματοκότης στὴν Ἱστορίαν... Γιατὶ ὅλο αὐτὸ τὸ ψάξιμον τοῦ ὑποσυνειδήτου, αὐτῆς τῆς μεταφυσικῆς κρυψώνας, γίνεται γιὰ νὰ θγάξουν ὅσα κουνέλια θέλουν, σὰν ἀπ' τὸ ταχυδακτυλουργικὸ τους καπέλλο, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν «ἐπιστημονικὰ» τὰ ἄπλυτά τους. Καὶ δῶστ' του διολογικὴ τεχνολογία, συνάψεις νεύρων, νευρῶνες, μυελός, ἠλεκτρικὰ ρεύματα, χημικὲς ἀλλοιώσεις, ἴοντα κ.λπ. Δὲν εἶδα νὰ βάζουν στὸ δοκιμαστήριον αὐτῆς τῆς διολογίας τοὺς γίγαντες τῆς Ἀρχαιότητος. Εἶναι δυνατόν μὲ ἱατρικὰ παρασκευάσματα σὲ γνάλες γεμάτες φορμόλη (μελῶν τοῦ σώματος) νὰ προσεγγίσῃς τὴν ὁμορφιὰ π.χ. μιᾶς πανώριας κοπέλλας ἢ ἐνὸς ἔστω καὶ ἀκίνητου ἀγάλματος ἐκείνης τῆς Τέχνης

θεση και ή δράση τοῦ ἀρχαίου θεσσαλικοῦ ἵπκου κατὰ τήν κλασσική, τήν ἀλεξανδρινή (μεῖ ἰδιαίτερη μνεία στον Ἀλέξανδρο καί τὸ Βουκεφάλαιον) καί τή βυζαντινὴ ἐποχή. Κατόπιν φθάνουμε στή νεώτερη ἐποχή, μέχρι τίς πρόσφατες δεκαετίες, ὅποτε οἱ ἱστορικές συγκυρίες καί δὴ οἱ πολεμικές κατέστησαν τὴ χρῆση τοῦ ἵππου περισσότερο ἀναγκαία ἀπὸ κάθε προηγούμενη ἐποχή. Μάλιστα ἀντὶ ἐπιλόγου ὁ συγγραφέας παραθέτει ἓνα μικρὸ κεφάλαιο, ὅπου ἀναλύει τὴν ὑπεροχή τοῦ ἐφίππου ἔναντι τοῦ πεζοῦ τόσο στὴν πολεμική - στρατιωτική ὅσο καί στὴν πολιτική ζωή, ἐπιβεβαιώνοντας τὸ τοῦ Θεοκρίτου: «κόσμος ἄρματι θεσσαλὸς ἵππος».

Μάριος Μαρνανέας

R. FLACELIERE, *Δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῶν Ἑλλήνων*

Ὁ τρόπος ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἱ ἀπλές καθημερινές του συνήθειες, τὸ σπίτι, ἡ οἰκογένεια, ἡ ἐργασία, ἡ διασκέδαση, ἡ θρησκευτική ζωή, περιγράφονται μεῖ ἰδιαίτερες λεπτομέρειες καί γλαφυρότητα ἀπ' τὸν Γάλλο ἐλληνιστὴ συγγραφέα Robert Flaceliere. Ὁ ἀπλός, εἰκονικός του λόγος μεταφέρει νοερά τὸν ἀναγνώστη στοὺς στενοὺς δρόμους τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας μεῖ τὰ μικρὰ καί λιτὰ σπιτία τῶν πολιτῶν τῆς, στὰ μεγαλοπρεπῆ δημόσια κτήρια τῆς, ἀκούγοντας τίς φωνές τῶν παιδιῶν στοὺς δρόμους, πού παίζουν δώλους ἢ κυνηγητό, τὸν ἀχὸ τῆς πομπῆς τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, τὰ μοιρολόγια τῶν κηδειῶν, τίς εὐθυμες φωνές καί τὰ τραγούδια τῶν συμποσιῶν. Ὡστόσο σ' αὐτὸ τὸ καθόλα ἀξιόλογο ἔργο του ὁ συγγραφέας ἀπορεῖ, γιατί τὸ «ἐλληνικὸ θαῦμα», ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ, ἔγινε στὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ πλεῖστα στοιχεῖα τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπαντῶνται – ὅπως λέει – καί σὲ ἄλλους ἀρχαίους λαοὺς, στοὺς Πέρσες, στοὺς Αἰγυπτίους, στοὺς Ἑβραίους. Τέτοιον εἶδους ἀπορίες, συνήθειες στοὺς εὐρωπαίους ἱστορικούς, ἔχουν τίς αἰτίες τους στοὺς θεωρητικούς φιλοσόφους τοῦ 19ου αἰῶνα, πού πίστευαν (ὅπως καί ὁ Μαρξισμός) ὅτι οἱ κοινωνικές συνθήκες καθορίζουν τὴν πνευματικὴ δημιουργία ἐνὸς λαοῦ ἢ μιᾶς ὁμάδος. Καί ἴσως αὐτὸς ὁ ἱστορικός νόμος νὰ βρίσκη ἐφαρμογὴ στὴν μεσαιωνικὴ Εὐρώπη.

τῶν Ἑλλήνων; Μέσα ἀπὸ τὸ Σύμπαν γεννιέται ἡ κάθε μορφὴ του καὶ συμπληρώνει τὸ Ὕψιστον. Καὶ βέβαια τὸ ὑποσυνείδητο ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνάλογα «ὕλικά», ὥστε νὰ τροφοδοτήσῃ τὸ ὑπαρξιακό, τὸ δέσμιον ἐν σχετικῇ ἐλευθερίᾳ – καί ὅλα αὐτὰ στὴ ροὴ τοῦ Σύμπαντος.

Ἀφήστε τα αὐτά, ἐδῶ γνωρίζομε μόνον Φειδίεες, Δημόκριτους, Ἡράκλειτους, Πλάτωνα, Μπετόθεν, Μοντιλλιάνι· ἐδῶ ἡ ἀνθρωπότης «ἐκόμισε εἰς τὸ Σύμπαν». Ἡ ὑπαρξιακὴ ὑποδομὴ ἐπάνω στὸ ὄν ἀνθρώπος μᾶς φέρνει στον ἀγῶνα τῆς συνείδησης. Ἄλλο τὸ μηχανήμα καὶ ἄλλο ἡ λειτουργία του μέσα στὴ Φύση. «Φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται» ὁ ἀνθρώπος, πού εἶπε ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ ὄχι στρεψόδικα, ὅπως κατὰ σατανικὸ τρόπο πράττει τὸ σύστημα. Μοιραῖα, ἡ ἀγωνία του νὰ ἀποφύγῃ τὴν Ἀρχαιότητα τὸ μπερδεύει περισσότερο. Πρέπει νὰ καταλάβουν, ὅτι δὲν

“Όμως τὸ κλασσικὸ «θαῦμα» ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ ἀξιοποίηση τῆς προκλασικῆς πνευματικῆς παράδοσης. Ὁ ἑλληνικὸς τρόπος σκέπτεσθαι καὶ ζῆν, προϊόν τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς, ἡ θαθεῖα πίστη στὴν ἀπειρὴ δυνατότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσης εἶναι στοιχεῖα καθαρῶς ποιητικά καὶ δὲν ἄπτονται κοινωνικῶν νόμων καὶ κανόνων. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ratio, εἶναι φανερὸ καὶ στὸν χῶρο τῶν ἑλληνιστῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ γι’ αὐτὸ ἀπορεῖ. Ἡ κατανόηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ τῶν καταβολῶν του θέλει πάνω ἀπ’ ὅλα ψυχὴ, κάτι ποὺ λείπει ἀπ’ τὴν ὀρθολογικὴ Εὐρώπη.

Παν. Α. Κουβαλάκης

Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Πυθαγόρας ἔφα τὴν πτώση τῆς Ν. Ἐποχῆς

Σ’ ἓναν κόσμο, ὅπου ἡ ζωὴ καὶ οἱ δραστηριότητες τῶν ἀνθρώπων γίνονται ἀντικείμενα προσβολῆς μὲ διαφόρους τρόπους ἀπὸ τὴ Διεθνή Ἐξουσία, ἡ ὁποία προβάλλει καὶ ἐνίοτε ἐπιβάλλει δόγματα καὶ ἰδεολογήματα ποὺ ἀντιβαίνουν στὴ φύση καὶ στὸ λόγο, ἡ ἄφθιτη καὶ ἀνώλεθρη ἑλληνικὴ σκέψη, καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ Πυθαγόρεια, δίδει τὸ δικό της «παρὸν», στηλιτεύοντας τὴ σαθρότητα τῆς λεγόμενης «Νέας Ἐποχῆς». Ὁ στρατηγὸς Κ. Κωνσταντινίδης στὸ βιβλίο του παρουσιάζει ἓναν πανδέκτη τῆς σκέψεως καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πυθαγόρα, ἀναλύοντας τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα, τὴ φιλοσοφία, τὴν ἠθική, τὶς ἀρχές καὶ τὸ σύστημα παιδείας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου. Ὁ βασικὸς σκοπὸς του εἶναι νὰ καταδείξῃ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ διάφοροι «-ισμοί», τοὺς ὁποῖους κατὰ καιροὺς καὶ τόπους «σερβίρει» ἡ Διεθνὴς Ἐξουσία στὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ ἀρχαιότατων χρόνων, ἀντιβαίνουν πρὸς τὴν ἐλεύθερη ἀναζήτηση καὶ τὴ γνώση. Ἡ ἀμεροληψία δὲ τοῦ συγγραφέως συνίσταται στὸ ὅτι ἀναφέρει καὶ τὶς ἀρνητικὲς κριτικὲς ποὺ ἐδέχθη τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Πυθαγόρα ἀπὸ διανοούμενους τῆς ἐποχῆς του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ νεωτέρους στοχαστές.

Ἀναφορικὰ μὲ τὴν πνευματικὴ καὶ ἰδεολογικὴ ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου, ὁ συγγραφέας δὲν παραλείπει νὰ καυτηριάσῃ καὶ τὴ δική μας συνυπευθυνότητα, γράφοντας χαρακτηριστικά: «Δὲν

μποροῦν νὰ φτειάξουν ὁμελέττα χωρὶς αὐγά. Ἔχουν ὅμως τέτοιο ἀγύριστο κεφάλι, στηριζόμενο στὴν κάκωση τοῦ ὑποσυνειδήτου (ποὺ εἶναι οἱ πρωτομάστορες), ὥστε δὲν θὰ διστάσουν νὰ τινάξουν (ποὺ τὸν τινάζουν) τὸν Πλανῆτη στὸν ἀέρα.

Ἡ ὁποιαδήποτε ἀνακάλυψη γύρω μας στὸ μέτρο τῆς ἔρευνας καὶ τῆς Φύσης σωστή, ἀλλὰ δὲν μᾶς προστατεύει ἀπὸ τοὺς μαθητευόμενους μάγους. Ὁμοίᾳ ὁ Προμηθεὺς ἔδωσε τὸ συκώτι του, ποὺ σημαίνει ὅτι πλήρωσε τὸ τίμημα.

Ἐδῶ τὸ σύστημα κοιτάζει νὰ ἀρπάξῃ, νὰ δηώσῃ, τὸ τίμημα τὸ χρησιμοποιοῦ διαρρηκτικὰ, γι’ αὐτὸ ἡ βάση τοῦ χριστιανισμοῦ φιλοσοφικὰ δὲν στέκει καὶ γι’ αὐτὸ κόπτονται περὶ ἀγάπης κ.λπ. «Ὅταν οἱ ψαρᾶδες φωνάζουν φρέσκα ψάρια, κάπου ἄλλοῦ βρωμᾶνε»...

Παντελῆς Γλάρος

ἔφτασαν μόνον οἱ ἰδεολογίες καὶ οἱ -ισμοὶ γιὰ τὴ σημερινή χρεωκοπία ἀλλὰ καὶ θαυότερο. Ὁ τρόπος σκέψεώς μας. Ἡ λογικὴ τοῦ Παραλόγου. Ἡ σημερινὴ κοσμοαντίληψη, ἡ ὁποία ἀρχίστηκεν πρῶτιστα τὸ λογιστικὸ μας ὄργανο, τὸ ὁποῖον ἀντὶ τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου παράγει ἢ δέχεται τὸν Παρά - Λόγον. Αὐτὸς δὲ εἶναι ἀποτυπωμένος ἀνεξίτηλα στὴν ἀλλοίωση τῆς Φύσεως. Ἐκφυλίστηκε ἡ συνείδησή μας, χάσαμε τὸ “γινῶθι σ’ αὐτόν”, τὸ “μέτρον” καὶ μεταβλήθηκαμε σὲ μαζανθρώπους μέσα στοὺς δογματικὸς καὶ ἐξουσιαστικὸς “παραδείσους” τῆς νεοδάρδαρης ἐποχῆς μας».

Ὁ τρόπος ἐργασίας τοῦ συγγραφέα ἔχει ὡς γνώμονα τὸ παραπάνω συμπέρασμα. Σὲ κάθε κεφάλαιο τοῦ ἔργου καὶ γιὰ κάθε ἐπιμέρους θέμα ἀντιπαράβλλονται οἱ ἐξουσιαστικὲς πολιτικοθηροκεντικὲς θέσεις μὲ τὶς Πυθαγόρειες ἀντιλήψεις, οἱ ὁποῖες ἀποκοτῶν μὴ τραγικὴ ἐπιβεβαίωση, συγκρινόμενες μὲ τὰ παρὰ - φύσιν ἀξιώματα, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα σύνολο ὕδρων ἀπέναντι στὴ δομὴ καὶ τὴ λειτουργία τοῦ κόσμου. Ἡ ἐπικείμενη χρεωκοπία τῶν δογμάτων αὐτῶν ἀποτελεῖ τὴν κεντρικὴ ιδέα τοῦ βιβλίου καὶ τὸ καθιστᾷ ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε μελετητὴ ποὺ θέλει νὰ πάρῃ μίαν γεύση τῆς προβληματικῆς τοῦ καιροῦ μας.

Μάριος Μαρμανέας

ΖΑΝ-ΚΛΩΝΤ ΠΟΥΡΣΑ, Ἡ προκλαστικὴ Ἑλλάδα

Κατανοεῖ πολὺ καλὰ κανεῖς τὴν σκοπιμότητα τῆς συγγραφῆς ἐνὸς βιβλίου, ὅταν σ’ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ του (σελ. 11) ὑποστηρίζεται, ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς δρόμους διασπορᾶς τῶν πρῶτων πληθυσμῶν... τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τὴν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν τελευταία περίοδο τῶν παγετῶνων τὸ 16.000 π.Χ. Δὲν ἔχει σημασία πὼς στὶς ἐπόμενες σελίδες ἀναγράφεται, ὅτι ἔχνη ἀνθρώπινης ζωῆς ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα πρὶν 200.000. Ἀναγνωρίζεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι καλλιεργητές, ἀλλὰ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς τὴν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν Μ. Ἀνατολή. Ὅλα ἀπὸ τὴν Ἀσία ἦρθαν ἀκόμα καὶ ὁ τρόπος ποὺ ἐκτίθη ἡ Κνωσός. Καὶ βεβαίως τὰ κωμικοτραγικὰ ἀρχίζουν μὲ τὶς ἀντιφάσεις τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέως (ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ὁμοίους του), γιὰ νὰ στηρίξῃ τ’ ἀστήρικτα. Γράφει στὴ σελίδα 19: «Δὲν πιστεύουμε καθόλου πλέον σὲ κάποια “εἰσβολὴ” νεολιθικῶν πληθυσμῶν, ποὺ ταυτίζονται μὲ ἰνδο-ευρωπαϊκὸς λαούς, ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦν». Καὶ στὴν σελίδα 35 ἀναρωτᾶται: «Δηλαδή ἀπὸ πότε ἄρχισαν νὰ μιλοῦν στὴν Ἑλλάδα κάποιο εἶδος ἐλληνικῆς ἢ πρωτοελληνικῆς ἢ ἰνδοευρωπαϊκῆς γλώσσας;». Κι ἐνῶ δέχεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦλθαν ἀπὸ ἄλλου, γιὰ νὰ «σώσῃ» τὰ ἐπιστημονικὰ προσήματα (καὶ ἴσως τὸ «κράξιμο»), γράφει: «Πάντως πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουμε, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀρχαιολογικῆς φύσης ἀποδείξεις, ποὺ ἀφοροῦν στὴν χρονολογία ἀφίξης τῶν Ἑλλήνων». Ἀπὸ τὴν πόλῃ ἔρχομαι καὶ στὴν κορυφὴ κανέλλα... Κι αὐτὰ ἀπὸ ἓνα Γάλλο διευθυντὴ ἀνασκαφῶν σὰ Μάλλια τῆς Κρήτης. Μὲ ἄλλα λόγια κατὰ τὸ λαϊκώτερον: «Ἐβαλαν τὸν λύκο νὰ φυλάῃ τὰ πρόβατα».

Ἀθανάσιος Κουκοβίστας

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ: Στὶς σελίδες 215, 218 καὶ 308 τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Κων. Β. Κουτρουβέλη «Ἡ Ἀναχρονολόγησις τῆς Προϊστορίας κυρίως μὲ βάση τὶς ἀστρονομικὰς πληροφορίας ἀρχαίων συγγραφέων», ποὺ ἐξέδωσε πρόσφατα ὁ «Δαυλός», ἡ χρονολογία τοῦ Κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος νὰ διορθωθῇ ἀντὶ 3165 π.Χ. (τυπογραφικὴ ἀδελφία) σὲ 3615 π.Χ.

• Στὴ σελ. 1334 τοῦ προηγούμενου 211 τεύχους, στὸν στίχο 17 νὰ προστεθῇ τὸ παραλειφθὲν ἐκ τυπογραφικῆς ἀδελφίας: «Στὸ ὄρος Ροῦ - Ἀπέχου (Ruarehu) τῆς Β. Νέας Ζηλανδρίας ὕψους 2796,5 μ., κατὰ τὴν τέλει σ’ αὐτὸ χεμερῶν σπῶ, ἐξεργάγῃ τὸ ἡφαίστειό του, ἀλλ’ οἱ ἐπισκέπτες καὶ οἱ ἀθλητὲς ἔμειναν ἀπίστοιχοι στὶς θέσεις τους, ἔως ὅτου ἡ ἐπερχομένη λάβα τοὺς ἀνέγκασε νὰ τραποῦν σὲ φυγὴ, γιὰ νὰ σωθοῦν. Ἀν ἐγνώριζαν ἀρχαῖα ἐλληνικά, δὲν θὰ ἐκινδύνεναν, διότι ἡ ὀνομασία τοῦ ὄρους “Ροῦ - Ἀπέχου” [“Τοῦ ροῦ (τῆς ροῆς τῆς λάβας) νὰ ἀπέχῃς”] ἀποτελεῖ καὶ ὁδηγία γιὰ τοὺς ὀρειβάτες».